

Ôn Như **nguyễn văn ngọc**

TỤC NGŨ PHONG DAO

MỘT KHO VÀNG CHUNG CỦA NHÂN LOẠI

20/10/2016

ÔN NHƯ
Nguyễn văn Ngọc
SƯU TẬP

TỤC NGŨ PHÒNG ĐẠO

BÁT HỌC THI VÔ DĨ NGÔN
Luận ngữ

QUYỂN 2

Tiêu - Tự

Trong Tập dưới quyền **Tục-ngữ Phong-dao** này, chúng tôi sưu-tập được cả thảy tám trăm hơn năm mươi bài, mỗi bài từ ba, bốn câu trở lên.

Kể số bấy nhiêu bài, tựa trung cũng có ít bài văn-chương thô-tục, tư-tưởng mờ-tối, mạch-lạc chắp-nối, chữ dùng trúc-trắc, hoặc đã cho hẳn như bài hát xẩm, hát chèo, hát huê tình, ru em, ... hơn là thuộc về thể thuần Phong-dao. Tuy vậy, chúng tôi cũng không đành lược bỏ những bài ấy, vì như chúng tôi đã nói ở bài tựa tập trên, mục - đích chúng tôi chưa phải là dám kén chọn, lựa-lọc hay chú-thích phê bình Tục-ngữ Phong-dao. Chúng tôi chỉ mới có cái chủ nghĩa « tồn cõ ». Nên chúng tôi tìm kiếm được câu nào, là góp nhặt lấy câu ấy, càng nhiều càng hay, sợ sau này không biết thu-thập vào sách nào để lưu-lạc đi mất, thì cũng là đáng tiếc.

Các bài xếp-đặt vừa theo trật-tự A B, vừa theo số câu nhiều ít.

Chúng tôi sợ-dĩ xếp như thế, cốt là đề kế tiếp liên với Tập-trên, hai tập có thể hợp làm một, và sau này hoặc thêm, bớt bài nào cũng được tiện.

Những Câu đố in phụ ở phần dưới sách, chúng tôi hiện mới sưu-tập, cộng được ba trăm hơn năm mươi câu.

Cách xếp đặt vẫn theo trật - tự A B và số câu nhiều ít.

Sự sưu tập cũng vẫn theo cái chủ-nghĩa «tồn-cổ». Nên có làm câu thật là thô tục nhưng đố tục, giảng thanh, chúng tôi cũng không nỡ bỏ, cho ghi chép cả vào đây.

Mỗi câu đố trả cái gì, chúng tôi chỉ đáp gọn một chữ, và liệt riêng vào một mục gọi là mục **Giải các câu đố**.

Ai muốn tìm câu nào thì phải theo số đánh câu và chữ ở đầu tiếng đầu câu mà tra là khắc thấy.

Việc Bỏ Mục các câu Tục-ngữ Phong-dao trong cả hai tập, chúng tôi đã cố làm, định in ngay vào quyển này, nhưng không ngờ công việc rất khó khăn và bẽ bộn nhiều lắm. Vì những mục chúng tôi bỏ, có ý muốn câu cho được thật tinh-tế, kỹ lưỡng đề ai nấy khi cần muốn tìm một vài câu về cái ý tưởng gì, là thấy ngay. Vậy chúng tôi hãy xin hoãn lại, đợi bao giờ các câu trong sách thêm

vào, bót ra, xếp-đặt nhất-định rồi, thì bấy giờ chúng tôi sẽ làm cho châu đảo, in hẳn ra một tập riêng cũng không muộn.

Nhân tiện chúng tôi xin nhắc lại trong hai quyển **Tục-ngữ Phong-dao** chúng tôi sưu-tập đây, hoặc có chỗ còn sai lầm, hay còn có câu bỏ sót chưa ghi chép, chúng tôi dám mong rằng độc-giả chỉ bảo giúp đỡ chỉnh-đính lại, để bỏ cừu vào, cố vun trồng cho cái gốc Văn Việt-nam của Tò-tiên xưa được chắc rễ, bền cây ; ngộ sau này nhờ đây mà nở ngành xanh ngọn, thêm tươi thắm tốt, có bề ích chút nào cho bạn thiếu-niên ta chăng.

Hà-nội ngày tám tháng sáu năm Mậu-thìn.

N. V. N.

TỤC-NGŨ PHONG-DAO

A

- 1 — Ai lấy, thì lấy giúp,
Ai không lấy, thì úp một nơi.
Ai lấy, thì lấy chơi,
Ai không lấy, thì phơ đầu hàng.
- 2 — Ai ơi chơi lấy kéo già,
Mãng mọc có lứa, người ta có thì.
Chơi xuân, kéo hết xuân đi,
Cái già sông-sọc nó thì theo sau.
- 3 — Ai lên Hương-tích, Chùa Tiên,
Gặp cô sư bác, anh khuyên đôi lời :
Đem thân làm cái kiếp người,
Tu sao cho trọn nước đời mà tu.
- 4 — Ai lên Đồng-tĩnh, Huê-cầu,
Đồng-tĩnh bán thuốc, Huê-cầu nhuộm thâm.
Đà ai đi chợ Thanh-lâm,
Mua anh một áo vải thâm hạt dền.

- 5 — Ai về Đồng-tĩnh, Huế-cầu,
Đề thương, đề nhớ, đề sầu cho ai.
Đề sầu cho khách vắng lai,
Đề thương, đề nhớ cho ai chịu sầu (1).
- 6 — Ai làm cho cái tôi ngừng,
Cho đưa tôi khứ, cho chồng tôi chề ?
Chồng chề, thì mặc chồng chề,
Đưa khứ nấu vôi cá trê ngọt lừ (2).
- 7 — Ai đi đường ấy hỏi ai !
Hay là trúc đã nhớ mai đi tìm ?
— Tìm em như thề tìm chim,
Chim ăn bẽ Bắc, đi tìm bẽ Đông.
- 8 — Ai đi, đợi với tôi cùng,
Tôi còn dở mối tơ hồng chưa xe.
— Có nghe, nín lặng mà nghe,
Những lời anh nói như xe vào lòng.
- 9 — Ai về, đợi với em cùng,
Thân em nay bắc, mai đông một mình.
Chỉ bằng ruộng tốt, rừng xanh,
Vui cha, vui mẹ, vui anh em nhà.
- 10 — Ai về, em gửi bức thơ,
Hỏi người bạn cũ bây giờ nơi nao ?
Non kia ai đắp mà cao,
Sông kia, biển nọ ai đào mà sâu ?

---

(1) người tình chung - (2) càng bùi.

- 11 — Ai về, em gọi bức tranh,
 Tô con chim sáo đậu nhành lan-chi.
 Ai làm nên bước phân-li,
 Cám công mưa nắng kẻ đi, người về.
- 12 — Ai làm cho bướm lia hoa,
 Cho chim xanh nữ bay qua vườn hồng.
 Ai đi muôn dặm non sông,
 Đề ai chứa chất sầu đông voi đầy.
- 13 — Ai về đường ấy hôm nay,
 Ngựa hồng ai cưỡi, dù tay ai cầm ?
 — Ngựa hồng đã có tri-âm,
 Dù tay đã có người cầm thì thôi.
- 14 — Ai về đường ấy hôm mai,
 Gởi dăm điều nhớ, gởi vài điều thương.
 Gởi cho đến chiếu, đến giường,
 Gởi cho đến chốn buồng hương em nằm.
- 15 — Ai chồng, ai vợ mặc ai,
 Bao giờ ra bãi, ra bài sẽ hay,
 Bao giờ tiền cưới trao tay,
 Tiền cheo rấp nước, mới hay vợ chồng.
- 16 — Ai ơi chớ lấy học trò,
 Dài lưng tốn vải, ăn no lại nằm.
 Mùa đông trời rét căm-căm,
 Đi cấy được ba mươi sáu đồng kềm về,
 no lại nằm nó ăn.

Cắm sào chỉ quyết đợi chờ nước xuân.
 Ước trao chỉ Tấn, tơ Tần,
 Sắt cầm hảo hợp lựa văn Quan thư.
 Đôi bên ý hợp lòng ưa,
 Mới phu công thiếp, mới vừa lòng anh.
 Thiếp thời tần-tảo cửi canh,
 Chàng thì nấu sủ, sôi kinh kịp thi.
 Một mai chiếm bảng xuân vi,
 Ấy là đề điệp tình kỳ từ đây.
 Ai ơi nghe thiếp lời này.

- 21 — Anh đi, em ở lại nhà,
 Hai vai gánh vác mẹ già, con thơ.
 Lầm than bao quản muối dưa,
 Anh đi, anh liệu chen đua với đời.
- 22 — Anh đi đàng ấy xa-xa,
 Đề em ôm bóng trắng tà năm canh.
 Nước non một gánh chung tình,
 Nhớ ai, ai có nhớ mình hay chẳng.
- 23 — Anh đi, anh nhớ non Côi,
 Nhớ sông Vị-thủy, nhớ người tình chung.
 Quản bao non nước ngại-ngùng,
 Lấy ai san sẻ gánh gồng đàng xa.
- 24 — Anh em một khí huyết rây,
 Cũng như người có chân tay khác gì.
 Ai ai lấy đấy mà suy,
 Có câu Đường-lệ trong Thi đề truyền.

- 25 — Anh em cốt nhục đồng-bào,
Kể sau, người trước phải hầu cho vui.
Lọ là ăn thịt, ăn xôi,
Quý hồ ở nứt tới lui bằng lòng.
- 26 — Anh về rẫy vợ anh ra,
Công nợ em trả, mẹ già em nuôi.
Anh đã rẫy vợ anh rồi,
Công nợ anh trả, anh nuôi mẹ già.
- 27 — Anh về rẫy vợ anh ra,
Con anh thơ đại thì đã có tôi.
Anh đã rẫy vợ anh rồi,
Con anh thơ đại, mặc trời với anh.
- 28 — Anh về, em nắm cổ tay,
Em dặn câu này anh chớ có quên :
Đôi ta đã trót lời nguyên,
Chớ xa-xôi mặt mà quên màng lòng.
- 29 — Anh về xẻ ván cho dày,
Bắc cầu sông Cái cho thầy mẹ sang.
Thầy mẹ sang, em cũng theo sang,
Đò dọc quan cấm, đò ngang không chèo.
- 30 — Anh ơi ! anh ở lại nhà,
Thôi đừng vui thú nguyệt hoa chơi-bời.
Còn tiền kẻ rước, người mời,
Hết tiền, chẳng thấy một người nào ra.
- 31 — Anh ơi ! anh ở lại nhà,

Can gì đề ruộng mà ngăn,
Làm ruộng lấy lúa, chăm tâm lấy to.
Tầm có lúa, ruộng cỏ mùa,
Chăm làm, Trời cũng đền bù có khi.

- 37 — Anh là con trai út ở nhà,
Anh đi kén vợ đàng xa quê người.
Thấy em đẹp nói, đẹp cười,
Đẹp người, đẹp nét, lại tươi răng vàng.
Vậy nên anh gởi thơ sang,
Tình cờ anh quyết lấy nàng mà thôi.
- 38 — Anh là con trai Nam-sang,
Nước lớn ngang đàng, vác đấu đi đông.
Anh đông tỉnh Bắc, tỉnh Đông,
Trở về, anh lại sang đông tỉnh Đoài.
Tỉnh Bắc, giá thóc mười hai,
Tỉnh Đông mười tám, tỉnh Đoài hai mươi.
- 39 — Anh đây mục hạ vô nhân,
Nghe em xuân sắc mười phần náo-nùng.
Xưa nay những gái má hồng,
Anh thề anh có thềm trồng đậu nào.
Lấy em đi trước cho hào,
Dù ngấm, dù nguyệt, dù sao mặc lòng.
- 40 — Anh về hái đậu chày cà,
Đề em đi chợ, kéo mà lờ phiên,
Chợ lờ phiên, tốn công thiệt của,

Miệng tiếng người cười rõ sao nên.
Lấy chồng phải gánh giang sơn,
Chợ phiên còn lỗ, giang sơn còn gì.

- 41 — Anh kia lịch sự đi dàng,
Mời anh hãy ghé vào hàng nghỉ ngơi.
Tay nâng chén rượu toan xơi,
Tay gạt nước mắt : Thiếp ơi ! chàng về.
— Chàng về thiếp cũng như mê,
Thiếp ở, chàng về, chàng nghĩ làm sao.
Đôi bên đông liễu, tây đào,
Dạ sầu ngao-ngán làm sao bây giờ ?

- 42 — Anh chờ em từ thuở mô tê,
Không hề bóc lá, không hề đề nha,
Bóc lá, kinh em mau già,
Đề nha sợ nữa ra cảnh mĩa lau.
Khoan hồ khoan !
Thiếp như mĩa tiến vừa tơ,
Chàng như mĩa tiến rất chờ đợi ai ?
Núi cao, sông hãy còn dài,
Thương nhau đã dễ bằng ngày gặp nhau.
Khoan hồ khoan !

- 43 — Anh muốn trông, anh lên Ba-dội anh trông,
Một Dội anh ngồi, hai Dội anh trông.
Trông thu không ba hồi điểm chỉ,
Anh ngồi, anh nghĩ thử ngắn, thử dài.
Trúc nhớ mai, thuyền quên khách,

Quan nhớ ngựa bạch, bóng lại nhớ cầu
Anh nhớ em đây, biết bao giờ được.
Đạo vợ chồng, chẳng trước thời sau.
Trăm năm xin chớ quên nhau.

44 — Anh nhất kỳ tâm,
Sao cô bay khéo nhị kỳ tình ?
Vì ai xui giục cho cô mình nhị kỳ tâm.
Đêm hôm qua vắng khách tri-âm,
Vắng hoa thiên-lý thăm thẳm cội cây.
Đêm hôm qua rót đọi dầu đầy,
Than thân với bóng, bóng rầy bóng chẳng
có thương.
Suốt năm canh bể bóng lên giương,
Ngon đèn dập tắt, nửa thương, nửa cười.
Bấy lâu nay gần bên, xa vơi.

45 — Anh ơi ! phải lĩnh thi đi,
Cửa nhà đơn chếch đã thì có tôi.
Tháng chạp là tiết trồng khoai,
Tháng giêng trồng đậu, tháng hai trồng cà.
Tháng ba cấy bở ruộng ra,
Tháng tư gieo mạ thuận-hòa mọi nơi.
Tháng năm gặt hái vừa rồi,
Trời đổ mưa xuống, nước trôi đầy đồng.
Anh ơi ! giữ lấy việc công,
Đề em tày cấy mặc lòng em đây.

46 — Anh tiếc cho ai nuôi, dạy, mong, chờ,

Một, hai, ba tuổi cho đến bây giờ em lớn
khôn.

Cái vành khăn em vẫn đã tròn,
Câu cười, tiếng nói đã giòn em lại ngoan.
Sợ tơ hồng đã buộc với nhân gian,
Sao em không chịu khó gánh vác cái giang san
cho chồng.

Nữ đang tay, em dứt tơ hồng,
Đứng đầu núi nợ mà trông bên non này.
Áng phong lưu son phấn dọa đầy,
Thay đen, đổi trắng để ai rày yêu thương?
Dẫu may ra tán tía, tàn vàng,
Mười phương thiên hạ xem thường có vào đâu.
Tấm thân em chẳng nghĩ mặc dầu,
Bọn đàn bà còn để tiếng xấu về sau muôn đời.
Chị em ơi thế cũng kiếp người!

47 — Ao sâu thì lắm ốc nhồi,
Chồng mình lịch-sự nửa người, nửa ta.
Ghen lắm thì đứt ruột ra,
Chồng mình thì tới tay ta phen này.

48 — Ao to, ta thả cá chơi,
Hồ rộng nuôi vịt, vườn khơi nuôi gà.
Quanh năm khách khứa trong nhà,
Ao vườn sẵn đó lộ là tìm đâu.

49 — Áo sông hương của chàng vắt mắc,
Đêm em nằm, em đắp lấy hơi.

Gởi khăn, gởi túi, gởi lời,
 Gởi đôi chàng-mạng cho người đang xa.
 Vì mây cho núi nên xa,
 Mây cao mù-mịt, núi nhòa xanh-xanh.

A

- 1 — Ăn chơi cho hết tháng hai,
 Đề làng đóng đám cho trai dọn đình.
 Trong thời trống đánh rập-rình,
 Ngoài thời trai gái tự-tình cùng nhau.
- 2 — Ăn chanh ngồi gốc cây chanh,
 Khuyên cội, khuyên cảnh, khuyên lá, khuyên
 lung.
 Khuyên cho đó vợ, đây chồng.
 Đó bé con gái, đây bồng con trai.
- 3 — Ăn trâu chọn lấy (1) cau khô,
 Trèo lên Ba-dội có cô bán hàng.
 Cô bán hàng lòng cô buồn-bã,
 Bóng xế chiều, bóng ngã về tây.
 Đợi cô (2) ba bảy hai mươi một năm (3) nay.

---

(1) Những. — (2) Nhớ ai. — (3) Ngày.

A

- 1 — Ấy ai dắt mối tơ lành,
Cho thuyền quen bến, cho anh quen nàng.
Tơ tầm đã vấn thì vương,
Đã trót dan diu, thì thương nhau cùng.

B

- 1 — Ba cô vác gậy chòi đào,
Có một quả chín biết vào tay ai ?
Trên cây có quả chín mỗi,
Anh trông mỗi mắt, anh chòi mỗi tay.
- 2 — Ba cô đi chăn bò vàng,
Đề bò ăn lúa ba nàng hái hoa.
Hái được cành bông, cành la,
Cành nào tươi-tốt cho ta một cành.
- 3 — Ba đồng một mớ đàn ông,
Đem về mà bỏ vào lồng cho kiến nó tha.
Ba trăm một mụ đàn bà,
Đem về mà trái chiếu hoa cho ngồi.

- 4 — Ba bà đi chợ đường quai,
 Vừa đi, vừa tĩa lá khoai bung l...
 Ba bà đi chợ đường cồn,
 Vừa đi, vừa tĩa lông l... bán trăm.
- 5 — Ba cô đội gạo lên chùa,
 Một cô yếm thắm bỏ bùa cho sư.
 Sư về, sư ốm tương tư,
 Ốm lẫn, ốm lóc cho sư trọc đầu.
 Ai làm cho dạ sư sầu,
 Cho ruột sư héo như bầu đứt dây.
- 6 — Ba năm trấn thủ lưu đồn,
 Ngày thì canh điểm, tối đồn việc quan.
 Chém tre, đốn gỗ trên ngàn,
 Uống ăn kham khổ (1) biết phân nân cùng ai ?
 Phân nân cùng trúc, cùng mai (2),
 Cùng cây lim tán cùng cây ngô-đồng (3).
 Nước giếng trong con cá nó vẩy vừng.
- 7 — Ba cô cùng ở một nhà,
 Cùng đội nón thúng, cùng ra thăm đồng.
 Ba cô cùng chứa có chồng,
 Đề anh mua cốm, mua hồng sang chơi.
 Sang đến nơi, cô đã chồng rồi,
 Đề cốm anh mốc, đề hồng long tai.

---

(1) Hữu thân hữu khổ. — (2) Miếng ăn măng trúc măng mai

(3) Nhựa giang cùng nứa lấy ai bạn cùng.

Ai làm cái quạt long nhài,
Cầu ô long dịp, cửa cài long then.

- 8 — Ba mươi Tết, Tết lại ba mươi,
Vợ thằng Ngô đốt vàng cho chú khách.
Một tay cầm cái dù rách,
Một tay xách cái chần bông.
Em đứng bờ sông,
Em trông sang, bên nước người :
« Hỡi chú chiếc ôi là chú chiếc ôi ! »
Một tay em cầm quan tiền,
Một tay em xách thằng bồ-nhìn, em ném
xuống sông.
Quan tiền nặng, thì quan tiền chìm,
Bồ-nhìn nhẹ, thì bồ-nhìn nổi.
Ơi ai ôi, của nặng hơn người !

- 9 — Ba bốn năm nay lòng thiếp chỉ thành,
Nữ nhi nan hóa, sự tình nam-nhi. (?)
Phận đàn bà như hoa nở một thì,
Thiếp xin anh chàng nghĩ lại thiếp tôi thì
đội ơn.
Dù chàng nay trăm giận, nghìn hờn,
Thiếp xin anh chàng sẽ tới đào tơ chốn này.
Có đàn ông tình phụ liễu tây,
Bơ-vơ phận đàn bà con gái thiếp biết rày
làm sao ?
Song quân-tử chí cao,

Diệu-Thường cốt bạch ra vào quyển ong.
 Kể từ khi thiếp tới loan phòng,
 Loan ôm lấy phượng, phượng bỗng lấy loan.
 Bởi vì ai cho thiếp tôi phải võ-vàng,
 Vì chàng tư lự dạ càng long-đong.

- 10 — Ba mươi súc miệng ăn chay,
 Sáng ngày mồng một dựng cây trúc dài.
 Lâm-râm khẩn vái Phật, Trời,
 Biết đâu có nắng mà phơi quần hồng,
 Ai ơi ! hãy hoãn lấy chồng,
 Đề cho trai gái dốc lòng đi tu.
 Chùa này chẳng có Bụt ru !
 Mà đem chuông khánh treo Chùa Hồ-Sen.
 Thấy cô yếm đỏ răng đen,
 Na-mô Di-Phật lại quên mất chùa.
 Ai mua tiu cảnh thì mua,
 Thanh-la, nảo-bạt thầy chùa bán cho.
 Hộ- pháp thì một quan ba,
 Long-thần chín rưỡi, Thích-Ca ba tiền.
 Còn hai Mụ Thiện hai bên,
 Ai mua bán nốt, lấy tiền nộp cheo.
 Lệ làng thiếu thốn bao nhiêu,
 Đẵn cây tre cộc cắm nêu sân chùa.

- 11 — Ba bà đi chợ với nhau,
 Một bà đi trước kể chuyện nàng dâu.
 — Một bà đi sau tu tu lên khóc :

Nhà bà có phúc, lấy được dâu hiền,
 Nhà tôi vô duyên, lấy phải dâu đại.
 Việc làm thì rái, chỉ tưởng những ăn.
 Hễ bảo quét sân, đánh chết ba gà.
 Bảo đi quét nhà, đánh chết ba chó.
 Có mâm giỗ họ, miếng ra, miếng vào.
 Rửa bát cầu ao, liếm đĩa quên-quẹt.
 Đi chợ quên thúng, quên tiền,
 Về nhà quên ngõ, đâm xiên vào chùa.
 Vào chùa thấy hai ông Hộ-pháp mới tồ,
 Nó nghi khách đến đầy nhà nhà tôi.
 Trờ ra về nó mím miệng, nó cười,
 Thằng chồng nó đánh nó một hồi cẳng chân.
 Bà đi giữa nghe chuyện phân-vân,
 Rằng : « Dâu tôi cũng không đàn không khôn.
 Mẹ chồng có nói đến con,
 Thì con tôi chỉ cười giòn nói đưa ».

- 12 — Bà già đi chợ Cầu Đông,
 Bói xem một quẻ lấy chồng lợi chăng.
 — Ông Thầy xem quẻ nói rằng :
 Lợi, thì có lợi, nhưng răng không còn.
- 13 — Bà già đeo bị hạt tiêu,
 Sống bao nhiêu tuổi nhiều điều đắng cay.
 Đời người được mấy gang tay,
 Ai hay ngủ ngày chỉ được nửa gang.
- 14 — Bác mẹ già lơ-phơ đầu bạc,

Con chàng còn trứng nước thơ ngây.
Có hay chàng ở đâu đây,
Thiếp xin mượn cánh chấp bay theo chàng.

- 15 — Bạc sao bạc chẳng vừa thôi,
Đề cho nước chảy, hoa trôi lỡ-làng.
Tin sang, chẳng thấy người sang,
Hẹn ba bốn hẹn, lòng càng xót-xa.
Đoạn-tràng phải bước thân ra,
Gió xuân hiu-hắt, sương sa lạnh-lùng.
Chấn đơ, gối chéch lạnh-lùng.
Đôi hàng châu lệ, đôi hàng chứa chan.
Gặp chàng, thiếp phải thở-than,
Dước khe nước chảy, trên ngàn thông reo.
Cơm ăn thất-thếu ít nhiều.
- 16 — Bao giờ cho chuỗi có cành,
Cho sung có nụ, cho hành có hoa.
Bao giờ trạch để ngọn đa,
Sáo để dưới nước, thì ta lấy mình.
- 17 — Bao giờ cho hương bén hoa,
Khăn đào bén túi cho ta bén mình.
Thuyền không đậu bến *Lau-dinh* (1),
Ta không, ta quyết lấy mình làm đôi.
- 18 — Bao giờ trạch để ngọn đa,

---

(1) Giang-dinh.

Sáo để dưới nước thì ta lấy mình.
Bao giờ cây cải làm đình,
Gỗ lim thái ghém thì mình lấy ta.

19. — Bao giờ nắng giữa bàng trời,
Tua-rua quặt lại, thời thôi cấy mùa.
Tua-rua thì mặc tua-rua,
Mạ già, ruộng ngấu, không thua bạn điền.
- 20 — Bao giờ cho đến tháng hai,
Con gái làm cô, con trai be bờ.
Gái thì kẻ phú, ngâm thơ,
Trai thì be bờ, kẻ truyện bài bay.
- 21 — Bao giờ đồng ruộng thành-thời,
Nằm trâu thoi sáo, vui đời Thuấn, Nghiêu.
Mừng nay có chủ Thuấn, Nghiêu,
Mưa Nhân, gió Huệ thấy đều muôn dân.
Sông Lô một giải trong ngần,
Thành-thời, ta rũ bụi trần cũng nên.
- 22 — Bắc thang lên đến cung mây,
Hỏi sao Cuội phải áp cây cà đờ ?
— Cuội nghe thấy nói, Cuội cười :
Bời hay nói dối, phải ngồi gốc cây.
- 23 — Bắc thang lên đến tận trời,
Bắt ông Nguyệt-lão đánh mười cẳng tay.
Đánh thôi, lại trối vào đây,
Hỏi ông Nguyệt-lão : Nào đây tơ hồng ?

- 24 — Băm bầu, băm bí,
Băm chị thắng Ngô,
Băm cô thuốc lão,
Bán thuốc cho tao,
Ba đồng một diều.
- 25 — Bây giờ mạn mới hỏi đào :
Vườn hồng đã có ai vào hay chưa ?
— Mạn hỏi, thời đào xin thưa :
Vườn hồng có lối nhưng chưa ai vào.
- 26 — Bây giờ anh bắt tay nàng,
Hỏi : Sao lá ngọc, cành vàng xa nhau.
Xa nhau, ta mới xa nhau,
Khi xưa, ta vẫn ăn trầu một coi.
- 27 — Bây giờ tiền hết, gạo không,
Anh ơi trở lại mà trông thấy hòm.
Bao giờ tiền có gạo còn,
Bấy giờ tôi lại giữ hòm cho anh.
- 28 — Bấy lâu lên ngọn sông Tân,
Muốn tìm cá nước phải lần trời mưa.
Tiếc công anh đập đập coi bờ,
Đề ai quây đó, mang lò đến đơm.
- 29 — Bề sâu, con cá lớn vẩy-vùng,
Trời cao muôn trượng, cánh chim hồng
cao bay.
Xá chi đời cát, vũng lầy,
Những loài tôm, tép biết ngày nào khôn.

- 30 — Bờ cu bờ các,
Tha rác lên cây.
Gió đánh lung lay,
Là vua Cao-tò,
Những người mặt rỗ,
Là ông Tiêu-Hà.
Nước chảy qua đường,
Là giuông Tào-Tháo.
Đánh bạc cổ áo,
Là anh Trần Bình.
- 31 — Bốn con ngồi bốn chân giường :
Mẹ ơi ! mẹ hỡi ! mẹ thương con nào ?
— Mẹ thương con bé mẹ thay !
Thương thì thương vậy, chẳng tày trưởng nam.
Trưởng nam nào có gì đâu,
Một trăm cái giỏ đồ đầu trưởng nam.
- 32 — Bồng-bồng mẹ bế con sang.
Đò dọc quan cấm, đò ngang không chèo.
Muốn sang thì bắc cầu kiều,
Muốn con hay chữ, thì yêu lấy thầy.
- 33 — Bồng-bồng mà nấu canh tôm.
Ăn vào mát ruột, đến hôm lại bồng.
Bồng bồng mà nấu canh khoai,
Ăn vào mát ruột, đến mai lại bồng.
- 34 — Bồng bồng bồng bồng,
Trai ơn vua, *chầu chực sân rồng* (1),

---

(1) Cưỡi thuyền rồng.

Gái ơn chồng, ngồi văng ru con.
 Ơn vua xem nặng bằng non,
 Ơn chồng đội đức tồ tôn đời truyền.
 Làm trai lấy được vợ hiền,
 Như cầm đồng tiền mua được *chả* (1) ngon.
 Phận gái lấy được chồng khôn,
 Xem bằng cá vượt Vũ-môn hóa rồng.
 Bồng bồng bồng bồng,
 Bồng bồng bồng bồng.

- 35 — Bồng bồng này lộc ra hoa,
 Một đàn vợ lính trầy ra thăm chồng.
 Trầy ra có *gánh* có *gồng* (2),
 Trầy ra thăm chồng bày bị còn ba.
 Nào ai nhún nhủ mi ra,
 Mi ngồi, mi kẻ con cà con kê.
 Muốn tốt quây bị mà về.
 Việc quan anh chịu một bề cho xong.
 Xưa kia anh ở trong phòng,
 Bây giờ anh đã vào trong hàng quyền.
 Hai tay bưng đĩa trầu lên,
 Trước lạy hàng quyền, sau lạy cậu cai.
 Chồng tôi tham sắc, tham tài,
 Một chính đôi gáo, tôi ngồi sao yên.
 Tôi xin chiếc đĩa đồng tiền,
 Anh đi lấy vợ, tôi xin lấy chồng.
 Có *lấy thì lấy* (3) cách sông,
 Đề tôi ra bến lấy ông sãi dò.

---

(1) Miếng - (2) — Gánh gánh gồng gồng — (3) Anh đi lấy vợ.

Có chèo thì tôi chèo cho,
Lênh-dênh mặt nước ai lo cho mình.

36 — Bớ thăm ời! bớ thiết ời!

Bớ bạn tình-nhân ời!
Thân em như cái quả soài trên cây,
Gió đông, gió tây, gió nam, gió bắc,
Nó đánh lúc-la, lúc-lắc trên cành,
Một mai, vô tình rụng xuống biết vào tay ai?
Kia khóm trúc, nọ khóm mai,
Ông Tơ, Bà Nguyệt xe hoài chẳng thương.
Một lần chờ, hai lần đợi,
Sớm lần nhớ, chớ lần thương.
Anh thương em, nhưng bác mẹ họ hàng chẳng
thương.

37 — Bồi anh chăm việc nông công,
Cho nên mới có bồ trong, bịch ngoài.
Ngày mùa tưới đậu, trồng khoai,
Ngày ba, tháng tám mới ngồi mà ăn.

38 — Buồn ngủ buồn nghề,
Bán bỏ tậu ruộng, mua dê về cày.
Đồn rằng dê đực khỏe thay,
Bắt ách lên cày, nó lại phá ngang.

39 — Buồn ngủ buồn nghề,
Buồn ăn cơm nếp, cháo kê, thịt gà.
Buồn ăn bánh đúc, bánh đa,
Buồn ăn khoai thến cùng là cháo kê.

- 40 — Buồn trông chênh-chếch sao mai :
 Sao ơi, sao hỡi nhớ ai sao mờ ?
 Buồn trông con nhện vương tơ :
 Nhện ơi, nhện hỡi (1) mày chờ đợi ai ?
- 41 — Buồn về một nỗi tháng giêng,
Con chim, cái cá, nằm nghiêng thở dài (2).
 Buồn về một nỗi tháng hai,
Đêm ngắn, ngày dài, thua thiệt người ta (3).
 Buồn về một nỗi tháng ba,
Mưa rầu, nắng lửa, người ta lữ-đừ (4).
 Buồn về một nỗi tháng tư,
 Con mắt lữ-đừ cơm chẳng muốn ăn.
 Buồn về một nỗi tháng năm,
 Chưa đặt mình nằm gà gáy, *chim kêu (5)*
- 42 — Buồng nhà trong mắc dờ chẵn tám,
 Buồng nhà ngoài chứa khách, biết nằm nơi
 mô ?

---

(1) Kìa chấp-chành.

(2) May áo cổ kiềng, sấm sữa cho trai.

(3) Cờ bạc đông dài nói dối mẹ ehà

(4) Ngày dài chẳng qua, việc đã chẳng thư.

(5) Te te.

Dưới bài lại còn thêm mấy câu :

Buồn về tháng sáu mùa hè,

Tiết trời nóng nực chề... ?

Buồn về tháng bảy Ngâu vầy,

Người thời mới một chũ hay đi nằm,

Ruột con tâm bối rối vô tơ,
 Biết rằng có đợi có chờ cho chẳng ?
 Ngọn đèn thấp-thoáng cái bóng ông trăng,
 Ai đem cái con người ngọc thung-thắng chốn
 này ?

Chường trở ra về, xin chường cỗi áo lại đây,
 Áo thời thiếp mặc gối mây đợi chờ.
 Song, vách phách đề thơ.

- 43 — Bước sang tháng sáu giá chân,
 Tháng một năm trần bức đồ mồ-hôi.
 Con chuột kéo cày lồi-lồi.
 Con trâu bốc gạo vào ngôi trong cong.
 Vườn rộng thì thả rau rong.
 Ao sâu giữa đồng, vãi cải lấy ngỗng làm dưa.
 Một đàn con bò đi tắm đến trưa.
 Một đàn con vịt đi bữa ruộng nương.
 Voi kia nằm ở gặm giường.
 Cóc đi đánh giặc bốn phương nhọc-nhăn.
 Chuồn kia thấy cá liền ăn.
 Lợn kia thấy cá nhọc nhằn bay qua.
 Trời mưa cho mối bắt gà.
 Thông-đong cân-cẩn, đuổi cò xao-xao.
 Lương nằm cho trộm bò vào.
 Một đàn cào-cào đuổi bắt cá rô.
 Thóc giống cần chuột trong bồ.
 Một trăm lá mạ đuổi vô con trâu.
 Chim chích cần cò diu-hầu.

Gà con tha quạ biết đâu mà tìm.
 Bong-bóng thì chìm, gỗ lim thì nổi.
 Đào ao bằng chổi, quét nhà bằng mai.
 Hòn đá dẻo dai, hòn sỏi rắn chắc
 Gan lợn thì đắng, bồ hòn thì bùi.
 Hương-hoa thì hôi, nhất thơm thì cú.
 Đàn ông to vú, đàn bà rậm râu.
 Hay cần thì trâu, hay cày thì chó.

- 44 — Bướm già thì bướm có râu,
 Thấy bông hoa nở, cúi đầu bướm chầu.
 Bướm chầu, mà bướm lại nhăm,
 Có bông hoa nở ong chầu mất rồi.

C

- 1 — Cá bống còn ở trong hang,
 Cái rau tập-tàng còn ở ruộng dâu.
 Ta về, ta sắm cần câu,
 Câu lấy cá bống, nấu rau tập-tàng.
- 2 — Cá buồn, cá lội thung-thăng,
 Người buồn, người biết đái-đẳng cùng ai ?
 Phương đông chưa rạng sao mai,
 Đồng hồ chưa cạn, biết lấy ai bận cùng ?

- 3 — Cách sông nên phải lụy đò,
 Tội trời nên phải lụy o hàng đầu.
 Hàng đầu cất gánh làm cao,
 Khi mua chẳng bán, khi rao chẳng màng.
- 4 — Cái cò trắng bạch như vôi,
 Cô kia có lấy chú (1) tôi thì về.
 Chú tôi chẳng màng, chẳng chê,
 Thím tôi thì mờ lấy mẹ nấu canh (2).
- 5 — Cái cò là cái cò vàng,
 Mẹ đi đắp đàn, con ở với ai ?
 Con ở với bà, bà không có vú,
 Con ở với chú, chú là đàn ông.
- 6 — Cái cò là cái cò quăm,
 Mày hay đánh vợ, mày nằm với ai ?
 Có đánh, thì đánh sớm mai,
 Chớ đánh chập tối, chẳng ai cho nằm.
- 7 — Cái cò, cái vạc, cái nông,
 Ba cái cùng béo, vật lông cái nào ?
 Vật lông cái vạc cho tao.
 Hành, răm, nước mắm bỏ vào mà thuận (3).
- 8 — Cái cò, cái vạc, cái nông,
 Cùng ăn một đồng nói chuyện giảng ca.

---

(1) bố. — (2) móc mắt, mờ mờ xem gan.

(3) mắm muối ướp vào cho thơm, hoặc Thịt nó thì sào, xương nó băm viên.

- Muối kia đồ ruột con gà,
Mẹ mình chẳng xót bằng ta xót mình.
- 9 — Cái cò mày mỡ cái tôm,
Cái tôm quặp lại, lại ôm cái cò.
Cái cò mày mỡ cái trai,
Cái trai quặp lại, lại nhai cái cò.
- 10 — Cái bóng đi chợ cầu Canh,
Cái tôm đi trước, củ hành đi sau.
Con cua lạch-đạch theo hầu,
Cái chày rơi xuống vỡ đầu con cua.
- 11 — Cái bóng công chồng đi chơi.
Đi đến chỗ lội, đánh rơi mất chồng.
Chú lái ơi ! tôi mượn chú cái cõ gầu sông.
Tôi tát, tôi múc cho chồng tôi lên.
- 12 — Cái kiến mày ở trong nhà,
Tao đóng cửa lại, mày ra đàng nào ?
Con cá mày ở dưới ao,
Tao tát nước vào, mày sống được chăng ?
- 13 — Cái cò yếm em nó thông-thòng-thòng,
Tay em đeo vòng như bắp chuối non.
Em khoe em đẹp, em tròn,
Anh trông nhan sắc, em còn kém xuân.
- 14 — Cái cần câu bằng trúc,
Cái lưới câu bằng vàng,
Anh sắm mỗi ngọc.
Anh ném sang hàm rồng.

- 15 — Cái cần câu trúc,
Cái điều mồi chắc,
Cái bóng ông trăng mờ,
Cái sự tình cờ,
Ta bắt gặp cô mình đây.
- 16 — Cái vòng danh lợi cong-cong,
Kẻ hồng ra khỏi, người mong bước vào.
Sự đời nghi cũng nực cười,
Con cá lội nước, mấy người buông câu.
- 17 — Cái kiến mày đậu cành đào,
Leo phải cành cọc, leo vào, leo ra.
Cái kiến mày đậu cành đa,
Leo phải cành cọc, leo ra, leo vào.
- 18 — Cái cò lặn lội bờ sông,
Gánh gạo đưa chồng, tiếng khóc nỉ-non.
Nàng về nuôi cái cùng con,
Đề anh đi trầy nước non Cao-bằng.
Chân đi đá lại dùng-dăng,
Nửa nhớ Cao-bằng, nửa nhớ vợ con.
- 19 — Cái cò, cái vạc, cái nông,
Sao mày giẫm lúa (1) nhà ông hời cò.
Không, không tôi đứng trên bờ,
Mẹ con cái vạc đồ ngờ cho tôi.
Chẳng tin, thì ông đi đôi (2),

(1) giẫm giẽ — (2) ông bắt ông đôi.

Mẹ con nhà nó còn ngồi đây kia,

20 — Cái cò là cái cò con,

Mẹ nó yêu nó, nó còn làm thơ,

Cái cò bay bổng, bay bơ,

Lại đây anh gởi, xôi khô cho nàng,

Đem về nàng nấu, nàng rang,

Nàng ăn có giềng thời nàng lấy anh.

21 — Cái cò đi đón cơn mưa,

Tối tăm mờ-mịt ai đưa cò về ?

Cò về đến gốc cây đề,

Giương cung anh bắn, cò về làm chi.

— Cò về thăm bá, thăm di,

Thăm cô xứ Bắc, thăm dì xứ Đông.

22 — Cái cò chết tối hôm qua,

Có hai hạt gạo với ba đồng tiền.

Một đồng mua trống, mua kèn,

Một đồng mua mỡ đốt đèn thờ vong.

Một đồng mua mớ rau rong,

Đem về thái nhỏ, thờ vong con cò.

23 — Cái cò mày đi ăn đêm,

Đậu phải canh mềm *lộn* (1) cò xuống ao.

Ông ơi ông *vớt tôi nao* (2),

Tôi có lòng nào, ông hãy *xảo măng*.

---

(1) súc — (2) rước tôi vào.

Có xáo, thì xáo nước trong,
Đừng xáo nước đục, đau lòng cò con.

- 24 — Cái cò lặn lội bờ ao,
Hỡi cò yếm đào lấy chú tôi chẳng ?
Chú tôi hay từu hay tắm,
Hay nước chè đặc, hay nằm ngủ trưa.
Ngày thì *muốn* (1) những trời mưa,
Đêm thì *muốn* (2) những đêm thừa trống canh.
- 25 — Cái cò lặn lội bờ sông,
Gánh gạo đưa chồng tiếng khóc nỉ-non.
Nàng về *nuôi* *cái* cùng con,
Đề anh đi trầy nước non kịp người.
Cho kịp chân ngựa, chân voi,
Cho kịp chân người kéo thiếu việc quan.
- 26 — Cái cốc mây lặn ao chà,
Bay lên rũ cánh làm nhà chị nương,
Yếm thắm mà nhuộm hoa nương,
Cái răng hạt đồ làm tương anh đồ.
Yếm thắm mà vẽ nước hồ,
Vẽ đi, vẽ lại anh đồ yêu đương.
- 27 — Cái bóng là cái bóng bang,
Ăn cơm bằng sàng, bốc muối bằng vung.
Mẹ giận, mẹ dầy xuống sông,

---

(1) và. — (2) khấn.

Con ra đường biển lấy chồng lái buôn.
Khát nước thì uống nước nguồn,
Lạc đường thì bảo lái buôn đưa về.

- 28 — Cái cò là cái cò con,
Mẹ đi xúc tép đề con ở nhà.
Mẹ đi một quãng đồng xa,
Mẹ sà chân xuống, phải mà anh lươn.
Ông kia có cái thuyền nan,
Chở vào ao rậm xem lươn bắt cò.
Ông kia chống gậy lò-rò,
Con lươn thụt xuống, con cò bay lên.
- 29 — Cái cò lặn-lội bờ sông (1)
Gánh gạo đưa chồng, tiếng khóc nỉ-non.
Nàng hãy trở lại cùng con,
Cho anh đi trầy nước non Cao-bằng.
Chân đi, đá lại dùng-dăng,
Nửa nhớ Cao-bằng, nửa nhớ vợ con.
Đi thì nhớ vợ cùng con,
Về thì nhớ củ khoai môn trên rừng.
- 30 — Cái kiến mày kiến củ khoai,
Chê em tao khó, lấy ai cho giàu.
Nhà tao chín đụn, mười trâu.
Lại thêm ao cá bắc cầu rừa chân.
Cầu này là cầu ái ân,

---

(1) Xem bài số 18.

Một trăm con gái rửa chân cầu này.

Có rửa thì rửa chân tay,

Chớ rửa lông mày, chết cá ao anh.

31 — Cái bống là cái bống bình,

Thời cơm, nấu nước một mình mỗ-hôi.

Rạng ngày có khách đến chơi,

Cơm ăn, rượu uống cho vui lòng chồng.

Rạng ngày ăn uống vừa xong,

Tay nhắc mâm đồng, tay trái chiếu hoa.

Nhìn miệng đãi khách đàng xa,

Ấy là của gởi chồng ta ăn đàng.

32 — Cái bống là cái bống bang (1),

Con đi lấy sàng cho mẹ đồ khoai.

Con ăn một, mẹ ăn hai,

Con đi bốc muối, thời khoai chẳng còn.

Con ngồi con khóc ni-non,

Mẹ giận mẹ đập (2) con bon đầu hè.

Có đánh thì đánh vọt tre,

Chớ đánh vọt nứa, nứa què chân con.

33 — Cái bống mặc sống ngang chân,

Lấy chồng kẻ chợ cho gần xem Vội.

Trèo lên trái núi mà coi,

Thấy ông quân tượng cưỡi voi đánh (3) công.

Túi vóc cho lẫn quần (4) hồng,

(1) con đi lấy sàng cho mẹ đồ đồ — (2) cầm cái vọt —

(3) cầm — (4) mà thêu chỉ.

Trầu tằm cánh quế cho chồng đi thi.
 Mai sau chồng đỗ vinh qui,
 Vồng anh đi trước, em thì vồng sau.
 Tàn, quạt, hương án theo hầu,
 Rước vinh qui về nhà tế tổ.
 Ngà trầu bỏ làm lễ tế vua.
 Họ hàng ăn uống say sưa,
 Hàng tông, hàng xã, mừng cho ông Nghè.

- 34 — Cái quạt mười tám cái nan,
 Ở giữa phát giấy hai nan hai đầu.
 Quạt này anh đề che đầu,
 Đêm đêm đi ngủ chung nhau quạt này.
 Ước gì chung mẹ, chung thầy,
 Đề em giữ cái quạt này làm thân,
 Rồi ta chung gối, chung chăn,
 Chung quần, chung áo, chung khăn đội đầu.
 Nằm thời chung cái giường tàu,
 Dậy thời chung cả hộp trầu, ống vôi.
 Ăn cơm chung cả một nồi,
 Gọi đầu chung cả đầu hồi, nước hoa.
 Chải đầu chung cái lược ngà,
 Soi gương chung cả ngành hoa giắt đầu.
- 35 — Cái cò là cái cò kỳ,
 Ăn cơm nhà dì, uống nước nhà cô.
 Đêm nằm thì ngáy o o,
 Chừa đi đến chợ đã lo ăn quả.

Hàng bánh, hàng bún bày ra,
 Củ từ, khoai nước (1) lẫn hàng cháo kê.
 Ăn rồi cáp dứt ra về,
 Thấy hàng chả chó, lại lẽ tròn vào.
 Chả này bà bán làm sao ?
 Ba đồng một gắp lẽ nào chẳng mua.
 Nói dối rằng mua cho chồng,
 Đi đến quăng đồng, ngã nón ra ăn.
 Về nhà đau quần đau quần dạ này,
 Dem tiền đi bói ông thầy,
 Bói ra quẻ này những chả cùng nem.
 Ông thầy nói dối đã quen,
 Nào tôi ăn chả, ăn nem bao giờ.

- 36 — Cái ngủ mày ngủ cho lâu,
 Mẹ mày đi cấy đồng (2) sâu chưa về.
 Bắt được mười tám, mười chín (3) con trê,
 Cầm cò lỏi về cho cái ngủ ăn.
 Cái ngủ ăn chẳng hết, đề dành đến Tết mừng
 ba,
 Mèo già ăn trộm, mèo ốm phải đòn,
 Mèo con phải vạ, con quạ đứt đuôi,
 Con ruồi đứt cánh, đòn gánh có mấu,
 Củ ấu có sừng, bánh chưng có lá,
 Con cá có vây, ông thầy có sách,

(1) nướng — (2) ruộng — (3) con chẻm

Đào ngạch có dao, thợ rào có búa,
 Xây lúa có giàng, việc làng có mõ.
 Cát có có liềm, cầu liềm có lưỡi,
 Cây bưởi có hoa, (1) cây cà có trái.
 Con gái có chồng, đàn ông có vợ,
 Kẻ chợ có vua, trên chùa có Bụt,
 Cái bút có ngòi, con voi có quàn.

- 97 — Cái cáo mặc áo em tao,
 Làm tờ cây cà,
 Làm nhà cây chanh,
 Đọc canh bờ giếng,
 Mỗi miệng tiếng kèn,
 Hỡi cô trồng sen !
 Cho anh hái lá,
 Hỡi cô trồng bưởi !
 Cho chàng hái hoa.
 Một cụm cà là ba cụm lý,
 Con nhà ông lý, mặc áo tía-tô.
 Con nhà thằng Ngô, mặc áo lang khách.
 Hai con chim khách đánh nhau trên cây,
 Hai cái bánh giầy đánh nhau mâm cỗ.
 Hai hạt đỗ đánh nò nôi rang.
 Hai con kiến cang đánh nhau lọ mật.
 Hai hòn đất đánh vật bờ ao.

---

(1) hoặc còn hai câu : châu châu có chân, bờ-quần có rễ.

Mày tát chuôm tao, tao tát chuôm mày,
 Mày đầy rồ cá, tao đầy rồ tôm.
 Mày đi chợ Cầu-nôm, tao đi chợ Cầu-rên.
 Mày bán cửa đền, tao bán cửa vua.
 Mày làm mắm chua, tao làm mắm thính.
 Mày con ông Chính, tao con ông Xã.
 Mày là cái ả, tao là cái hai.
 Mày đội bồ đài, tao đội nón méo.
 Mày cầm cái kéo, tao cầm con dao.
 Mày làm sao, tao làm vậy.
 Mày đi buôn cày, tao đi buôn hồng.
 Mày đi lấy chồng, tao đi lấy vợ.
 Mày lên kẻ chợ, tao về nhà quê.

- 38 — Canh cái mà nấu với gừng,
 Không ăn thời chó, xin đừng mĩa mai.
 Khuyên chàng đừng ở đơn sai,
 Vắng mặt, chàng sẽ yêu ai mặc lòng.
- 39 — Canh một dọn cửa, dọn nhấ.
 Canh hai dệt cửi, canh ba đi nằm.
 Canh tư bước sang canh năm,
 Trình anh (1) dậy học, chó nằm làm chỉ.
 Nửa (2) mai Chúa mở khoa thi,
 Bàng vàng chơi-chối kia đề tên anh.

---

(1) Khuyên chàng — (2) Một.

Bỏ công cha mẹ sấm sanh,
Sấm nghiêng, sấm bắt cho anh học hành (1).

- 40 — Cánh hồng bay bổng trời thu,
Thương con chim gáy cúc-cu trong lồng.
Duyên may, tay bế, tay bông,
Thương ai vô-võ trong phòng chiếc thân.
- 41 — Cát bay vàng lại ra vàng,
Những người quân-tử dạ (2) càng định-minh.
Định-ninh ta đề dạ này :
Cố (3), công mài sắt, có ngày nên kim.
- 42 — Cây thu-điêu trong tươi, ngoài héo,
Cây thu-điêu trong héo, ngoài tươi.
Ngắm trong gia đạo ít có người như anh.
- 43 — Cây khô chưa dễ mọc chồi.
Bác mẹ chưa dễ ở đời với ta.
Non xanh bao tuổi mà già,
Bời vì sương tuyết, hóa ra bạc đầu.
- 44 — Cây tài, cây khéo, khoe khôn,
Đừng cậy có cửa đa ngôn quá lời.
Cửa thời mặc cửa, em ơi !
Đừng cậy có cửa coi người mà khinh.
- 45 — Cây xanh thì lá cũng xanh,
Cha mẹ hiền lành để đức cho con.

---

(1) Tiền lưng gạo bị cho anh vào trường

(2) lồng — (3) Ra.

Mừng cây rồi lại mừng cành,
 Cây đức lắm chồi, người đức lắm con.
 Ba vương sánh với bảy tròn,
 Đời cha vinh hiển đời con sang giàu.

46 — Cây lúa, lúa trở ra năn,
 Kẻ trộm gặt mất, con ăn bằng gì ?
 Con ăn lộc sản, lộc si,
 Con ăn bằng gì cho đến tháng năm ?

47 — Cầu Mông bước tới Cầu Châu,
 Bước sang Cầu Sỷ gặp nhau Cầu Dừa.
 Em ôi em có chồng chưa ?
 Sông còn có rạch lợ là người ru ?

48 — Cậu cai nón dẫu lông gà,
 Cờ tay đeo nhẫn gọi là cậu cai.
 Ba năm được một chuyển sai,
 Áo ngắn đi mượn, quần dài đi thuê.

49 — Cậu cai buông áo em ra,
 Đề em đi chợ, kéo mà chợ trưa.
 Chợ trưa, rau đã héo đi,
 Lấy gì nuôi mẹ, lấy gì nuôi em.

50 — Cậu lậu quả cà,
 Tháng ba cậu chết,
 Thôi nời cơm nếp,
 Đưa cậu ra đồng.
 Đánh ba tiếng cồng:
 « Cậu ơi là cậu ! »

- 51 — Cậu lính là cậu lính ơi !
 Tôi thương cậu lắm, nắng nôi, thương hàn.
 Lính này có vua, có quan,
 Nào ai cắt lính cho chàng phải đi.
 Nay trầy kim thi, mai trầy kim ngân.
 Lấy nhau chữa được ái ân,
 Chưa được kim chi, Tấn Tần như xưa.
 Trầu lộc em phong lá dứa,
 Chàng trầy mười bốn, em đưa hôm rằm.
 Rủ nhau ra chợ Quỳnh-lâm,
 Vai đồ gánh xuống, hỏi thăm tin chồng.
 Xót xa như muối bóp lòng,
 Nửa muốn theo chồng, nửa bận con thơ.
- 52 — Có nên, thì nói rằng nên,
 Chẳng nên, sao dè dấy quên, đây đừng,
 Làm chi cho dạ ngập-ngừng
 Đã có cà-cuống, thì đừng hạt tiêu.
- 53 — Có yêu thời nói rằng yêu,
 Chẳng yêu, thì nói một điều cho xong.
 Làm chi dở đục, dở trong,
 Lờ-lờ nước bến cho lòng chẳng thương.
- 54 — Có con mà gả chồng gần,
 Nửa đêm đốt đuốc mang phần cho cha.
 Có con mà gả chồng xa,
 Ba sào ruộng tréo chẳng ma nào cày.
- 55 — Có con mà gả chồng gần,
 Có bát canh cần nó cũng đem cho.

Hoài con mà gả chồng xa,
Một (1) là mất giỗ, hai (2) là mất con.

- 56 — Có phúc, lấy được vợ già,
Sạch cửa sạch nhà, lại ngọt cơm canh.
Vô phúc, lấy phải trẻ ranh,
Nó ăn, nó bỏ tan-tành nó đi.
- 57 — Có cô, thì chợ cũng đông,
Cô đi lấy chồng, thì chợ cũng qua.
Có cô, thì giượng cũng già,
Vắng cô, thì giượng cũng qua một thì.
- 58 — Có hát, thì hát cho bằng, cho cao,
Cho gió lọt vào, cho chúng chị nghe.
Chị còn ngồi vững ngọn tre,
Gió đưa cút-kít không nghe thấy gì.
- 59 — Có ông bốn vợ :
Một vợ rửa bát cầu ao,
Chẳng may gió cả rạt vào bụi tre.
Một vợ thì đi buôn bè,
Chẳng may gió cả nó đè xuống sông.
Một vợ thì đi buôn bông,
Chẳng may gió cả nó bông lên cây.
Một vợ thì đi buôn mây,
Chẳng may gió cả nó bay lên trời.

- 60 — Có oản, anh tình phụ xôi,
Có cam, phụ quít, có người phụ ta.
Có quán tình phụ cây đa,
Ba năm quán đồ, cây đa hãy còn.
Có mực, anh tình phụ son.
Có kẻ đẹp tròn, anh phụ nhân duyên.
Có bạc, anh tình phụ tiền,
Có nhân ngãi mới, anh quên em rồi.
- 61 — Có chồng, thương kẻ không chồng,
Không chồng mà đứng cánh đồng mà nom.
Nom cho thấy mặt nhau luôn.
Thấy thời khoẻ mạnh thuốc ton nào tầy.
Chàng về đề áo lại đây,
Áo thời thiếp mặc, gối mây đợi chờ.
Trăm năm vách phấn đề thơ.
- 62 — Có chết bỏ nhái bỏ côi,
Chầu ngồi, chầu khóc : « Chàng ôi là chàng ! »
Bính-trưng đánh lệnh đã vang,
Tiền đâu mà trả nợ làng ngóc ời !
- 63 — Con đi đồng đánh nấu canh rau dứa,
Chồng đánh chẳng chừa,
Đi chợ thì giữ cùi dứa bánh đa.
- 64 — Con rô nó rạch lên phen,
Uốn tay cho mềm dệt cửi cho ngoan.
Lấy tiền ta đóng việc quan cho chồng.

- 65 — Con chim sáo sậu,
    Ăn cơm nhà cậu,
    Uống nước nhà cô,
    Đánh vỡ bát ngô,
    Bà cô phải đền.
- 66 — Con chó huyền-đề,
    Con gà năm móng,
    Lấy về mà nuôi.
    Dù ai buôn bán trăm nghề,
    Chẳng bằng nuôi chó huyền-đề bốn chân.
- 67 — Con chim ăn quả bồ-nu,
    Ai làm nên nổi thầy tu đeo xiềng ?
    — Thầy tu ăn nói cà-riêng,
    Em thừa quan cả đóng xiềng thầy tu.
- 68 — Con kiến mày ở trong nhà,
    Tao đóng cửa lại mày ra đảng nào ?
    Con cá mảy ở dưới ao,
    Tao tát nước vào mày lội đảng mô (1) ?
- 69 — Con kiến mày kiện củ khoai,
    Mày chê tao khó, lấy ai làm giàu ?
    Nhà tao chín đụn, mười trâu,
    Lại thêm ao cá có cầu rửa chân.
- 70 — Con cóc là cậu ông trời,
    Hễ ai đánh nó thì trời đánh cho.

---

(1) xem bài số 12.

Con cóc là cậu thầy nhỏ,
Hè ai đánh chết trời cho quan tiền.

71 — Con mèo mảy treo cây cau,
Hỏi thăm chú chuột đi đâu vắng nhà ?
Chú chuột đi chợ đàng xa,
Mua mắm, mua muối giỗ cha con mèo.

72 — Con quốc kêu réo-rát trên ngàn,
Gà rừng táo-tác gọi con tha mồi.
Lạnh-lùng thay lảng-diềng ôi !
Lảng-diềng lạnh ít, sao tôi lạnh nhiều ?

73 — Con chó chê khi lắm lông,
Khi lại chê chó ăn dong ăn dãi.
Lươn ngắn lại chê trạch dài,
Thồn-bơn méo miệng chê trai lệch mồm.

74 — Con công tổ họ trên rừng,
Đã được con chị, thì đừng con em.
— Lòng yêu vô giá quá chừng,
Con công tổ-hộ trên rừng mặc công.

75 — Con cò chết rũ trên cây,
Cò con mở sách, xem ngày làm ma.
Đà-cuống uống rượu la-đà,
Chim ri riu-rít, bỏ ra lấy phần.

76 — Con gà cục tác lá chanh,
Con lợn ủn-ủn mua hành cho tôi.
Con chó khóc đứng, khóc ngồi :
Mẹ ơi đi chợ mua tôi đồng riềng.

- 77 — Con vua lấy thằng bán than,
Nó đem lên ngàn, cũng phải đi theo.
Con quan Đô-đốc, Đô-đài,
Lấy thằng thuyền chài, cũng phải lụy mui.
- 78 — Con vôi con vôi,
Cái vôi đi trước.
Hai chân trước đi trước,
Hai chân sau đi sau.
Cái đuôi đi sau rốt,
Tôi ngồi tôi kể nốt cái truyện con vôi.
Con vôi con vôi,
Cái vôi đi trước. . .
- 79 — Con nhạn xanh chấp cánh bay chuyền,
Chồng em lầy-bầy như Cao-biên dậy non.
Sớm có chồng, sao em muộn có con ?
Hầm duyên, xấu số em còn đứng không.
Khốn nạn thay em ăn ở với chồng !
- 80 — Con quốc kêu khoắc khoải mùa hè.
Làm thân con gái phải nghe lời chồng.
Sách có chữ rằng : « phu xướng, phụ tòng »
Làm thân con gái lấy chồng xuất gia.
Lấy em về thờ mẹ kính cha,
Thờ cha, kính mẹ ấy là người ngoan.
- 81 — Con chuột mắc bầy,
Vì gốc tre già,
Đẻo ra đòn xóc.

Chồng đi lính,
 Vợ ở nhà khóc hi-hi :
 « Trời ơi ! sinh giặc làm chi !
 Cho chồng tôi phải ra đi chiến-trường ».

- 82 — Con chim chích-choè,
 Nó đậu cành chanh.
 Tôi ném hòn sành
 Nó quay lông-lốc.
 Tôi làm một chốc,
 Được ba mâm đầy.
 Ông thầy ăn một,
 Bà cốt ăn hai.
 Cái thủ, cái tai,
 Tôi đem biếu chúa.
 Chúa hỏi chim gì ?
 — Con chim chích-choè...
- 83 — Con dao vàng cắt giải y-môn,
 Thiếp tôi dân đại lấy chàng khôn mà nhờ.
 Không ai ngờ trăng gió mập-mờ,
 Giao đoan tình phụ thiếp nhờ vào đầu.
 Vì chàng, chẳng tại thiếp đâu,
 Chàng xe chỉ mảnh, thiếp khâu sao bền.
- 84 — Con sông kia nước chảy lơ-dờ,
 Con thuyền lững-đứng với trăng mờ nào soi.
 Con sông kia bên lở, bên bồi,
 Lờ kia lở mãi, bên bồi bồi thêm.

Lúc bao giờ gió đứng, sóng êm,
Con thuyền anh xuôi ngược qua đêm lại về.
Với em anh trót nặng lời thề.

86 — Con ơi muốn nên thân người,
Lắng tai nghe lấy những lời mẹ cha.
Gái thì giữ việc trong nhà,
Khi vào canh củi, khi ra thêu thùa. .
Trai thì đọc sách, ngâm thơ,
Dùi mài kinh sử để chờ kịp khoa.
Mai sau nổi được nghiệp nhà,
Trước là đẹp mặt, sau là ấm (1) thân.

87 — Con công hay múa,
Nó múa làm sao.
Nó rút cổ vào.
Nó xòe cánh ra.
Nó đổ cánh đa,
Nó kêu riu-rít.
Nó đổ cánh mít,
Nó kêu vẹt chề.
Nó đổ cánh tre,
Nó kêu bẻ muống.
Nó đổ dưới ruộng,
Nó kêu tầm vông.
Con công hay múa. . .

---

(1) Hiền.

- 88 — Con gái đang thời đã nên con gái.
 Cái áo em mặc chải chải hoa hồng.
 Trong yếm đại hồng, chuôi xe con toán.
 Cái quai dậu chạm em đội trên đầu.
 Cái nhôi dậu gấp quần vào đồ chổi.
 Lỗ miệng em nói, có hai đồng tiền.
 Như cánh hoa sen, giữa ngày mới nở.
 Mẹ em đi chợ, có kẻ gánh gồng.
 Anh đứng anh trông, má hồng đỏ thắm,
 Anh đứng anh ngắm, đẹp để làm sao.
 — Con cháu ông nao chân đi đẹp để !
 Anh có vợ rồi chẳng lẽ anh sầu.
- 89 — Con chim nó kêu tề lao xao-xác,
 Tề lao-xào-xạc, mẹ ơi ! hỡi ! mẹ,
 Đứng lại mà xem : con vượn nó treo.
 Trái núi, qua lối nọ đang tề,
 Mặt trông thấy trai tang tình lịch sự,
 Cái quần bóp tím, cái lông rím bạc,
 Cái lược, đôi-môi tỉnh tỉnh tỉnh môi,
 Lòng em quyết theo, tay rút cái neo,
 Cho thuyền nó chạy, nó chạy lên ngàn,
 Thuyền sa xuống lạch, nước chảy ranh-rách;
 Cá lội so le, con trắm lại mẹ,
 Con đi theo chồng tỉnh tỉnh tỉnh chồng,
 Kia kia theo chồng bỗng bẻ nhau đi,
 Tôi đi qua cầu, cầu cao gãy nhịp.
 Tôi ngã ướt áo, tôi đau bụng lắm,

— Mụ ơi hỏi mụ ! xin mụ tí gừng,
Qua lối nọ cho mau.

90 — Còn đêm nay nữa, mai đi,
Lạng vàng không tiếc, tiếc khi ngồi kẻ.
Còn đêm nay nữa, mai về,
Lạng vàng không tiếc, tiếc kẻ má son.

91 — Cô ấy mà lấy anh này,
Chẳng phải đi cấy, đi cày nữa đâu.
Ngồi trong cửa sồ tằm trầu,
Có hai con bé đứng hầu hai bên.

92 — Cô kia cắt cỏ một mình,
Cho anh cắt với chung tình làm đôi.
Cô còn cắt nữa hay thôi,
Cho anh cắt với làm đôi vợ chồng.

93 — Cô kia cắt cỏ bên sông,
Cái váy thì cộc, cái lông thì dài.
Thuyền chài nó trả quan hai,
— Thừa rằng : Chẳng bán đề dài quét sân.

94 — Cô kia cắt cỏ bên sông,
Có muốn ăn nhón (1) thì lồng sang đây.
Sang đây, anh bấm cò tay,
Anh hỏi câu này : Cô lấy anh chăng ?

---

(1) Muốn ăn sùng chín.

- 95 — Cô kia thất cái lưng xanh,
Có về Nam-định với anh thì về.
Nam-định có cây bồ đề,
Có giếng tắm mát, cô về mà chơi.
- 96 — Cô kia má phấn, môi son,
Nâng dầu, mưa giải cang giòn, cang ưa.
Cô kia mặt trên mây trời,
Vàng đeo, bạc quần cũng dơ dáng đời.
- 97 — Cô kia má đỏ hồng-hồng,
Cổ chưa lấy chồng, còn đợi chờ ai.
Buồng không lân-lừa hôm mai,
Đầu xanh mấy chốc da mồi tóc sương.
- 98 — Cô kia yếm trắng lóa-lóa,
Lại đây đập đất, trồng cà với anh.
Bao giờ cà chín, cà xanh,
Anh cho một quả đề dành mà chơi (1).
- 99 — Cô kia khăn trắng tang ai,
Nhất tang cha mẹ, thứ hai tang chồng.
Tang chồng, thì vắt khăn đi,
Tang cha, tang mẹ, ta thì tang chung.
- 100 — Cô kia đội áo đi đâu ?
— Tôi là phận gái làm dâu mới về.
Mẹ chồng ác nghiệt đã ghê,
Tôi ở chẳng được, tôi về nhà tôi.

---

(1) móm con.

- 101 — Cô kia mà hát đa đoan,
Anh cầm con dao lá trúc anh gạch lá gan cô
mày.
Ruột non anh quăn trên cây,
Ruột già anh vắn làm dây kéo thuyền.
- 102 — Cô kia mà hát ghẹo ai,
Cái mồm méo xệch như quay chèo đồ.
Lại đây anh nắn lại cho,
Ngày mai chèo đồ, ăn hạt cơm thiêu.
- 103 — Cô kia gánh nước quang mây !
Cho xin một gáo tưới cây ngô đồng.
Ngô đồng thêm tốt, thêm xanh,
Đề chim phượng đo đầu cành so le.
- 104 — Cô kia nước lợ cơm niêu,
Chồng con chả có, nằm liêu nuôi thân.
— Chồng con là cái nợ nần.
Chẳng thà ở vậy, nuôi thân béo mồm.
- 105 — Cô kia đi đường này với ta,
Trồng đậu, đậu tốt, trồng cà, cà sai.
Cô kia đi đàng ấy với ai,
Trồng bông, bông héo, trồng khoai, khoai hủ.
- 106 — Cô mình ơi ! anh quyết với cô mình,
Công anh đan-diu chẳng có thành thì thôi.
Con sông kia bên lở, bên bồi,
Bên lở thì đục, bên bồi thì trong.

Con sông kia nước chảy đôi dòng,
Biết rằng bên đục, bên trong bên nào ?

- 107 — Cô thương nhớ ai ngo-ngần đầu cầu ?
Lược thưa biếng chải, gương tàu biếng soi.
Sập đá hoa bỏ vắng chẳng ai ngồi,
Buồng hương bỏ vắng cho người quay tơ.
Cô thương nhớ ai ra gần, vào ngo ?
Đêm quên giấc ngủ, ngày mơ trận cười.
Đêm năm canh, ngày sáu khắc chàng ôi !
Chàng cười nửa miệng, thiếp tôi vui nửa lòng.

- 108 — Cô thi, cô thi,
Cô đang đương thi, cô kẹo với ai.
Cô tú kéo kệt cô cai,
Vợ chồng thuyền chài kéo kệt dưới sông.
Mâm cốm kéo kệt mâm hồng,
Bát bít, mâm đồng kéo kệt một nơi.
Mâm thịt kéo với mâm xôi,
Thịt bùi, xôi giềo kéo với bà già.
Cùi dừa kéo kệt bánh đa,
Cái đĩa thịt gà kéo kệt lá chanh.
Nồi cơm kéo với nồi canh,
Quả bí trên nhánh kéo với tôm he.
Bánh rán kéo với nước chè,
Cô kia cô-kè kéo với anh đây.
Bà cốt rêu với ông thầy,
Con chim loan-phượng kéo cây ngô-đồng.

- 109 — Cồ tay em trắng như ngà,
 Con mắt em liếc như là dao cau.
 Miệng cười như thề hoa ngâu,
 Cái khăn đội đầu như thề hoa sen.
- 110 — Cồ tay em vừa trắng, vừa tròn,
 Răng đen rung-rúc, chồng con kém người.
 Khốn nạn thay nhận ở với ruồi,
 Tiên ở với cú, người cười với ma !
 Con công ăn lẫn với gà,
 Rồng kia, rắn nọ coi đã sao nên !
 Nói nên mà ở chẳng nên,
 Quang rơm gánh đá sao bền hơn mây.
- 111 — Công anh chẻ (1) nửa đan bồ,
 Con chị đi mất, anh vỗ con em.
 Công anh rọc lá gói nem,
 Con chị đi mất, con em trốn chồng (2).
- 112 — Công anh làm rề *Chương-Đài* (3),
 Ăn hết mười một, mười hai vại cà.
 Giếng dẫu, thì dất anh ra,
 Kéo mà anh chết theo cà đêm nay (4).
- 113 — Công danh theo đuổi mà chi,
 Sao bằng chăm-chỉ giữ nghề canh-nông.

---

(1) rập — (2) lộn vờ — (3) có tài.

(4) Một đêm ăn vụng trăm hai quả cà.
 Em ơi ! mở cửa anh ra,
 Kéo anh chết ngạt vại cà nhà em.

Sớm khuya có vợ, có chồng.
Cày sâu, bừa kỹ mà mong được mùa.

- 114 — Công anh đắp đất, rào phen,
Phải người ngắt ngọn còn nên công gì.
Công tôi đánh đá xây tường.
Đề ai đóng oản, dâng hương chùa này,
- 115 — Công danh hai chữ tò-mờ
Lấy gì khuya sớm phụng thờ tồ-tiên.
Khôn ngoan nhờ đức cha ông,
Làm nên phải đoái tồ-tông phụng thờ.
- 116 — Công tôi gánh gánh gồng gồng,
Giở ra theo chồng bảy bị còn ba.
Xưa tôi ở cùng mẹ cha,
Mẹ cha yêu giấu như hoa trên cành.
Bây giờ tôi về cùng anh,
Anh tham nhan sắc, anh tình phụ tôi.
Đất răn nặn chẳng nên nôi,
Anh đi lấy vợ cho tôi lấy chồng.
Anh đi lấy vợ cách sông,
Đề tôi lấy chồng giữa ngõ anh ra.
- 117 — Công anh đắp nếm, trồng chanh,
Chẳng được ăn quả, vin cành cho cam.
Xin đừng ra dạ bắc, nam,
Nhất nhật bất kiến như tam thu hề.
Hưởng tam thu như bất kiến hề,
Đường kia, nổi nọ như chia mối sâu.

Chắc về đâu đã hẳn hơn đâu,
 Cầu tre vững nhịp hơn cầu thượng gia.
 Bắc thang lên thử hỏi trăng già,
 Phải rằng phận gái hạt mưa sa giữa trời.
 May ra gặp được giếng khơi,
 Vừa trong vừa mát lại nơi thanh nhàn.
 Chẳng may số phận gian nan,
 Lầm than cũng chịu, dễ phàn nàn cùng ai.
 Đã yêu nhau giá-thú bất luận tài.

- 118 — Cờ bạc nó đã khinh anh,
 Áo quần bán hết một manh chẳng còn.
 Gió đông nam (1) chui vào đồng rạ,
 Hồ mộng ra cho quạ nó lời.
 Anh còn cờ bạc nữa thôi !
- 119 — Cơm trắng ăn với chả chim,
 Chồng đẹp, vợ đẹp những nhìn mà no.
 Cơm hầm ăn với cà kho,
 Chồng xấu, vợ xấu những lo mà gầy.
- 120 — Cửa chùa ai thấy chả thềm,
 Em cho chị mượn chồng em vài ngày.
 — Chồng em có thể trâu cày,
 Mà cho chị mượn cả ngày lẫn đêm.
- 121 — Cùng nhau một bọn đi thi,
 Người thi đỗ trạng, kẻ thi về không.

---

(1) Buổi gió sương.

Cùng nhau một bạn má hồng,
 Kẻ đã có chồng, người vẫn nằm trơ.

- 122 — Cứ trong nghĩa-lý luân-thường,
 Làm người phải giữ kỷ-cương mới mẫu.
 Đừng cậy khỏe, chớ khoe giàu,
 Trời kia còn ở trên đầu, còn kinh.

CH

- 1 — Cha đòi con gái xứ Đông !
 Ăn trộm tiền chồng mua khố cho trai.
 Cha đòi con gái xứ Đoài !
Ăn trộm tiền mẹ mua khoai cho chồng (1).
- 2 — Chàng ơi ! đi trầy kéo trưà,
 Cửa nhà cậy mẹ, nắng mưa nhờ trời.
 Em đi cầu khẩn Phật, Trời,
 Biết than cùng Trời, biết thờ cùng ai ?
- 3 — Chàng về cho chóng mà ra,
 Kéo em chờ đợi, sương sa lạnh-làng.
 Con lạnh, còn có con nòng,
 Con đắp áo ngắn, con chung áo dài.

---

(1) Yêu chồng thì ít, yêu trai thì nhiều.

Hay là chàng đã nghe ai,
Áo ngắn không đắp, áo dài không chung?

4 — Chàng ơi ! trời sớm hay trưa ?

Đề em gánh gạo tiễn đưa hành-trình.
— Thương nàng đã đến tháng sinh,
Ăn ở một mình, trông cậy vào ai !
Rồi khi sinh gái, sinh trai,
Sớm khuya mưa nắng, lấy ai bạn cùng.
— Sinh gái, thì em gả chồng,
Sinh trai, lấy vợ mặc lòng thiệp lo.

5 — Chàng về, thiệp cũng xin về,

Chàng về Hồ-bắc, thiệp về Hồ-tây.
Chàng bao nhiêu tuổi năm nay ?
Chàng rầy mười tám, thiệp rầy bốn ba.
Mồm cha hứa chề thiệp già,
Thiệp còn gánh nổi một vài trăm kim.
Trăm chiếc kim đổi lấy lạng vàng,
Mua gương tư-mã để thiệp với chàng soi
chung.

Chàng về sắm-sửa loan-phòng,
Thiệp xin điềm phấn, tô hồng thiệp theo.

6 — Chàng trời đi kẻ đã mấy đông,

Cho loan đón gió, cho rồng chờ mưa.
Tám gan vàng, dạ sắt thiệp tời ngàn ngơ,
Lấy ai gìn giữ con thơ cho chàng ?
Nghĩa vợ chồng đồng tịch, đồng sàng,

Đồng sinh, đồng tử, cưu mang đồng lân.
 Chàng trầy đi, vâng lệnh quân thân,
 Thiếp xin đôi chữ tấn tần hợp duyên.
 Nửa một mai bóng quế giải thêm,
 Bóng trắng thấp-thoảng, ngọn đèn mờ xanh.
 Chàng trầy đi, nước mắt thiếp tôi chạy quanh,
 Chân đi thất-thều, lời anh dặn-dò.

- 7 — Chăn đơn nửa đắp, nửa hồng,
 Cạn sông, lở núi ta đừng quên nhau.
 Từ ngày ăn phải miếng trâu,
 Miếng ăn, môi đỏ, dạ sâu dăm chiều.
 Biết rằng thuốc dẫu hay là bùa yêu,
 Làm cho ăn phải nhiều điều xót-xa.
 Làm cho quên mẹ, quên cha, quên cửa quên nhà.
 Làm cho quên cả đường ra, lối vào.
 Làm cho quên cả dưới ao, quên sông tắm mát,
 quên sao trên trời.
 Đất Bụt mà ném chim trời,
 Ông Tơ, bà Nguyệt xe dây, xe nhợ nửa vời
 ra đầu.
 Cho nên cá chẳng bén câu, lược chẳng bén đầu,
 chỉ chẳng bén kim.
 Thương nhau nên phải đi tìm,
 Nhớ nhau một lúc như chim lạc đàn.
- 8 — Chẳng chua cũng thè là chanh,
 Chẳng ngọt cũng thè cam sành chín cây.

Chẳng khôn cũng chị lâu ngày,
Chị đãi ra váy cũng tay em khôn.

- 9 — Chẳng thơm cũng thể hương tàn,
Chẳng ngọt cũng thể nước sông Hàn chảy ra.
Chẳng thơm cũng thể hoa nhài,
Chẳng lịch cũng thể con người thượng kinh.
- 10 — Chẳng tham nhà ngói bức bàn,
Trái duyên coi bằng một gian chuông gà.
Ba gian nhà rạ bà-xòa,
Phải (1) duyên coi tựa chín tòa nhà lưm.
- 11 — Chẳng nên cơm cháo gì đâu,
Trở về đất bãi trồng dâu, chăn tằm.
Ai ơi ! trời chẳng trao quyền,
Túi thơ đùng-đình dạo miền thú què.
- 12 — Chẳng vui cũng thể Hội Thầy,
Chẳng trong cũng thể Hồ Tây xứ Đoài.
Rửa chân đi hán, đi hải,
Rửa chân đi đất, chớ hoài rửa chân.
- 13 — Chẳng giậm, thì thuyền chẳng đi,
Giậm ra ván nát, thuyền thì long đánh (2)
Đôi ta lên thác, xuống (3) ghềnh,
Em ra đứng mũi đề anh chịu sào.

(1) Đẹp — (2) Thuyền thì đã nát, ván thì long đánh.

(3) Gắng hay cố sức lên.

Sông Bờ (1), sông Mã, sông Thao,
Ba ngọn sông ấy đổ vào sông Gâm.

- 14 — Chân đi ba bước lại dừng,
Tuổi em còn bé chưa từng đi buồn.
Đi buồn cho đáng đi buồn,
Đi buồn cau héo có buồn hay không ?
- 15 — Chân đi chẳng tới chân ôi !
Chân đi chẳng tới, chân ngồi xuống đây.
Ngồi buồn tính đốt ngón tay,
Tính đi, tính lại ngón này hơn trăm.
Tính tháng, rồi lại tính năm,
Tính tháng, tháng đoạn, tính năm, năm rồi.
Đôi ta biết thừa nào nguôi ?
- 16 — Chập-chập thôi lại cheng-cheng,
Con gà trống lớn đề riêng cho thầy.
Đơm xôi, thì đơm cho đầy,
Đơm mà voi đĩa thì thầy không ưa.
- 17 — Chè la, chè lít,
Bà cho ăn quýt.
Bà đánh đau tay,
Chấp tay lạy bà.
- 18 — Chè la chè lầy, con gái bảy nghề,
Ngồi lê là một, dựa cột là hai,

---

(1) Dào.

Ăn khoai là ba, ăn quả là bốn,
 Trốn việc là năm, hay năm là sáu,
 Hay ăn đến cháu (1) là bảy.

19 — Chém cha cái thói lãn-khăn,
 Thấy chồng yếu xỏ chân lỗ mũi.
 Chừa chết đã thói,
 Chừa giàu đã lấy.
 B... làm then cửa,
 Thôi đừng bắc bực làm cao,
 Phèn chua anh đánh nước nào cũng trong.

20 — Chén tình là chén say sưa,
 Nón tình em đội nắng mưa trên đầu.
 Lược tình em chải trên đầu,
 Gương tàu soi mặt lâu-lâu sáng trong.
 Ngồi buồn nghĩ đến hình dong,
 Con dao lá trúc cắt lòng đôi ta.
 Duyên đôi ta thề nguyên từ trước,
 Biết bao giờ ta được cùng nhau.
 Tương tư mắc phải mối sầu,
 Đây em cũng giữ lấy màu đôi anh.

21 — Chê đây, lấy đấy sao đành,
 Em chê cam sành, lấy phải quít hôi.
 Quít hôi bán một đồng mười,
 Cam Ba đồng một, quít ngời tro-tro.

---

(1) lấu tấu hoặc cần cháu.

Nào khi gánh nặng anh chờ,
Qua cầu anh đợi, bây giờ em quên.

22 — Chi chi chành chành.

Cái đánh thổi lửa,
Con ngựa chết trương.
Ba vương thượng đế.
Cấp kể (1) đi tìm,
Hú tìm bắt ập.

23 — Chi là con gái nhà giàu.

Ăn mặc tốt đẹp vào châu tòa sen,
Em là con gái nhà hèn,
Ăn mặc rách-rưới, mon-men ngoài hè.

24 — Chi em ta thổi bánh đa, bánh đúc,

Chi em người dúi đục, cặng tay,
Chi em ta đồng quả, tấm bánh,
Chi em người đôn gánh, gót chân.

25 — Chi em rủ nhau đi tắm đầm,

Của em thời trăng, chi thăm thế này ?
— Chi thăm bời tại anh mây,
Khi xưa chi cũng hạt chay đỏ lôm.

26 — Chi lớn, chi lấy đảng đầu.

Phận em bé mọn (2) em hầu đảng tròn,
— Con này nó bé, nó khôn,
Đảng đầu trư trên (3) đảng tròn có màu.

---

(1) Ngổp-nghe — (2) đại — (3) xương xâu.

- 27 — Chị giàu quần lĩnh hoa chanh,
 Chúng em khốn khó quần quanh lụa đào.
 Chị giàu, chị đánh cá no.
 Chúng em khốn khó đi trao cá mè.
 Chị giàu, chị lấy ông Nghè,
 Chúng em khốn khó trở về lấy Vua.
- 28 — Chị đại đã có em khôn.
 Lẽ đâu mang giỏ thùng tròn đi mò.
 Em khôn, em ở trong bồ,
 Chị đại chị ở Kinh-đô mới về.
 — Kinh-đô thì mặc Kinh-đô,
 Chị đi cho lắm thì đồ chị tan.
- 29 — Chị em ơi ! Người ta trông thấy chồng thì
 mừng.
 Sao tôi trông thấy mặt chồng thì đắng như
 gừng, như vôi.
 Chị em ơi ! Lấy chồng trước chẳng kén đôi,
 Từ ngày tôi lấy phải nó, chẳng nguôi trong
 lòng.
 Ba bốn lần tôi trả của chẳng xong.
- 30 — Chiếc thuyền nho-nhỏ, ngọn gió hiu-hiu,
 Nay nước thủy triều, mai lại nước rươi.
 Sông sâu, sóng cả em ơi !
 Chờ cho sóng lặng, buồn xuôi, ta xuôi cùng.
 Trót đem nhau vào kiếp bình-bồng,

Xuống gềnh, lên thác ta quyết một lòng cho
ngoan,

Giang hồ khoan lại hồ khoan.

- 31 — Chiều- chiều ra đứng bờ sông,
Hỏi thăm chú lái nào chồng em đâu ?
— Chồng em lên ngọn Sông Ngâu.
Buồn chề Mạn-hảo, năm sau mới về.
- 32 — Chiều hoa mà trái sập vàng,
Điếu ngô. xe trúc sao chàng chẳng say ?
Những nơi chiều cói (1) vồng đây,
Điếu sành, xe sậy chàng say la-đà.
- 33 — Chim khôn đậu nóc nhà quan,
Trai khôn tìm vợ, gái ngoan tìm chồng.
Xưa nay (2) những bạn (3) má hồng.
Thà hầu quân-từ hơn chồng đàn-ngu.
- 34 — Chim khôn mắc phải lưới hồng,
Hễ ai gỡ được, đèn công lạng vàng,
Anh rằng anh chẳng lấy vàng,
Hễ anh gỡ được, thì nàng lấy anh.
- 35 — Chim chích mà đậu (4) cành chanh,
Tôi ném (5) hòn sành, ngã lộn cò ra (6)
Đem về nấu nướng được ba mâm đầy (7)
Ông thầy ăn một, bà cốt ăn hai
Còn thừa cái thủ, cái tai, đem về (8) biếu chúa.

---

(1) hơi — (2) Bảo cho — (3) khách — (4) chích — (5) lấy —
(6) tôi vanh nó chết — (7) Ba ngày Tết giết thịt được ba
nong đầy — (8) tôi đem.

Chúa hỏi thật gì ? — Rằng :

Con chim chích nó đậu cành chanh.

Tôi ném hòn sành, ngã lộn cồ ra..

36 — Chính chuyên, lấy được chín chồng,

Về viên bỏ lọ gánh gồng đi chơi.

Không ngờ quang đứt, lọ rơi,

Bò ra lồm-ngồm chín nơi chín chồng.

37 — Chính chuyên lấy được chín chồng,

Ba chồng Thành Lạng, ba chồng Thành Cao.

Ba chồng đề ngọn sông Đào,

Trở về đóng cả làm cao chưa chồng.

38 — Chồng gì anh, vợ gì tôi ?

Chẳng qua là cái nợ đời chi đây.

Mỗi người một nợ cầm tay,

Đời xưa nợ vợ, đời nay nợ chồng.

39 — Chồng giận thì vợ làm lành.

Miệng cười chúm-chím : Thừa anh giận gì ?

Thừa anh, anh giận em chi,

Muốn lấy vợ bé em thì lấy cho.

40 — Chồng em vừa xấu, vừa đen,

Vừa kém nhan sắc, vừa hèn chân đi.

Chồng em rõ sứt, rõ si,

Chân đi chữ bát, mắt thì ngưỡng thiên.

Bao giờ vào đám tháng giêng.

Bát chồng em đến khênh kiêng cho làng.

41 — Chồng lộng, chồng cà.

Bí đao bí đỏ,

Mày ngồi đầu gối,
 Mày nhặt lông mày,
 Mày cày ruộng ấu,
 Mày giấu tay nào.
 Mày giấu tay này...

42 — Chồng lộng, chồng cà.

Mày xòa hoa khế,
 Khế ngâm, khế chua,
 Cột đình, cột chùa.
 Nhà vua mới làm,
 Cây cam, cây quýt,
 Cây mít, cây hồng,
 Cành thông lá nhãn.
 Ai có chân, có tay thì rứt.

43 — Chồng rồi ! chồng rồi, nghĩ rằng em đã có chồng
 rồi,

Sao em chưa có đứng ngồi vãn-vì.
 Ơi thầy mẹ ơ ! cấm đoán em chi,
 Mười lăm, mười tám sao chả cho đi lấy chồng.
 Ơi ông trời ơ ! Sao ông ở không công.
 Duyên em đã lỗi, em trách ông Tư-hồng.
 Sao ông khéo trêu người.
 Cứ đêm đêm tôi nằm, tôi vuốt bụng, tôi gọi
 trời,

Xin ông thí bỏ cho tôi chút chồng.
 Tôi về, tôi làm lễ tôi tế ông.

Mồ con bò béo, ông cho tôi lấy đức anh chồng
cho nó to.

Bổ công tôi mượn chú lái đi mò bò.

- 44 — Chồng em nó chẳng ra gì,
Tồ-tồ-sóc-đĩa nó thì chơi hoang.
Nói ra xấu thiếp, hồ chàng,
Nó giận, nó phá toang-hoang cửa nhà.
Nói đây thời có chị em nhà.
Còn năm ba thúng thóc với một vài cân bông.
Em bán đi trả nợ cho chồng.
Còn ăn hết nhện (1) cho hả lòng chồng con.
Đắng cay ngậm quả bồ hòn.
Cửa nhà gia thế, chồng con kém người.
Nói ra sợ chị em cười,
Con nhà nho giáo lấy phải người dân ngu.
Rồng vàng tắm nước ao tù
Người khôn ở với người ngu nặng (2) mình.

- 45 — Chó gầy, hồ mặt người nuôi,
Tôi gầy, hồ mặt chúa tôi chẳng là.
Chúa tôi mang tiếng chúa nhà,
Mượn được con ở khéo là lành-hạnh.
Rạng ngày đi vớt bèo được con cá mè ranh.
Chúa ăn hết nạc để dành xương cho.
Chúa trai là chúa hay lo,
Đêm nằm cắt việc ra cho mà làm,

(1) Gà ăn khó chịu — (2) bực.

Chúa gái là chúa ăn tham,
 Đồng quả tằm bánh đúc nơm trong buồn
 Ăn rồi chết rục, chết trương.
 Chẳng nhớ thằng ở, chẳng thương con đòi.
 Ba năm được cái khổ sời.
 Chiều ngang chiếc đũa, chiều dài nửa phân.

- 46 — Chớ thấy áo rách mà cười,
 Những giống gà nòi, lông nó lơ-thơ.
 Chớ thấy áo dài mà sang,
 Bởi không áo ngắn, phải mang áo dài.
- 47 — Chớ, tham ngồi mũi thuyền rồng,
 Tuy rằng tốt đẹp nhưng chồng người ta.
 Chớ tham vóc linh chừu hoa,
 Lấy chồng làm lẽ người ta rầy rờ.
- 48 — Chợ ta ngày tám (1) ngày tư,
 Có một tháng tám lại dư phiên rằm.
 Ai ơi nhớ lấy phiên rằm (2),
 Để mua hoa quả chơi rằm Trung-thu.
- 49 — Chơi cho thùng trống, long bông,
 Rồi ra ta sẽ lấy chồng lập nghiêm.
 Chơi cho thùng trống, long chiêng,
 Rồi ra ta sẽ lập nghiêm lấy chồng.
- 50 — Chúa Tàu mở hội bên Ngõ,
 Có sao bóng phướn sang chùa An-nam ?

---

(1) chín — (2) kéo làm.

Thả rằng chẳng biết cho cam,
 Biết ea kẻ bắc, người nam thêm sầu.
 Cột buồm mà nghỉ cây cau,
 Thấy thuyền thúng nát, nghỉ tàu thủng Ngô.
 Còn Tàu, Tàu bán vài sô,
 Tàu về, mới biết xi-xô bạc tình.

- 51 — Chung quanh những chị em (1) người,
 Giữa chùa Non-nước một (2) tôi với chàng.
 Dù chàng mà có yêu đương (3).
 Thì chàng đáp-điểm trăm đường đi cho.
 Yêu chán, sợ chàng lại no,
 Rồi khi ngừng ngảy (4) biết nhờ cậy ai
- 52 — Chúng chị là con gái trung vàng,
 Đứng trên đỉnh núi thì ngang với trời.
 Chúng chị là hòn đá tảng trên trời.
 Chúng em chuột lắt cứ đòi lung lay.
 Cha đòi chuột lắt chúng bay !
 Hòn đá tảng rơi xuống thì mây gãy xương.
- 53 — Chuông khánh còn chẳng ăn ai,
 Hưởng là mảnh chính ném ngoài bụi tre.
 Chuông khánh còn chưa ăn chè,
 Hưởng chi mảnh chính rò-rẻ ăn xôi.
- 54 — Chữ « Trinh » đáng giá nghìn vàng,
 Từ anh chồng cũ đến chàng là năm

---

(1) nước non — (2) mình — (3) lòng thương — (4) mưa nắng.

Còn như yêu vụng, dẫu thâm,
Hộp chợ trên bụng đến trăm con người.

- 55 — Chưa quen, đi lại cho quen,
Tuy rằng cửa đóng mà then không cài.
Kẻ khinh, người trọng vãng lai.
Song le cũng chưa có ai bằng lòng.
- 56 — Chưa chồng nón thúng quai thao,
Chồng rồi, nón rách quai nào thời quai.
Chưa chồng, yếm thắm đeo hoa,
Chồng rồi, hai vú bỏ ra tay giành.

D

- 1 — Dạy con từ thuở tiểu sinh,
Gần thầy, gần bạn tập-tành lễ nghi.
Học cho cách vật chí tri,
Văn-chương chữ nghĩa nghề gì cũng thông.
- 2 — Dập-diu tiếng tỉnh, tiếng tiu,
Tiếng ngư trong núi, tiếng tiều ngoài sông.
Lạnh lùng thay lúc đêm đông,
Áo quần mỏng-mảnh mong trông đợi hè.
- 3 — Di thăng cu như cánh hoa nhài,
Ba mươi sáu cánh tiếc tài nở đêm.

Sáng trắng trong, sáng cả ngoài thềm.
Lại đây ta chấp (1) áo mền đắp chung.
Đêm đông thấp ngọn đèn lồng,
Minh về có nhớ ta không hỏi mình?
Chiếc thuyền nan, anh giậm thình-thình.
Anh thì cầm lái, cô mình phách ba.
Có thương anh bẻ mái chèo ra,
Sợ mẹ bằng biển, sợ cha bằng trời.
Anh thấy em anh cũng ứa đời,
Biết rằng chốn cũ có đời ra chẳng.

- 4 — Dù ai nói đông, nói tây,
Thì ta cũng vững như cây giữa rừng.
Dù ai nói ngã, nói nghiêng,
Thì ta cũng vững như kiềng ba chân.
- 5 — Dù ai buồn đâu, bán đâu,
Mồng mười tháng tám chợ trâu thì về.
Dù ai buồn bán trăm nghề,
Mồng mười tháng tám trở về chợ trâu.
- 6 — Dù em buồn chi, bán tơ,
Buồn ngọn sông Bờ, bán ngọn sông Thao.
Nước sông Thao biết bao giờ cạn,
Núi Ba-vi biết vạn nào cây
Nào nhà anh Tú đâu đây?

---

(1) cời.

Đ

- 1 — Đã sinh ra kiếp ở đời,
Trai thời Trung, Hiếu đôi vai cho tròn.
Gái thời Trinh, Tỉnh lòng son.
Sớm hôm gìn giữ kéo còn chút sai.
Trai lành, gái tốt ra người,
Khuyến con trong bấy nhiêu lời cho chuyên.
- 2 — Đàn ông năm, bảy đàn ông,
Đem bỏ vào lòng cho kiến nó tha.
Đàn bà năm, bảy đàn bà,
Đem bỏ ra chợ kiến tha nó về.
- 3 — Đàn ông tính khí loang-toang.
Đàn bà con gái giữ giàng nét na.
Phòng khi nó bỏ tay ra,
Nín đi thì đại, nói ra mang điều.
- 4 — Đàn ông kia hỡi đàn ông!
Nửa đêm trở dậy cấm chông đàn bà.
Đàn bà kia hỡi đàn bà!
Nửa đêm trở dậy rút ruột già đàn ông.
- 5 — Đàn ai khéo gây tình tình,
Một đàn con cá nước lặn ghềnh nó nghe.
Con cá nó lội so le,

Một đàn con cá lớn nó đẻ con cá con.
 Con cá nó vượt vũ-môn,
 Con chim nó ngậm mồi về tổ,
 Nó mớm con trên ngành,
 Ai về tin tức thăm anh.

- 6 — Đánh tôi, thì tôi đau đòn,
 Tính tôi hoa nguyệt, chẳng chừa được đau.
 Tính quen, chừa chẳng được đau,
 Lệ làng, làng bắt mấy trâu, mặc làng.
- 7 — Đào khoe tươi, liễu khoe mềm,
 Cây khô này nhị, cành thêm ẩm chồi,
 Chữ rằng: «Thiên hữu tứ thời».
 Ngày thời hoa nở, tối thời hoa thơm.
- 8 — Đào lý một cành, tơ trúc phiếm loan,
 Ban tối hôm qua, nguyệt lặn, bóng ông sao tàn,
 Đêm khuya thanh vắng khách hồng nhan lững-lờ.
 Cây xanh thì lá cũng xanh,
 Đã chót vịn ngành, thì hái lấy hoa.
 Cung đàn tì bà ai khéo gảy tang, tình, tính, tang,
 Long ngâm hồ đối, cái cống, sang, hồ, cái hồ,
 sử sang.
 Anh thương cô nàng như lá Đài-bi.
 Ngày thì giải nắng, đêm thì dầu xương,

- 9 — Đào liễu em ơi một mình,
Đôi vai tình tang gánh chữ chung tình xa là
đường xa.

Tắm áo nâu sồng xếp nếp em đề trong nhà.

Ba vuông khăn tím phát-phơ em đội đầu.

Tắm yếm đào sao em khéo giữ màu.

Răng đen rung-rức, mái tóc đầu em hãy còn
xanh.

Ấy thế mà sao em ở vậy cho nó đành.

Sao em chẳng kiếm chút chồng lành kéo thế
mĩa-mai.

Sách có chữ rằng « Xuân bất tái lai ».

- 10 — Đắc thời đắc thế thì khôn.

Sa cơ, rồng cũng như giun khác nào,

Sa cơ mới phải lụy Tào,

Những so tài sức thì tao kém gì.

Ngựa mạnh đi chẳng quản đường dài,

Nước kiệu mới biết tài trai anh-hùng.

- 11 — Đầy vàng, đầy cũng đồng đen.

Đầy hoa thiên lý, đầy sen nhị hồ.

Đầy em như tượng mới tồ.

Đầy anh như người ngọc họa đồ trong tranh.

- 12 — Đầy đồng thì đầy bên tây,

Đầy chưa có vợ, đầy nay chưa chồng.

Con trai chưa vợ đã xong,

Con gái chưa chồng buồn lắm em ơi !

- 13 — Đáy với đáy, chẳng duyên thì nợ,
 Đáy với đáy, chẳng vợ thì chồng.
 Dây tơ hồng chưa xe đã mắc,
 Rượu quỳnh-tương chưa nhấp đã say.
 Chẳng chè, chẳng chén sao say,
 Chẳng thương, chẳng nhớ sao hay đi tìm ?
 Tìm em như thề tìm chim,
 Chim ăn bẻ Bắc, đi tìm bẻ Đông.
- 14 — Đầu làng có bụi chuối khô,
 Trông về xóm bắc đôi cô chưa chồng.
 Cây cao gió đập đùng-đùng,
 Ai về làng ấy, nhân cùng đôi cô.
- 15 — Đầu quạ, quá giang,
 Sang sông về đò.
 Cò nhầy gãy cây,
 Mây leo, bèo trôi.
 Ồi xanh, hành bóc,
 Róc vỏ, đỏ lòng.
 Tôm cong đốt vệt,
 Sang cảnh nê,
 Bẻ cảnh xanh,
 Vết bàn thiên-hạ.
- 16 — Đầu năm ăn quả thanh-yên,
 Cuối năm ăn bưởi cho nên đào bông.
 Vì cam cho quít đào bông,
 Vì em nhan-sắc cho lòng nhớ thương.

- 17 — Đem thân vào chốn cát lăm,
 Cho thân lăm-láp như mầm ngó sen.
 Đêm đêm ngồi tựa bóng đèn,
 Than thân với bóng, giải phiền với hoa.
- 18 — Đem quân ra đóng cửa Hàng-quan,
 Chim muôn giọng hót, hoa ngàn hương đưa.
 Nhớ ai ngơ-ngẩn, ngẩn-ngơ,
 Nhớ ai, ai nhớ, bây giờ nhớ ai ?
- 19 — Đèn khoe đèn tỏ hơn trăng,
 Đèn ra chỗ gió còn chẳng hời đèn ?
 Trăng khoe trăng tỏ hơn đèn,
 Có sao trăng lại phải luồn đám mây ?
- 20 — Đèn tối từ thuở Toại-nhân,
 Dài cây lấy lửa đề muôn dân phan âm thực
thực.
 Từ thuở ấy quả sinh bất tức,
 Sinh có đèn sáng nước bốn phương.
 Trai văn phòng cổ tập văn-chương,
 Cũng phải đèn xối kinh, nấu sử.
 Gái thực-nữ giữ bề cung cấm,
 Cũng lấy đèn dẹt gấm, thêu hoa.
 Dầu đến nhà quê cũng nhờ bóng sáng,
 Sách có chữ rằng : *Hỏa chi công đại hi tai.*
- 21 — Đêm qua anh nằm nhà ngoài,
 Đề em thở ngán, than dài nhà trong.
 Ước gì anh được vô phòng,
 Loan ôm lấy phượng, phượng bằng lấy loan.

- 22 — Đêm trắng thanh, anh mới hỏi nàng.
Tre non đủ lá đan sàng nên chăng ?
— Đan sàng, thiệp cũng xin vâng,
Tre vừa đủ lá non chăng hỡi chàng ?
- 23 — Đêm qua rù-rì rù-rì,
Tiếng nặng bằng bắc, tiếng chì bằng bóng.
Chì khoe chì nặng hơn đồng,
Sao chì chẳng đúc nên công, nên chiêng ?
- 24 — Đêm qua mây kéo đen dăm,
Thấy hai người ấy thi-thăm với nhau.
Tưởng rằng tính toán tiền cau,
Ai ngờ nhân-tình vụn với nhau bao giờ.
- 25 — Đêm đêm tưởng dạng Ngân-hà,
Bóng sao tinh đầu đã ba năm tròn.
Đá mòn, nhưng dạ chẳng mòn,
Tào-khê nước chảy, lòng còn trơ-trơ.
- 26 — Đêm qua kẻ trộm vào nhà,
Làm thỉnh chộp mất đề mà mất trâu.
Nằm đây, chớ chẳng ngủ đâu,
Thức mà giữ lấy con trâu, con bò.
Nằm đây, nào đã ngủ cho,
Thức mà giữ lấy con bò, con trâu.
- 27 — Đêm qua mạn mới hỏi đào :
Vườn xuân đã có ai vào hái hoa ?
Bông đào chênh-chếch nở ra,
Giang tay muốn hái, sợ nhà có cây.

Lạ lòng anh mới tới đây,

'Thấy hoa liền hái, biết cây ai trồng ?

28 — Đêm qua nguyệt lặn về Tây,

Sự tình kẻ đây, người đây còn dài.

Trúc với mai, mai về trúc nhớ,

Trúc trở về, mai nhớ trúc không ?

Bây giờ kẻ bắc, người đông,

Kề sao cho xiết tấm lòng tương-tư.

29 — Đêm đông trường, em nghe con vượn cầm
canh.

Nghe chim khuyên tồ, nghe anh khuyên nàng.

Giàu giữa làng, trái duyên khôn ép,

Khó nước người, phải kiếp tìm đi,

Tiền trăm, bạc chục kẻ chi ?

30 — Đêm qua vật đổi, sao dời,

Tiếc công gần bó, tiếc lời giao đoan.

Đêm qua rót dọi dầu đầy,

Bác non chẳng cháy, oan mảy dầu ơi.

Đêm qua rót dọi dầu vơi,

Bác non chẳng cháy, *dầu ơi oan mảy (1)* !

31 — Đêm hè, gió mát, trăng thanh,

Em ngồi chệ lạt cho anh chấp thừng:

Lạt chẳng mỏng sao thừng được tốt,

Duyên đôi ta đã trót cùng nhau.

---

(1) nổi oan tôi rót dầu.

Trăm năm thề những bạc đầu,
Chớ tham phú quý, đi cầu trắng hoa.

- 32 — Đêm năm canh, năm vợ ngồi hầu,
Vợ cả pha nước, tằm trầu chàng xoi,
Vợ hai trái chiếu, chia bài,
Vợ ba coi sóc nhà ngoài, nhà trong,
Vợ tư trái chiếu quạt mừng,
Vợ năm thức dậy trong lòng xót xa.
Chè thang, cháo đậu bùng ra,
Chàng xoi một bát kéo mà công lênh.
- 33 — Đêm qua, đêm lạnh, đêm lòng,
Đêm đắp áo ngắn, đêm chung áo dài.
Bây giờ chàng đã nghe ai.
Áo ngắn chẳng đắp, áo dài không chung.
Bây giờ sự đã nhạt-nhùng,
Giấm thanh đồ biển mấy thùng cho chua.
Cá lên mặt nước, cá khô,
Vì anh, em phải giang hồ tiếng tăm.
- 34 — Đêm đêm khêu ngọn đèn loan,
Nhớ chàng quân-tử, thở-than mấy lời.
Mong chàng chẳng thấy chàng ôi !
Thiếp tôi trần-trọc, vội dời chân ra.
Nhác trông lên, trắng đã xế tà,
Đêm hôm khuya-khoát con gà đã gáy sang canh.
Mong anh mà chẳng thấy anh,
Thiếp tôi buồn bã khêu quanh ngọn đèn.

- 35 — Đêm qua trời sáng trăng rằm,
Anh đi qua cửa, em nằm không yên.
Mê anh chẳng phải mê tiền,
Thấy anh lịch-sự có duyên dịu-dàng.
Thấy anh, em những mơ-màng,
Tưởng rằng đây đây phượng-hoàng kết đôi.
Thấy anh chưa kịp ngỏ lời,
Ai ngờ anh đã vội dời gót loan.
Thiếp tối mê-mẩn canh tàn,
Chiêm-bao như thấy anh chàng ngồi bên.
Tỉnh ra, lảng-lãng yên nhiên,
Tương-tư bệnh em nó phát liên-miên cả ngày.
Ngỡ rằng duyên nợ đó đây,
Xin chàng hãy lại chơi đây chút nào,
Cho thiếp tỏ thiệt mới nao !
- 36 — Đi đâu mà vội mà vàng,
Mà vấp phải đá mà quàng phải dây.
Thủng-thình như chúng anh đây,
Chẳng đá nào vấp, chẳng dây nào quàng.
- 37 — Đi đâu mà vội mà vàng,
Mà vấp phải đá, mà quàng phải dây.
Đi đâu mà vội mà vàng,
Ngã năm, bảy cái lại càng thêm lâu,
- 38 — Đi đâu là-cả là-cà,
Như chim hạc tổ, như ma lạc mồ.
Đi đâu là-cả là-cà,
Ông rằm-phát lại gặp bà tằm-phơ.

- 39 — Đi đâu mà chẳng lấy chồng ?
Người ta lấy hết, chồng mộng mà gào.
Gào rằng : Đất hỡi trời ơi !
Sao không thí bỏ cho tôi chút chồng !
Ông trời ngoảnh lại mà trông :
— Mây hay kén chọn, ông không cho mây.
- 40 — Đói cơm rách áo mà gầy,
No cơm, ấm áo cũng tầy vợ anh.
Kém ăn, kém mặc mà xanh,
No cơm, ấm mặc vợ anh nào tầy.
- 41 — Đói thì ăn khế, ăn khoai,
Chớ thấy lúa rổ tháng hai mà mừng.
Kỳ này lúa mới đông-đong,
Gió vua Thái-tổ, Thái-tông mưa rào.
- 42 — Đố ai quét sạch lá rừng,
Đề ta khuyến gió, gió đừng rung cây.
Rung cây, rung cối, rung cành,
Rung sao cho chuyện lòng anh với nàng (1)
- 43 — Đố ai đốt cháy ao bèo,
Đề ta gánh đá Đông-triều về ngâm.
Bao giờ cho đá mọc mầm,
Thì ta kết nghĩa tri-âm với nàng (2).
- 44 — Đố ai ngồi võng không đưa,
Ru con không hát, anh chừa rượu tằm.

---

(1) chúng mình thì rung — (2) mình.

Đố ai chưa được rượu tằm,
Chưa ăn thuốc chín, chưa nằm chung hơi.
— Có tôi chưa được mà thôi,
Chưa ăn thuốc chín, chung hơi chẳng chờ.

- 45 — Đôi ta là nợ, là tình.
Là duyên, là kiếp đôi mình kết giao,
Em như hoa mạn, hoa đào,
Cái gì là ngãi tương giao hỡi nàng?
- 46 — Đôi ta như thề con bài,
Đã quyết thì đánh, đừng nài thấp cao.
Đôi ta như đá với dao,
Năng liếc, năng sắc, năng chào, năng quen.
- 47 — Đôi ta lăm-tám hoa nhài,
Chồng đây, vợ đấy kém ai trên đời.
Muốn cho gần chợ ta chơi,
Gần sông tắm mát, gần nơi đi về.
- 48 — Đôi ta làm bạn thông-dong.
Như đôi đũa ngọc nằm trong mâm vàng.
Bởi chưng thầy mẹ nói ngang,
Đề cho đũa ngọc, mâm vàng cách xa.
- 49 — Đôi bên hàng xứ giãn ra,
Đề tôi đối địch với ba cô này.
Được thời ăn đĩa trầu đây,
Thua thời cỡi áo trao tay ra về.

- 50 — Đôi ta như thề con tằm,
Cùng ăn một lá, cùng nằm một nong.
Đôi ta như thề con ong,
Con quần, con quit, con trong, con ngoài.
Đôi ta như thề con bài,
Chồng đánh, vợ kết chẳng sai quân nào.
- 51 — Đôi duyên ta như loan với phượng,
Nỡ lòng nào để phượng lìa cây.
Muốn cho có đó, có đây,
Ai làm nên nổi nước này chàng ôi !
Thà rằng chẳng biết thì thôi,
Biết chi gởi chiếc lẻ-loi thêm phiền.
- 52 — Đôi ba, đôi ba,
Tuổi cô mình còn chừng độ đôi ba.
Em vận cái quần trứng sáo, cái áo the hoa phất-
phơ nhuộm màu,
Em đã xinh, em lại có nhiều đội đầu.
Em đội cái nón xứ Nghệ ra màu diêm trang,
Em đã xinh, em lại nhuộm cái bộ răng vàng.
Mảnh gương tư-mã thiếp với chàng ta cùng soi
chung.
- 53 — Đôi bên bác mẹ cùng già,
Lấy anh hay chữ để mà cậy trông.
Mùa hè cho chí mùa đông,
Mùa nào thức ấy cho chồng ra đi.
Hết gạo thiếp lại gánh đi,

Hỏi thăm chàng học ở thi nơi nao ?
 Hỏi thăm đến ngõ thì vào,
 Tay (1) đặt gánh xuống miệng chào : Thưa
 anh (2).

- 54 — Đồi cô vác gậy chời đào,
 Cô lớn, cô bé cô nào với ai ?
 Cô lớn vượt bụng thở dài ;
 Trời ơi đất hỡi lấy ai đỡ buồn !
 Cô bé mặc yếm hở lườn,
 Đêm nằm ngỏ cửa, con lươn bò vào.
 Gió nam đánh tốc yếm đào,
 Anh nghĩ oản trắng, anh vào thấp nhang.
 Hai cô bốn oản rõ ràng,
 Anh xin một chiếc, cô nàng không cho.
- 55 — Đối địch, thì địch lại đây,
 Bên thừng, bên chảo xem dây nào bền.
 — Nhất bền là dây bồ nâu,
 Chị còn giật đứt nữa đâu chúng em.
- 56 — Đội ơn chín chữ cù-lao,
 Sinh thành kẻ mấy non cao cho bằng.
 Trời ơi có thấu tình chăng !
 Bước sang mười sáu ông trắng gần già.
- 57 — Đồn vui, sai thú đi thăm,
 Thú đi, thú ở mười năm chẳng về.

---

(1) Vội — (2) khoan khoan.

Một là vui thú chẳng về,
Hai là đã trót lời thề cùng ai.

- 58 — Đồn rằng kẻ Lạng vui thay,
Đi ba bốn ngày kẻ đã lắm công.
Bên dưới có sông, bên trên có chợ,
Anh lấy em về làm vợ nên chăng.
Tre già để gốc mọc măng.
- 59 — Đồn rằng ngoài tỉnh Hưng-yên,
Có cô con gái trái nhân-duyên cô lẽ chồng.
Trống cơm ai khéo vỗ nên vông,
Một đàn con vịt lặn sông đi tìm.
Rạng ngày mai con mắt lim-dim,
Chân đi thất-thêu như chim tha mồi.
- 60 — Đồn rằng quan tướng có danh,
Cưỡi ngựa một mình chẳng phải vịn ai.
Ban khen rằng : Ấy mới tài,
Ban cho cái áo với hai đồng tiền,
Đánh giặc thì chạy vào tiền,
Xông vào trận tiền côi khố giặc ra.
Giặc sợ, giặc chạy về nhà,
Trở về gọi mẹ mò gà khao quân.
- 61 — Đồn rằng cấy lúa thì vui,
Ta rũ được người, ta bán lợn đi.
Quan năm, quan tám bán đi,
Dù đất, dù ré quân chi đồng tiền.
Nồi đồng đem gỏi lãg-diềng,

Núi đất đề đó, ai chuyển được nào,
 Cồng thì rập chông, rập rào,
 Đêm khuya thanh vắng ai vào chi đây.
 Còn một con khuyển nhà này,
 Hễ đem đi gởi nó nay lại về.
 Hay là làm thịt quách đi,
 Gỏi mo, bỏ bị đem đi ăn đường.

- 62 — Đồn rằng thợ mộc Thanh-hoa,
 Làm cửa, làm nhà, cầu quán khéo thay,
 Cắt kéo lại lựa đòn tay,
 Bào trơn, đóng bén khéo thay mọi nghề.
 Bốn cửa anh chạm bốn đề,
 Bốn con đề đục chầu về Tò-tông.
 Bốn cửa, anh chạm bốn rồng,
 Trên thì rồng ấp, dưới thì rồng leo.
 Bốn cửa, anh chạm bốn mèo,
 Con thì bắt chuột, con leo xà nhà.
 Bốn cửa, anh chạm bốn hoa,
 Trên thì hoa sỏi, dưới thì hoa sen.
 Bốn cửa, anh chạm bốn đèn,
 Trên thì đèn đốt, dưới thì đèn chong.
 Bốn cửa, anh chạm bốn cong,
 Hai cong kín nước, hai cong đề dành.

- 63 — Đồng tiền chỉ mua mớ tôm tươi,
 Mua rau mới hái, mua nàng đảm-đang,
 Tiếc thay đồng tiền trịnh mua vôi mua vàng,
 Mua rau muống héo, mua nàng ngần ngại,

- 64 — Đồng tiền Vạn-lịch thích bốn chữ vàng,
Anh tiếc công anh gán bó với cô nàng bấy lâu.
Bây giờ cô lấy chồng đâu ?
Đề anh giúp đỡ trăm cau, nghìn vàng.
Năm trăm anh đốt cho nàng,
Còn năm trăm nữa giải oan lời thề.
Xưa kia nói nói, thề thề,
Bây giờ bẻ khóa, trao thia cho ai ?
Bây giờ nàng đã nghe ai,
Gặp anh ghé nón, chạm vai chẳng chào ?
- 65 — Đốt than, nướng cá cho vàng,
Đem tiền mua rượu cho chàng uống chơi.
Phòng khi có khách đến chơi,
Cơm ăn, rượu uống cho vui lòng chàng.
- 66 — Đòi vua Thái-tổ, Thái-tông,
Con bẽ, con bông, con dất, con mang.
Bò đen húc lộn bò vàng,
Bò vàng hết vía (1) đâm quàng xuống sông.
Thằng bé đi về bảo ông :
Bò đen ta đã xuống sông mất rồi.
- 67 — Đưa anh ra tới làng Hồ,
Em mua trái mít, em vỗ trái thơm.
Anh về, em nọ dám đưa,
Hai hàng châu lệ như mưa tháng mười.

---

(1) Hai con chúc-chắc.

Biết bao chờ choặng thành-thời,
Tay tiêm thuốc cồng, miệng mời lang-quân.

- 68 — Đường khi bếp tắt cơm sôi,
Con ngồi khóc đói, chồng đòi tôm-tem.
Bây giờ bếp đã cháy lên,
Cơm đã sắp chín, tôm-tem thì tôm.
- 69 — Đường đi những lách cùng lau,
Cha mẹ tham giàu ép uổng duyên con.
Duyên sao các có hỡi duyên!
Cầm gương, gương tối, cầm vàng, vàng phai.
- 70 — Đường về Kiếp-bạc bao xa.
Đường về Kiếp-bạc có cây đa bồ-đề.
Có yêu anh cắp nón ra về,
Giàu ăn, khó chịu, chớ hề hờ-hang.
- 71 — Đường xa mượn cớ mà đi,
Xin cho tốt tuế quản chi xa đường,
Trồng hường lấy lá che hường,
Thương em chẳng quản nổi đường xa-xôi.
- 72 — Đường xa thì thật là xa,
Mượn mình làm mối cho ta một người.
Một người mười tám, đôi mươi,
Một người vừa đẹp, vừa tươi như mình.
- 73 — Đường vô xứ Nghệ quanh-quanh,
Đường ra Hà-nội như tranh vẽ rờng.
Đường vô xứ Nghệ quanh-quanh,

Non xanh, nước biết như tranh họa đồ.
Ai vô xứ Nghệ thì vô.

- 74 — Đường lên xứ Lạng bao xa,
Cách một cái núi với ba quãng đồng.
Ai ơi đứng lại mà trông,
Kìa núi Thành-lạng, kia sông Tam-cờ.
Anh chớ thấy em lắm bận mà ngờ,
Bụng em vẫn trắng như tờ giấy phong.
- 75 — Đường trường cách trở nước non,
Mẹ già đầu bạc, thiếp còn xuân xanh.
Giang sơn thiếp gánh một mình,
Có hay chàng tỏ tâm tình thiếp chẳng ?
Trời ơi có thấu tình chăng !
Một ngày đằng-đặng xem bằng ba thu.
Ruột tâm bối-rối vô tơ,
Gan vàng sao khéo thờ-ơ dạ vàng.

E

- 1 — Em thời đi cấy lấy công,
Đề anh nhờ mẹ, tiền chung một lời.
Đem về cho bác mẹ coi.
Làm con phải thế em ơi !

- 2 — Em thời đi cấy ruộng bông,
Anh đi cắt lúa để chung một nhà.
Đem về phụng dưỡng mẹ cha,
Muôn đời tiếng hiếu người ta còn truyền.
- 3 — Em thời canh cửi trong nhà,
Nuôi anh đi học đấng khoa bảng vàng.
Trước là vinh-hiến tỏ đường,
Bổ công đèn sách, lưu phương đời đời.
- 4 — Em là con gái Phụng-thiên,
Bán rau, mua bút, mua nghiên cho chồng.
Nửa mai chồng chiếm bằng rồng,
Bổ công tầm tước, vun trồng cho rau.
- 5 — Em là con gái chợ Cờ,
Hái rau lú-bú ngàn-ngơ bên đường,
Vì dù anh có lòng thương,
Mời anh về đất bãi, em muối dưa càng anh xoi.
- 6 — Em là con gái xứ Nam.
Chăm nghề đi cấy, sang làm xứ Đông.
Đồn rằng xứ Bắc cao công,
Trốn cha, trốn mẹ, trốn chồng mà đi.
- 7 — Em rằng em muốn đi buôn,
Anh về kiếm chốn nhà môn ngồi tuần.
Dù em buồn bán xa gần,
Làm sao tránh khỏi cửa tuần anh đây.
- 8 — Em vào rừng chẳng biết lối ra,
Thấy cây núc-nác, ngỡ là vàng-tâm.

Đi đâu em vội, em lằm,
Núc-nác thì nôi, hàng-tâm thì chìm.

- 9 — Em thấy anh, em cũng muốn chào,
Sợ rằng chị cả dắt dao trong mình.
Đấy dắt dao, đấy gươm kề nách (1),
Thuận nhân tình cắt vách sang chơi (2).
- 10 — Em thấy anh, em cũng muốn chào,
Sợ anh chông cũ hấn đứng bờ rào, hấn trông,
Hấn trông thì mặc hấn trông,
Đã quyết một lòng, ta quyết lấy nhau.
- 11 — Em như cây quế trong rừng
Thơm cay ai biết, ngát lừng ai hay.
Anh như cây phước Nhà Chay,
Em như chiếc đũa, sánh bày sao nên.
- 12 — Em ơi! anh bình nhứt đầu,
Hay đi đá rất, lại đau ngọc-hành,
Thuốc gì mà nuốt với chanh,
Thì em đi lấy cho anh một liều.
- 13 — Em là con gái Phú-từ,
Lộn chông trà của theo sư chùa Viêng.
Đói ăn thật chó nấu riêng,
Bán rau mảnh-bát lấy tiền nộp cheo.

---

(1) Dao trong mình, gươm anh kề nách,

(2) Đã thuận tình ta khoét vách ta chơi.

Dà còn thiếu thốn bao nhiêu,
Xin làng đừng có cảm nêu ruộng chùa.

- 14 — Em là con gái *Kẻ Mơ* (1),
Em đi bán rượu tình cờ gặp anh.
Rượu ngon *chẳng quản* (2) be sành,
Áo rách khéo vá hơn lành vụng may.
Rượu lạt uống lắm cũng say,
Áo rách có mụn, vá may lại lành.
- 15 — Em ơi ! chị bảo em này :
Nhất mặn là muối, nhất cay là gừng.
Nhất cao là núi Tam-tùng,
Chị còn đập đồ nữa rừng cỏ may,
Nhất đẹp là núi Sơn-tây,
Chị còn chẳng tiếc, nữa dây bìm-bìm.
- 16 — Em về thưa mẹ cùng cha,
Bắt lợn đi cưới, bắt gà đi cheo.
Đầu lợn lớn hơn đầu mèo,
Làng ăn không hết; làng treo cột đình.
Ông xã đánh trống thỉnh-thình-thình,
Quan viên mũ áo ra đình ăn cheo.
- 17 — Em về thưa mẹ cùng thầy,
Có cho anh cưới tháng này anh ra.
Anh về thưa mẹ, cùng cha,

---

(1) trẻ thơ — (2) bất luận.

Bắt lợn sang cưới, bắt gà sang sêu.
Chắc như lời ấy không sai,
Tháng giêng dẫn gả, tháng hai làm nhà.
Tháng ba ăn cưới đôi ta,

18 — Em thương nhớ ai ngơ-ngẩn bên đầu cầu,
Lược thưa biếng chải, gương tàu biếng soi.
Cái sập đá hoa bỏ vắng em không ngồi,
Vườn hoa bỏ vắng mặc người quay tơ.
Em thương nhớ ai, ra ngán vào ngơ,
Đêm quên giấc ngủ, ngày mơ trận cười.
Bấy lâu nay gần bên, xa vời.

19 — Em có ba quan tiền, em nghĩ là giàu,
Thạch Sùng, Vương Khải còn đâu đến giờ.
Trót sa cơ, mới phải lụy cơ,
Thuyền buôn lở chuyển lừng-lơ đầu ghềnh.
Anh đã từng lên thác, xuống ghềnh,
Thuyền nan đã trải, thuyền mảnh thử chơi.
Anh chơi khắp bốn phương trời,
Cho trần biết mặt, cho đời biết tên.

20 — Em đi đầu đào liễu một mình,
Đề ai nặng khối chung tình trong tâm.
Đêm qua vắng khách tri âm,
Vắng hoa luống những âm thầm cỗi cây.
Đêm đêm ngồi tựa cành cây,
Than thân với bóng, bóng rày bóng chẳng có
thương.

Đêm đêm rước bóng lên giường,
 Ngọn đèn thấp-thoảng nửa thương, nửa sầu.

21 — Em có yêu anh, tam tứ núi chúng anh cũng
 trào,
 Thập bát sông tang tình chúng anh cũng lội,
 Tứ cửu tam thập lục đào chúng anh cũng trào
 qua.

Chén son em ơi, nguyện với ông trăng già,
 Càn khôn đưa lại mấy một nhà vui chung.
 Con đường xa-xôi, xin em chớ ngại ngừng.
 Xa người, xa tiếng, nhưng lòng không xa.
 Nói ví dụ sớm biết nhau ra,
 Đá vàng cũng quyết, phong ba anh cũng liều.
 Đường tình riêng mới nhớ ít, tường nhiều,
 Xăm-xăm đê nẻo Lam-kiều lần sang,
 Con dao vàng anh liếc đá vàng,
 Mắt anh, anh liếc, mắt nàng, nàng đưa,
 Ta mần thỉnh đi kéo thế gian ngờ,
 Lòng đây thương đó biết cơ hội nào.
 Quyết sẵn tay, anh bẻ khóa'Động Đào.

22 — Em là con gái nhà giàu,
 Mẹ cha thách cưới ra mầu xanh sao.
 Cưới em trăm tấm gấm đào,
 Một trăm hòn ngọc, hai mươi tám ông sao
 trên trời.
 Tráp tròn dẫn đủ trăm đôi,

Ống thuốc bằng bạc, ống vôi bằng vàng.
 Sấm xe tứ mã đem sang,
 Đề quan viên họ nhà nàng đưa dâu.
 Ba trăm nón nghề đội đầu,
 Mỗi người một cái quạt tàu cầm xinh.
 Anh về sắm nhiều Nghi-Đình,
 May chần cho rộng, tôi mình đắp chung.
 Cưới em chín chính mặt ong,
 Mười cốt xôi trắng, mười nong xôi vò.
 Cưới em tám vạn trâu bò,
 Bảy vạn dê lợn, chín vỏ rượu tằm,
 Lá đa mặt nguyệt hôm rằm,
 Răng nanh thẳng cuội, râu cằm thiên-lôi.
 Gan ruồi, mỡ muối cho tươi,
 Xin chàng chín chục con giới góa chồng.
 Thách thế mới thỏa trong lòng,
 Chàng mà lo được, thiếp cùng theo chân.

- 23 — Em là con gái Đường Trong,
 Em đi thuyền dưới, mất lòng thuyền trên.
 Ba năm ăn ở thuyền trên,
 Bởi anh hàng muối cho nên mặn-mà,
 Xuống thuyền dịp bảy, dịp ba.
 Trách anh hàng trướng ở ra đôi lông.
 Con sông Thương nước chảy đổi dòng,
 Đèn khêu đôi ngọn, anh trông ngọn nào ?
 Muốn tắm mát, thì lên ngọn con Sông Đào.
 Muốn ăn sim chín, thì vào rừng xanh.

Đôi tay vót cả đôi cành,
 Quả chín thì hái, quả xanh thì đừng.
 Ba bốn năm nay ăn ở trên rừng,
 Chim kêu, vượn hú, nửa mừng, nửa lo,
 Trót xa chân lữ bước xuống đò,
 Gieo mình xuống sập *những lo cùng phiền* (1).
Chợ tỉnh Đông (2) một tháng sáu phiền,
 Gặp cô hàng sén kết nhân duyên vừa rồi.
 Cái gánh hàng đây, những quế cùng hồi,
 Có mẹt bồ-kếp, có nôi phèn-chua,
 Bó hương thơm xếp đê bên bờ,
 Trần-bì, cam-thảo, sài-hồ, bàng-liên.
 Hàng em đáng giá bao nhiêu tiền?
 Đề ta xếp vốn, ta liền buôn chung,
 Buôn chung, ta lại bán chung,
 Được bao nhiêu lãi ta cùng chia nhau.

G

- 1 — Gái chính chuyên lấy được chín chồng,
 Về viên bỏ lọ gánh gồng đi chơi.

---

(1) nửa lo, nửa buồn, hoặc nửa lo sự đời —

(2) Chợ Hàng Dầu.

- Không may quang đút, lọ rơi,
Bỏ ra lồm-ngồm chín nơi chín chồng.
- 2 — Gái chính chuyên lấy được chín chồng,
Ba chồng Thành Lạng, ba chồng Thành Cao.
Ba chồng đề ngọn Sông Đào,
Trở về dòng-đánh làm cao chưa chồng.
- 3 — Gái này là gái chả vừa,
Gái bán vải tấm, gái lừa vải con.
Gái này là gái chả non,
Gái lường Chợ Quán, gái buôn Chợ Cầu.
- 4 — Gái đầu có gái lạ lưng,
Chồng chẳng nằm cùng, nời giận dưng-dưng
ném chó xuống ao.
Đến đêm chồng lại lần vào,
Vội vàng vác sọt đi trao chó về.
- 5 — Gái có chồng như gông đeo cò,
Gái không chồng như phản gỗ long danh.
Phản long danh, anh còn chữa được,
Gái không chồng chạy ngược, chạy xuôi.
Không chồng khốn lắm chị em ôi !
- 6 — Gặp nhau từ bến Phú-nhi,
Chẳng đi thì nhớ, đi thì uổng công.
Gặp nhau từ bến Đại-đồng,
Quên nhau hay đã có chồng mà quên.
- 7 — Gặp đời hải yến, hà thanh,
Bốn dân trăm họ gặp vảnh ăm no.

Nay mừng điển hội cầu Nho,
 Văn-nhân sĩ-tử phải lo học-hành.
 Làm sao cho được công-danh,
 Bỏ công bắc mẹ sinh-thành ra thân.
 Lại bàn đến việc nông dân,
 Cày cấy, cuốc gió, chuyên cần công phu.
 Đêm thời cò phúc nhi du,
 Ngày thời kích nhượng khang củ vô ngu.

- 8 — Gỗ kiếng anh để đóng cày,
 Gỗ lim, gỗ sến, anh nay đóng bừa.
 Răng bừa tám cái còn thừa,
 Lưỡi cày tám tác đã vừa luống to.
 Muốn cho lúa này bông to,
 Cày sâu, bừa kỹ phân tro cho nhiều.
- 9 — Góc tre già đổ ra đòn gánh,
 Chồng đi lính, vợ ở nhà khóc : Hi ! hi !
 Trời ơi ! sinh giặc làm chi,
 Cho chồng tôi phải trải đi chiến tràng.

GI

- 1 — Giấn vốn em chỉ có thâm châu,
 Anh cho tác lái cho đầy quan năm.

Em buồn trầu đếm cuống, bán trâm,
Mưa rằm, gió bắc, em nằm em lo.

2 — Gián vốn em chỉ có ba đồng,
Nửa để nuôi chồng, nửa để nuôi tôi.
Còn thừa, mua cái bình vôi,
Mua sanh, mua chảo, mua nồi nấu ăn,
Còn thừa, mua nhiều quần khăn,
Mua năm vuông vóc may chần cho chồng.
Còn thừa, mua chiếc thuyền rồng,
Đem ra cửa bể cho chồng thả chơi.
Còn thừa, mua khám thờ Trời,
Mua tranh sơn-thủy treo chơi đầu thuyền.

3 — Giàu thì thịt cá, cơm canh,
Khó thì lưng rau, đĩa muối cúng anh, tôi đi lấy
chồng.
Hỡi anh chồng cũ tôi ơi!
Anh có khôn thiêng, thì xin anh trở dậy ăn xôi,
nghe kèn.
Thôi! anh đã về nghiệp ấy, xin anh đừng ghen,
Đề cho người khác cầm quyền thế nhĩ.
Miệng em khóc, tay em bế ẵm cái ông thần-vì,
Tay em gạt nước mắt, tay em thì thấp nén
nhang.
Bởi vì đâu, mà nên xót nỗi muôn vãn.

- 4 — Gió đập cành đa,
 Gió đánh cành đa.
 Thầy nghĩ là ma,
 Thầy vùng thầy chạy.
 Ba thằng ba gáy,
 Đi đón thầy về.
- 5 — Gió đưa cây cầu lý hương,
 Từ xa cha mẹ (1) thất thường bữa ăn.
 Sầu riêng cơm chẳng muốn (2) ăn,
 Đã bụng lấy bát, lại dâng xuống mâm.
- 6 — Gió vàng hiu-hắt đêm thanh,
 Đường xa, dặm vắng xin anh đừng về.
 Mảnh trăng đã trót lời thề,
 Làm chi để gánh nặng-nề riêng ai !
- 7 — Gió đánh cành tre, gió đập cành tre,
 Chiếc thuyền anh vẫn le-te đợi nàng.
 Gió đánh cành bàng, gió đập cành bàng,
 Dừng chèo, anh hát cô nàng hãy nghe.
- 8 — Gió đánh đồ đưa, gió đập đồ đưa,
 Sao cô mình lo-lửng mà chưa có chồng ?
 Gió đánh cành hồng, gió đập cành hồng,
 Hỏi cô mình đã muốn lấy chồng hay chưa ?
- 9 — Gió đưa tờ giấy lên mây,
 Gió đưa cô ấy lại đây ăn trầu.

---

(1) Ka cha xa mẹ. — (2) buồn.

Yêu nhau thì ném bã trầu.

Chớ ném gạch, đá vỡ đầu nhau ra.

- 10 — Gió đưa cành mạn, gió lặn cành đào,
Vì em, anh phải ra vào tối-tăm,
Tối-tăm, thì mặc tối-tăm,
Chờ cho bác mẹ đi nằm sẽ hay.
Thoạt vào anh nằm cõ tay,
Xin em đừng hồ hoán việc này nên to.

- 11 — Giở xem một truyện phong tình,
Cho loan nhớ phượng, cho mình nhớ ta.
Nhớ nhau, nên thất, nên gia,
Nên cửa, nên nhà, nên vợ, nên con.
Chim thợ mi rẻo-rắt trên non,
Ước gì ta được vợ con như người,

- 12 — Giương cung sắp bắn phượng-hoàng,
Chẳng may lại phải một đàn chim gi.
Lấy sào mà đuổi nó đi,
Nó kêu riu-rít kéo thì diếc tai.

H

- 1 — Hai tay cầm hai quả hồng,
Quả chát phần chồng, quả ngọt phần trai.
Năm đêm vuốt bụng thờ dài,
Thương chồng thì ít, nhớ trai thì nhiều.

- 2 -- Hải-vân bát-ngát nghìn trùng,
Hòn Hồng ở đây là trong Vịnh-Hàn,
Xưa nay qua đây còn truyền,
Lối đi lộ giản thẳng miền ra khơi.
- 3 -- Hải-dương tiết, nghĩa có hai,
Một mắt bà lão với hai con bò.
Trên trời có ông sao tua,
Ở làng Minh-giám có vua Ba vánh.
Phương đông quạt lỗ hung-tinh,
Làm cho bảy viện tan-tành ra tro.
- 4 -- Hát cho chó cắn, bò lồng,
Hát cho con gái bỏ chồng mà theo.
Hát cho chó cắn, bò kêu,
Hát cho ông lão trong lều bò ra.
- 5 -- Hát bai, hai bát không no,
Còn một miếng cháy kéo co vỡ nồi.
Hát bai, hai bát không no,
Ta thêm bát nữa hát cho vui nhà.
- 6 -- Hễ muốn ra con người tử-tế,
Phải dễ-dàng, chớ đề ai hèn.
Lắm ơn, ắt hẳn nên ơn,
Trời nào phụ kẻ có nhưn bao giờ.
- 7 -- Hoa cầu gặp hội hát xuống,
Em ở một làng, anh ở một nơi.
Bây giờ mới gặp nhau đây,
Ước làm phu phụ muôn đời nên chăng.

- 8 — Hoa sen mọc bãi cát lằm,
Tuy rằng lằm-láp vẫn mầm hoa sen.
Thài-lài mọc cạnh bờ sông,
Tuy rằng xanh tốt vẫn tông thài-lài.
- 9 — Học-trò đèn sách hôm mai,
Ngày sau thi đỗ nên trai mới hảo.
Làm nên quan thấp, quan cao,
Làm nên lộng tia, vớng đào nghênh-ngang.
- 10 — Hoài tiền mua thuốc nhuộm răng,
Đề tiền mua mĩ đánh khăng vào mồm,
Hoài tiền mua mĩ đánh khăng,
Đề tiền mua thuốc nhuộm răng chọ vàng.
- 11 — Hồ khoan, hồ uầy !
Hồ khoan, hồ uầy !
Ăn đã vậy, múa gậy làm sao ?
Chân thấp chân cao, cho mau cho chóng.
Năng khiếp năng dũng, hữu khuất hữu thân.
Cao-tô thời nhân, Hạng-vương thời bạo,
Nhân hiền tại mạo, trắng gạo ngon cơm.
Hồ khoan, hồ uầy !
Hồ khoan, hồ uầy !
- 12 — Hôm qua anh đến chơi nhà,
Thấy mẹ vết chấu, thấy cha vết nôi.
Thấy em dựa cột liếm môi,
Anh ngờ con chó anh lùi chân ra.

- 13 — Hôm qua anh đến chơi nhà,
Thấy mẹ nằm võng, thấy cha nằm giường.
Thấy em nằm đất anh thương,
Anh đi mua gỗ đóng giường tám thang
Bốn góc thì anh bịt vàng,
Bốn chân bịt bạc, tám thang chạm rồng.
- 14 — Hỡi cô yếm trắng lòa-lòa,
Sao cô không bảo mẹ già nhuộm thâm.
Ước gì anh được ở gần,
Đề anh nhuộm hộ thắm nhuộm công anh.
- 15 — Hỡi cô thắt giải lưng xanh,
Ngày ngày thấp-thoáng bên mình trông ai?
Trước đường xe ngựa bời-bời,
Bụi hồng mờ mịt ai người mắt xanh?
- 16 — Hỡi cô thắt lưng bao xanh,
Có về An-phú với anh thời về?
An-phú có ruộng tứ bề,
Có ao tắm mát, có nghề kẹo nha.
- 17 — Hỡi thằng cu bé! Hỡi thằng cu lớn!
Cu tí, cu tí, cu tí ơi!
Con dậy, con ăn, con ở với ông.
Đề mẹ đi lấy chồng kiếm lấy em con.
- 18 — Hỡi cô mặc yếm qua tằm,
Chồng cô đi lính, cô nằm với ai?

Quả mướp đắng, ngoài trắng, trong vàng.
 Từ ngày anh gặp mặt nàng,
 Lòng càng ngao-ngán, dạ càng ngán-ngơ.

- 22 — Hỡi cô yếm trắng lòa-lòa,
 Yếm nhiều, yếm vóc hay là trúc-bầu,
 Hay là lụa bạch bên Tàu,
 Người cắt cũng khéo, người khâu cũng tài.
 Một đàng anh thêu nên nhận,
 Hai đàng anh mạng nên hoa,
 Yếm em anh để trong nhà,
 Khen thay thầy mẹ mở khóa đem ra cho
 nàng.

- 23 — Hữu bằng tự viễn phương lai.
 Lạc hồ quân tử lấy ai bạn cùng.
 Chữ Hiếu, chữ Trung là thầy với mẹ.
 Chữ Nhân, chữ Nghĩa là ái với ân,
 Yêu nhau bao quản xa gần.

Y

- 1 — Yêu nhau thời ném bã trầu,
 Ghét nhau ném đá vỡ đầu nhau ra.
 Yêu nhau cau bầy bồ ba,
 Ghét nhau cau bầy bồ ra làm mười.

K

1 — Kẻ Dầu có quán Đình-thanh,
Kẻ Hạc ta có Ba-đình, Ba-voi.
Mười tám kéo thuyền xuống bơi,
Mười chín giã bánh, hai mươi rước Thần.

2 — Kẻ về người ở trông theo,
Ngựa Hồ, chim Việt đôi điều ái-ân.
Một mình tựa án tần-ngân,
Năm canh khúc ruột như rần cả năm.
Vắng mình, ta vẫn hỏi thăm,
Chốn ăn đã vậy, chốn nằm làm sao ?
Bấy lâu nay những khát khao.
Mong chưa thấy mặt, lòng nào đã quên.
Nghĩ rằng cùng bạn thiếu niên,
Vì ai sui giục cho nên nỗi này.
Trách ông Tư ra tay hờ-hững,
Lúc xe dây sao chẳng lựa ngày.
Bây giờ hai ngả Đông, Tây,
Trước sao xe mới tơ này làm chi.
Chưa biết nhau, sao không nói trước,
Biết nhau rồi kẻ ngược, người xuôi.
Bao giờ cho được đủ đôi,
Như sen tịnh để một chồi hai hoa.

3 — Kém ăn, kém mặc mà gầy,
Sắn ăn, sắn mặc cũng tầy vợ anh.

Đói ăn, rách mặc mà xanh,
 No ăn, ấm mặc vợ anh nào tây.

- 4 — Kéo (1) quần qua cửa Hùng-quan,
 Chim muông giọng hót hoa ngàn hương đưa.
 Nhớ ai ngo-ngân ngân-ngơ,
 Nhớ ai, ai nhớ, bây giờ nhớ ai.
- 5 — Kể từ ngày tôi lấy anh,
 Anh bảo tôi rằng : Chẳng biết chữ gì.
 Tôi chỉ biết một tiếng *phán* si là củ khoai lang.
- 6 — Kể việc làm ruộng mọi đường,
 Tôi xin kể được rõ ràng hứ ai.
 Tháng chạp là tiết trồng khoai,
 Tháng giêng tưới đậu, tháng hai cấy cà.
 Tháng ba cấy bữa ruộng ra.
 Tháng tư bắc mạ thuận hòa vui thay.
 Tháng năm cắt lúa vừa rồi,
 Tháng sáu mưa xuống, nước trôi đầy đồng.
 Tháng bảy cấy cấy đã xong,
 Tháng tám thấy lúa tốt lòng vui thay.
 Tháng chín tôi lại kể nay,
 Bắc mạ xem được mới hay trong lòng.
 Tháng mười lúa chín đầy đồng,
 Cắt về đồ cốt để phòng năm sau.

---

(1) Đem.

Tháng mười một là tiết cấy rau.
Một năm kể cả từ đầu đến đuôi.

- 7 — Kỳ này em sắp buồn bẽ,
Thấy anh áo rách, trở về buồn bồng.
Kỳ này anh sắp buồn bồng,
Thấy em rách xống, buồn lồng cối xay.
- 8 — Kia ai tiếng khóc ni-non,
Ấy vợ lính mới trèo hồn đèo Ngang.
Chém cha cái giặc chết hoang,
Làm cho thiếp phải gánh lương theo chồng.
Gánh từng xứ Bắc, xứ Đông,
Đã gánh theo chồng, lại gánh theo con.

KH

- 1 — Khách tình sao chả xuống chơi với tình,
Chiếc thuyền không đỗ bến Giang-đinh,
Ta này chỉ quyết lấy mình mà thôi.
Cây khô kia há dễ mọc chồi,
Bác mẹ già chưa dễ có ở đời với ta.
Con dao vàng cắt miếng giò hoa.
- 2 — Khăn anh nàng lấy vá vai,
Bây giờ nàng đã nghe ai dỗ-dành.

Chẳng nên ra, tháo chỉ lấy mận trả anh,
 Đề anh đem bán lấy hai trăm vàng.
 Một trăm anh đưa cho nàng,
 Còn một trăm nữa để chàng treo ngọn cây đa.
 Chớ em không nhớ lời thề nguyện với ta,
 Sông có Nhị-hà, núi có Tản-viên.
 Còn bây giờ, nàng ở thế sao nên,
 Tôi khẩn quan Nam-tào, Bắc-đầu biên tên
 đành-rành.

Đã yêu anh thời quyết với anh,
 Nhà tre, cột nửa lợp tranh vững-vàng.
 Chớ tham nhà gỗ bức bàn,
 Gỗ lim chẳng có, làm xoàng gỗ vông,
 Chỉ nhọc mình, thôi lại luống công,
 Phòng khi gỗ mục, lại dùng nhà tre.
 Còn duyên anh bảo chẳng nghe.

- 3 — Khó khăn ở chợ leo-teo,
 Ông cô, bà cậu chẳng điều hỏi sao.
 Giàu sang ở bên nước Lào,
 Hùm tha, rắn cắn tìm vào cho mau.
- 4 — Khó thay công việc nhà quê,
 Cùng năm khó nhọc dám hề khoan-thai.
 Tháng chạp thời mắc trồng khoai,
 Tháng giêng trồng đậu, tháng hai trồng cà.
 Tháng ba cày vỡ ruộng ra,
 Tháng tư bắc mạ thuận hòa mọi nơi,

Tháng năm gặt hái vừa rồi,
 Bước sang tháng sáu nước trời đầy đồng.
 Nhà nhà, vợ vợ, chồng chồng,
 Đi làm ngoài đồng, sá kè sớm trưa.
 Tháng sáu, tháng Bảy khi vừa,
 Vun trồng giống lúa, bỏ chưa cò tranh.
 Tháng tám lúa rổ đã đánh,
 Tháng mười cắt hái cho nhanh kịp người.
 Khó khăn làm mấy tháng trời,
 Lại còn mưa nắng bất thời khờ trông.
 Cắt rồi nộp thuế nhà công,
 Từ rày mới được yên lòng ấm no.

5. — Không chồng ăn bữa nôi năm,
 Ăn đói, ăn khát mà cầm lấy hơi.
 Có chồng ăn bữa nôi mười,
 Ăn đói, ăn khát mà nuôi lấy chồng.
- Không thèm ăn gỏi cá mè,
 Không thèm nói với một bè trẻ ranh.
 Không thèm ăn gỏi cá mương,
 Không thèm nói với một phường trẻ ranh.
 Không thèm ăn gỏi cá chày,
 Không thèm nói với thằng thầy mày đầu.
7. — Khuyên anh đi lính cho ngoan,
 Cho dân được cấy, cho quan được nhờ.
 Bao giờ nên đội, nên cơ.
 Thì em sẽ quyết đợi chờ cùng anh.

L

- 1 — La hời, la hời, la hời,
Ai lên nhân khách nguồn đào,
Nghĩa xưa còn nhớ chút nào hay chẳng ?
La hời, la hời, la hời,
Bây giờ đến cảnh đào nguyên,
Bao nhiêu là một con thuyền tiền đưa.
La hời, la hời, la hời.
- 2 — Lạ hô, hồ khoan !
Ta chèo cát mái hồ khoan !
Thuyền rồng chúa ngự khoan-khoan mái chèo.
Lênh-dênh duyên nôi phận bèo,
Đã đành khi nước thủy triều đầy vơi,
Lộ-đồ giao viễn xa khơi,
Thuyền tình chở một mình tôi nặng gì.
Chẳng giậm, thì thuyền chẳng đi,
Giậm ra mắc tiếng thị phi với tình.
Khách tình lại nhớ thuyền tình,
Thuyền tình lại nhớ khách tình là duyên.
- 3 — Lạ-lùng ánh mới tới đây,
Bỏ câu đóng sáo, chim bay lạc đàn.
Đồn đây hay hát, hay đàn,
Đề ta lặn suối, qua ngàn tới nơi.

- 4 — Lác-đác mưa ngâu,
Sinh-sịch mưa ngâu.
Lá ngâu rụng xuống,
Bông lau phất cờ.
Nước trong xanh, lặng ngắt như tờ,
Một đàn cá lớn nhấp-nhò đầu ghềnh,
Kia ai đứng ở đầu ghềnh.
- 5 — Làm trai phải biết đủ nghề.
Hồng khi có lỡ, thì về mót khoai.
Mót được củ chạc, củ chài,
Củ giắt lưng khố, củ nhai vào mồm.
- 6 — Làm trai cho đáng nên trai,
Ăn cơm với vợ, lại nài cày niêu.
Con vợ nó cũng biết điều,
Thắt lưng con-cón cày niêu với chồng.
- 7 — Làm người cho biết tiện tằn,
Đồ ăn thức mặc có ngần thì thôi.
Những người đói rách rạc-rời,
Bởi phụ của trời làm chẳng nên ăn.
- 8 — Làm người phải biết cương thường,
Xem trong ngũ đẳng, quân vương ở đầu.
Thờ cha, kính mẹ trước sau,
Anh em hòa thuận mới hầu làm nên.
Vợ chồng đạo nghĩa cho bền,
Bạn bè cho thực, dưới trên đứng thường.
- 9 — Làm trai quyết chí tu thân,
Công danh chờ vội, nợ nần chờ lo.

Khi nên trời giúp công cho,
 Làm trai năm liệu, bảy lo mới hào.
 Trời sinh, (1) trời chẳng phụ nào,
 Công danh gặp hội anh hào ra tay.
 Trí khôn rắp để dạ này,
 Có công mài sắt, có ngày nên kim.

- 10 — Làm trai nét đủ trăm đường,
 Trước tiên điều hiếu, đạo thường xưa nay.
 Công cha, đức mẹ cao dày,
 Cưu mang trứng nước những ngày ngây thơ.
 Nuôi con khó nhọc đến giờ,
 Trưởng thành, con phải biết thờ hai thân.
 Thức khuya, dậy sớm cho cần,
 Quạt nồng, ấp lạnh giữ phần đạo con.
- 11 — Làng ta mở hội vui mừng,
 Chuông kêu, trống dón vang lừng đôi bên.
 Long ngai thánh ngự ở trên,
 Tả vắn, hữu vũ bốn bên rồng châu.
 Sinh ra nam tử công hầu,
 Sinh ra con gái vào châu thánh quân.
- 12 — Làng ta phong cảnh hữu tình,
 Dân cư giang khúc như hình con long.
 Nhờ trời hạ kế sang đông,
 Làm nghề cấy cấy vun trồng tốt tươi.

---

(1) Khi nên.

Vụ năm cho đến vụ mười,
Trong làng kẻ gái, người trai đua nghề.
Trời ra, gắng ; trời lặn, về,
Ngày ngày, tháng tháng nghiệp nghề truân chiến.
Dưới dân họ, trên quan viên,
Công bình giữ mực cầm quyền cho thay.
Bây giờ gặp phải hội này,
Khi thời hạn hán, khi hay mưa dầm.
Khi thời gió bão âm-âm.
Đồng điền lúa thóc mười phần được ba.
Lấy gì dâng nạp nữa mà,
Lấy gì công việc nước nhà cho đang.
Lấy gì sưu thuế phép thường,
Lấy gì bổ trợ đông lương làm ăn.
Trời làm khổ cực hại dân,
Trời làm mất mát có phần nào chẳng.
Ca dao tình sự than rằng :
Ca ngâm một khúc trẻ hằng hát chơi.
Trẻ rằng : cũng gặp lúc trời,
Cũng khi no ấm có người có ta.
Cũng khi ơn đội quốc gia,
Cũng khi đại xá dân ta được mừng.
Cũng khi quả phúc đưa dâng,
Chúc vua muôn tuổi thăng hằng muôn năm.
Trăm quan rờ-rờ Đình sẫm,
Lộc điền thêm mãi chăm-chăm lệ thường.

Khi học xá, khi huyện đường,
 Ôn trên hậu tặng ngày lương tháng tiền,
 Can chi dân sự nhiều phiền,
 Mừng rằng có kẻ cầm quyền cho ta.
 Ai ai giữ phép nước nhà,
 Ai ai thương lấy dân nhà là công.
 Mời hậu dưỡng, mời phú phong,
 Kẻ cậy nhờ cậy ở trong thái bình.
 Kẻ nho lo nghiệp học hành,
 Đề cho chiếm bảng nức danh trong đời.
 Kẻ buôn thời được lắm lời,
 Tàng vương chi thị tứ thời bán mua.
 Kẻ công ai cũng đua xô,
 Ăn nghề chạm vẽ phượng, rùa, long, ly.
 Từ dân mỗi nghiệp mỗi nghề,
 Cũng đều nhờ được gặp khi thái hòa.
 Trước sau một khúc dao ca,
 Khi nhân hạ, khi đàn hòa với nhau.

- 13 — Lạy Trời cho chúa tôi giàu,
 Cho tôi hút mỡ, ăn dầu quanh năm.
 Lạy trời cho chúa tôi *hoang* (1).
 Cho tôi mắc võng nghênh-ngang cả nhà.
- 14 — Lạy Trời mưa xuống,
 Lấy nước tôi uống,

---

(1) sang.

Lấy ruộng tôi cấy,
 Lấy bát cơm đầy,
 Lấy khúc cá to (1).

- 15 — Lạy cha ba lạy một qui,
 Lạy mẹ bốn lạy, con đi lấy chồng.
 Mẹ sắm cho con cái yếm nhất phẩm hồng,
 Trước là đặc nghĩa cùng chồng,
 Sau là họ mạc cũng không chê cười.
 Con ơi ! nhớ bấy nhiêu lời.
- 16 — Lắm con thêm bận nhà hàng,
 Lắm nơi lịch sự hơn chàng, chàng ơi !
 Chàng thôi, thiệp cũng xin thôi,
 Hồ sen tát cạn, ai hỏi mặc chàng.
- 17 — Lẳng-lơ chả một mình tôi,
 Thanh-lâm, Đồng-sóm cũng đôi ba người.
 Nói ra, sợ chị em cười,
 Lấy chồng tháng chín, tháng mười có con.
 — Thất lưng dúi tìm nhân đồng đeo tay.
 Con ơi ! : Mẹ bảo đây này :
 « Học buồn học bán cho tây người ta.
 Con đừng học thói chua ngoa,
 Họ hàng ghét bỏ người ta chê cười.
 Dù no, dù đói cho tươi,
 Khoan ăn, bớt ngủ liệu bài lo toan.

Phòng khi đóng góp việc làng.
 Đồng tiền bát gạo, lo toan cho chồng.
 Trước là đặc nghĩa cùng chồng,
 Sau là họ mạc cũng không chê cười.
 Con ơi ! Nhớ bấy nhiêu lời.

- 18 — Lắng-lơ văng quế soi thêm,
 Hương đưa bát-ngát càng thêm bận lòng.
 Gió thu thổi ngọn phù-dung,
 Dạ nằng lá sắt anh nung cũng mềm.
- 19 — Lấy khách, thì khách về Tàu,
 Lấy nhà giàu, thì nhà giàu phải tội tiêu sùng.
 Trở về lấy chú từng tưng,
 Tốt bền cố hi.
- 20 — Lấy lính thì được ăn lương,
 Lấy thầy ăn óc, ăn xương gì thầy?
 Em đừng thấy lính mà khinh,
 Lãn-binh, Thống-chế, Tam-dinh một dòng.
- 21 — Lấy chồng làm lẽ khổ thay,
 Đi cấy, đi cày chị chẳng kể công.
 Đến tối chị giữ lấy chồng,
 Chị cho manh chiếu nằm không nhà ngoài.
 Đêm đêm gọi những : Bó Hai,
 Trờ dậy nấu cám, thái khoai, đâm bèo.
- 22 — Lấy chồng từ thuở mười lăm,
 Chồng chê tôi bé chẳng nằm cùng tôi.

Đến năm mười tám, đôi mươi,
 Tôi nằm dưới đất, chồng lồi lên giường.
 Một răng thương, hai răng thương,
 Có bốn chân giường gãy một còn ba.
 Ai về nhún nhủ mẹ cha,
 Chồng tôi nay đã giao hòa cùng tôi.

- 23 — Lâu ngày mới lại gặp lão ni,
 Tuổi tác xem ra đã chí kỳ.
 Đầu bạc, răng long, mồm móm-mém.
 Cối chày, chày đâm giàu chóm-chém.
- 24 — Lên chùa thấy tiểu mười ba,
 Thấy sư mười bốn, vãi già mười lăm.
 Muốn cho một tháng đôi rằm,
 Trước là lễ Phật, sau thăm vãi già.
- 25 — Lên chùa, lạy Phật Thích-Ca,
 Lạy ông Tam-Thế, Vua-Cha Ngọc-Hoàng.
 Bước ra kết nghĩa cùng nàng,
 Túi anh có nhẫn cho nàng đeo tay.
 Dù ai bầm chí cô bay,
 Thì nàng cũng giữ nhẫn này cho anh.
- 26 — Lênh-đênh chiếc bách giữa dòng,
 Thương thân góa bụa phòng không lỡ thi.
 Gió đưa cây trúc ngã quì,
 Ba năm trực tiết còn gì là xuân ?
- 27 — Liệu cơm mà gắp mắm ra.
 Liệu cửa liệu nhà, em lấy chồng đi.

Nửa mai quá lứa lỡ thì,
Cao thì chẳng tới, thấp thì chẳng thông.

- 28 — Lính vua, lính chúa, lính làng,
Nhà vua bắt lính cho chàng phải ra.
Giá vua bắt lính đàn bà,
Đề em đi đỡ anh và bốn năm.
Bởi vua bắt lính đàn ông,
Tiền lưng, gạo bị sấm trong nhà này.

- 29 — Lỗ mũi em thì tám gánh (1) lông,
Chồng yêu, chồng bảo tơ hồng (2) trời cho.
Đêm nằm thì ngáy o o,
Chồng yêu, chồng bảo ngáy cho vui nhà.
Đi chợ, thì hay ăn quà,
Chồng yêu, chồng bảo về nhà đỡ cơm.
Trên đầu những rác cùng rơm,
Chồng yêu, chồng bảo hoa thơm rắc đầu.

- 30 — Lơ-thơ tơ liễu buông mảnh,
Con oanh học nói trên nhành mĩa mai.
Em nghĩ mình em cái cục bạc lưu tại,
Cục bạc tình chung thời có, cái trâm cái vốn
không.
Cái tóc mây xanh em vấn lộn khăn sòng.
Quần lĩnh thâm đôi ba chiếc, đôi má hồng cô
nhờn-nhờ.
Sáng trắng suồng.

---

(1) sôm-sôm những — (2) râu rồng.

Dưa hấu là cậu lúa ngô.

Lúa ngô là cô đậu nành.

- 32 — Lúc đêm sương, sương lạnh, trăng mờ,
 Canh tàn rượu tỉnh lúc bấy giờ em nghĩ thương
 thân.

Em tiếc thay trong giá, trắng ngần,
 Nữ gieo mình vào đám phong trần mà chơi.
 Chốn hang sâu lặn khuất hương trời,
 Non xanh, nước biếc đề ai người biết cho.
 Con chim khôn đã mắc phải dò,
 Vui gì cái kiếp giang hồ hời chị em ơi.
 Tính dốt tay quá nửa xuân rồi,
 Đầu xanh mấy nổi da mồi, tóc sương,
 Kiếp hồng nhan nghĩ đến mà thương.
 Tài tình chỉ lăm đề mang nợ đời,
 Trông non sông mà thẹn với trời,
 Khi vui, em vui gượng, khi cười em cười sượng,
 Ruột con tâm trăm mối tơ vương,
 Bên trời, góc bể biết gởi can tràng vào đâu ?
 Ai về nhắn ở Mạc-sầu.

- 33 — Lúng-túng em ở trong phòng,
 Chăn bông lơn, đệm quế róc lòng chờ đợi ai ?
 Má hồng còn có-con phai,
 Răng đen, da trắng, mái tóc dài anh yêu.
 Em nghĩ mình em đoan thể mỹ miều.
 Chồng con chẳng lấy, quyết liều xuân vụ.

Song ngành lại trông xuân,
 Xuân bây giờ đã xẽ tầy ngang vai.
 Sách có chữ rằng : « Xuân bất tái lai ».
 Đêm hôm khuya-khoát lấy ai bạn cùng,
 Song cửa sồ chạm rồng.
 Chồng con chẳng lấy, không chồng chẳng có tươì.
 Song thiệt lắm em ơi !

- 34 — Lưỡi câu anh uốn đã vừa,
 Sợ lòng cha mẹ kén lựa nơi đâu.
 Vực sâu, thì mặc vực sâu,
 Kia sâu hay cạn, nở đâu lừa hoài.
- 35 — Lùng-lơ vùng quế soi thêm,
 Hương đưa bát-ngát càng thêm bận lòng,
 Dao vàng bỏ đây kim nhung,
 Biết rằng quân tử có dùng ta chẳng ?
 Đèn tà thấp thoáng bóng trắng,
 Ai đem người ngọc thung-thắng chốn này.

M

- 1 — Má ơi ! đừng đánh con hoài,
 Để con đi câu cá nấu xoài cho má ăn.
 Má ơi ! con vệt nó chết chìm,
 Con thò tay vớt nó, con cá kìm nó cắn con.

- 2 — Mai rằng : Mai chiêm bái mai,
Trúc khoe quân tử trúc ở trên đồi là đứng trượng
phu.
Thôi thời giàu khó chớ lo,
Nữa một mai ông Thiên-Địa lại cho xoay vần.
Ta yêu nhau xa cũng nên gần,
Tham bên phú quý, phụ bên khó coi.
Chớ ta yêu nhau duyên phận mà thôi,
Của thì như nước hồ voi lại đầy.
- 3 — Mặt trời tang tảng rạng đông,
Chàng ơi trở dậy đi đồng kéo trâu.
Phận hèn bao quản nắng mưa,
Cày sâu, bừa kỹ được mùa có phen.
- 4 — Mây khi rồng gặp mây đây,
Đề rồng than thở với mây vài lời.
Nữa mai rồng ngược, mây xuôi,
Biết bao giờ lại nối lời rồng mây (1) ?
- 5 — Mẹ em ra đi, dặn em ở nhà,
Đừng ra chơi biển mà hà ả chín.
Ăn chín thì mặc ăn chín,
Em ra chơi biển đề cho ghin mẹ thầy.
- 6 — Mẹ em tham thúng xôi dền,
Tham con lợn béo, tham tiền Cảnh-hưng.
Mẹ em tham thúng bánh chưng,
Tham con lợn đẻ, em lưng chịu đòn.

---

(1) thủy chung.

- 7 — Mẹ già ở chốn lều tranh,
Sớm thăm, tối viếng cho đành lòng em.
Lòng son, dạ sắt càng thêm,
Lòng đà trắng gió ai tìm thấy ai.
- 8 — Mẹ em cấm đoán em chi,
Đề em sắm-sửa, em đi lấy chồng.
Lấy chồng cho đáng tấm chồng,
Bổ công trang điểm mà hồng, răng đen.
- 9 — Mẹ em khéo đề em ra,
Đề em mười bốn, đề ta hôm rằm.
Đi đâu mà vội mà nhăm,
Sao em chẳng đợi trăng rằm cho trong.
- 10 — Mẹ em đề em trong chum,
Lấy nắp đậy lại khăn dum bọc ngoài.
Mẹ em đề em trong bồ,
Anh nghĩ chuột lắt, anh vò đứt đuôi.
- 11 — Mẹ ơi con chẳng lấy dân,
Dù xa, dù gần, lấy khách mà thôi.
Lấy khách, được mặc áo đôi,
Được đi giày đỏ, được ngồi ghế cao.
— Thà rằng ăn cá diếc, chôi,
Chẳng thà lấy khách có đuôi trên đầu.
- 12 — Mẹ cho năm quả bí vàng,
Mười quả bí trắng ra đàn nuôi quân.
Cơm ăn, rượu uống cho say,
Dẹp mang mà đánh trong này cho tao.

Vào chờ, có kéo quân vào,
Hội đồng chừ tướng cho tao sẽ dùng.

- 13 — Mẹ em tham thúng xôi dền,
Tham con lợn béo, tham tiền Cảnh-hưng.
Tôi đã bảo mẹ rằng đừng,
Mẹ hăm, mẹ hứ, mẹ bùng ngay vào.
Bây giờ kẻ thấp, người cao,
Như đôi đũa lệch, so sao cho bằng.

- 14 — Mẹ già như chuối chín cây,
Sao đây chẳng liệu cho đây liệu cũng.
Khế với sung, khế chua, sung chát,
Mật với gừng, mật ngọt, gừng cay,
Đấy với đây chẳng duyên thì nợ.
Đây với đây chẳng vợ thì chồng.
Dây tơ-hồng chưa xe đã mắc,
Rượu quỳnh-trương chưa nhấp đã say.

- 15 — Mênh-mông góc bể bên trời,
Những người thiên-hạ nào người tri-âm ?
Buồn riêng, thôi lại tủi-thăm,
Một duyên, hai nợ, ba nhăm lầy nhau.

- 16 — *Mình đẹp cho mẹ mình lo, (1)*
Đêm nằm lắm kẻ rình mò (2) ước ao.
Xấu xí như mẹ con tao, (3)
Đêm nằm ngó cửa, mát sao mát này (4).

---

(1) Càng đẹp thì lại càng lo — (2) lẩn mò — (3) Thà rằng xấu xí như tao — (4) Nằm đâu ngủ đấy, sướng sao sướng này.

- 17 — Mình nói dối ta mình chưa có con,
Ta đi qua ngõ, thấy con mình bò.
Con mình những trấu, cùng tro,
Ta đi xách nước rửa cho con mình.
- 18 — Mình nói dối ta mình chưa có chồng,
Ta đi qua ngõ, mình bồng con ra.
Con mình khéo giống con ta,
Con mình bảy rưỡi, con ta ba phần.
- 19 — Mình rằng : Mình chỉ lấy ta,
Ta đi xuống chợ, mua gà xem chân.
Một chân xem cửa, xem nhà,
Một chân xem lúa bạn ta thể nào.
- 20 — Mình rằng mình chỉ lấy ta,
Đề ta bán cửa bán nhà ta theo.
Còn một cái cối đâm bèo,
Đề ta bán nốt ta theo mình về.
- 21 — Mình về đường ấy thì xa,
Đề anh bắc cầu sông cái về qua Ninh-bình.
Đất Ninh-bình có chùa Non-nước,
Núi Phi-diên, Hồi-hạc chung quanh,
Em về em chớ quên anh.
- 22 — Mình nói dối ta mình chưa có chồng,
Đề ta mua cốm, mua hồng sang sêu,
Ta sang, mình đã chồng rồi,
Đề cốm ta mốc, đề hồng long tai.
Ngõ là long một, long hai,
Ai ngờ long cả trăm hai quả hồng.

- 23 — Minh về ta chẳng cho về,
Ta nắm lấy áo, ta đề câu thơ.
Câu thơ ba chữ rành-rành :
Chữ « Trung », chữ « Hiếu », chữ « Tình » là ba.
Chữ Trung thì đề phần cha.
Chữ Hiếu phần mẹ, đôi ta chữ Tình.
- 24 — Minh về, mình nhớ ta chẳng ?
Ta về, ta nhớ hàm răng mình cười.
Năm quan mua lấy miệng cười,
Mười quan chẳng tiếc, tiếc người răng đen,
Răng đen, ai khéo nhuộm cho mình,
Đồ duyên mình đẹp cho tình anh mê.
- 25 — Minh về đường ấy thời xa,
Có về Tổng Mễ với ta cho gần.
Tổng Mễ có ao rửa chân,
Có sông tám mát, có đình nghỉ ngơi.
Tháng tám thì đi xem bơi,
Tháng hai xem rước, mình ơi hỏi mình !
- 26 — Minh về, mình nhớ ta chẳng ?
Ta về ta nhớ hàm răng mình cười.
Năm quan mua lấy miệng cười,
Mười quan chẳng tiếc, tiếc người tình-nhân.
Người tình nhân, ta đề trên coi,
Nấp vàng đây lại đề nơi giường thờ.
Đêm qua ba bốn lần mơ,
Chiêm bao thì thấy, dậy rờ thì không.

- 27 — Mít mật, mít gai,
Mười hai thứ mít.
Vào ăn thịt, ra ăn xôi,
Chú chẳng nghe tôi,
Tôi bịt mắt chú.
Ăn đâu thì ăn cho kín,
Bao giờ lúa chín thì về.
- 28 — Mồ hôi gió đượm.
Thiếp thương chồng, thiếp phải chạy theo.
Con ơi ! mẹ dắt lên đèo.
Chim kêu bên nọ, vượn trèo bên kia.
- 29 — Miếng trầu ăn nặng bằng chì,
Ăn rồi, em biết lấy gì đền ơn.
— Miếng trầu ăn nặng là bao.
Muốn cho đông liều, tây đạo là hơn.
- 30 — Môm cha con bướm trắng,
Đẻ mẹ con ong xanh.
Khen ai uốn lưỡi cho ranh nói càn.
Môm cha con bướm trắng,
Đẻ mẹ con ong vàng,
Khen ai uốn lưỡi cho nàng nói chua.
- 31 — Mồng tám tháng tư không mưa,
Bỏ cả cây bừa mà lấp lúa đi,
Bao giờ cho đến tháng mười,
Lúa tốt bời-bời, nhà đủ người no.

- 32 — Mong chín tháng chín có mưa,
Mẹ con đi sớm, về trưa mặc lòng.
Mong chín tháng chín không mưa,
Mẹ con bán cả cây bừa mà ăn.
- 33 — Mong chín tháng chín có mưa,
Thì con sấm sừa cây bừa làm ăn.
Mong chín tháng chín không mưa,
Thì con bán cả cây bừa đi buôn.
- 34 — Một năm một tuổi như đuôi xuân đi,
Cái già sông-sộc nó thì theo sau.
Vì sương cho núi bạc đầu,
Vì đầu mưa, nắng cho râu rĩ hoa.
- 35 — Một năm là mấy tháng xuân,
Một ngày là mấy giờ dần sớm mai.
— Một năm là ba tháng xuân,
Một ngày có một giờ dần sớm mai.
- 36 — Một đàn cò trắng bay quanh,
Cho loan nhớ phượng, cho mình nhớ ta,
Mình nhớ ta như cà nhớ muối,
Ta nhớ mình như cuội nhớ trăng,
Mình về mình nhớ ta chẳng ?
- 37 — Mong một lá trai (1),
Mong hai lá lúa (2),
Mong ba câu liêm,

---

(1) và — (2) không trăng.

Mong bốn lưới liềm,
 Mong năm liềm giạt,
 Mong sáu thật trắng.
 Mười rằm trăng náu,
 Mười sáu trăng treo,
 Mười bảy sảy giường chiếu,
 Mười tám trăng lẹm,
 Mười chín dụn-dụn,
 Hai mươi giắc tốt,
 Hăm một nửa đêm,
 Hăm hai bằng tai,
 Hăm ba bằng đầu,
 Hăm bốn ở đầu (1),
 Hăm lăm ở đáy (2),
 Hăm sáu đã vậy,
 Hăm bảy làm sao,
 Hăm tám thế nào,
 Hăm chín thế ấy,
 Ba mươi không trăng.

38 — Một đàn cò trắng bay chung,
 Bên nam, bên nữ ta cùng cất lên.
 Cất lên một tiếng linh-đinh,
 Cho loan sánh phượng, cho mình sánh ta.
 Cất lên một tiếng la-đà,
 Đàn ông hát trước, đàn bà hát sau.

---

(1) bằng râu — (2) bằng cằm.

- 39 — Một ngày ba bữa cơm đèn,
Còn gì má phấn, răng đen hơi chàng ?
Một ngày ba bận treo cờn,
Còn gì mà đẹp, mà giòn hơi anh ?
Một ngày ba bận trèo dèo,
Vì ai vú xéch, lưng eo hơi chàng ?
- 40 — Một năm chưa dễ mấy (1) xuân,
Gái kia chưa dễ mấy lần đưa dâu.
Chẳng tham ruộng cả, ao sâu,
Tham về ảnh Tú lâm râu mà hiền.
Chẳng tham ruộng cả ao liền,
Tham về cái bút cái nghiên anh đồ.
- 41 — Một duyên, hai nợ, ba tình,
Chiêm bao luân-quát bên mình năm canh.
Năm một mình, lại nghĩ một mình,
Ngọn đèn khêu tỏ bóng huỳnh bay cao.
Trông ra nào thấy đâu nào,
Đám mây vờ-vờ ngôi sao mập-mờ.
Mong người, lòng những ngẩn-ngơ.
- 42 — Một nhà có ba bốn dẫu,
Dẫu cả buôn bán ra mầu sần-siu.
Dẫu hai có ý mỹ miều,
Tiền tiền, thóc thóc bao nhiêu chẳng về.
Dẫu ba chum chum dẫu chắt,
Nhờ ơn bác mẹ đi về tỉnh Nam.

---

(1) là mấy tháng.

Dầu tư có tính tham-lam,
Chấn trầu, cắt cỏ nhô-m-nhoam ngoài đồng.

- 43 — Một mẹ già mười ba mẹ trẻ.
Nặng tai, nặng mắt,
Vẽ mặt, vẽ mày,
Dạy khóc, dạy cười,
Dạy ăn, dạy bú,
Dạy lấy, dạy bỏ,
Giữ thóp đầu con trẻ.
Cúng mẹ ăn cũ.
Bà nào không khéo dạy cho trẻ sồn-sơ sờ-sạc,
Bà nào vọng đại xuống biển ăn tôm he, cá mực.

- 44 — Một năm là mấy tháng xuân,
Ăn chơi cho thỏa phong trần ai ơi !
Một năm là mấy tháng mười,
Ta đi mua nôi về đúc tiền công.
Ta đi mua đồng về đúc bồ-lao,
Bây giờ tỉnh nghĩa làm sao,
Cho chuông chẳng bén, bồ-lao chẳng bền.
Xưa kia chuông ở trên đèn.
Bây giờ chuông tuếch, chuông toác bỏ rên cằn
cạnh.

- 45 — Một lo đứng cửa trông ra,
Hai lo đi lấy chồng xa nước người.
Ba lo sợ chị em cười.
Bốn lo đi ngược, về xuôi sao đành.

Năm lo lúc tử, lúc sinh,
 Sáu lo con gái một mình đường xa.
 Bảy lo nhớ cửa nhớ nhà,
 Tám lo còn chút mẹ già ai nuôi.
 Chín lo em thiết cả mười.
 Đề em kiếm lối tìm nơi đi về.

- 46 — Một năm chia mười hai kỳ,
 Thiếp ngồi, thiếp tính khó gì chẳng ra.
 Tháng giêng ăn tết ở nhà,
 Tháng hai rồi-rãi quay ra nuôi tằm.
 Tháng ba đi bán vải thâm,
 Tháng tư đi gặt, tháng năm trở về.
 Tháng sáu em đi buôn bè,
 Tháng bảy, tháng tám trở về đong ngô,
 Chín, mười cắt rạ đồng mùa,
 Một, chạp vớ được anh đồ dài lưng.
 Anh ăn, rồi anh lại nằm,
 Làm cho thiếp phải quanh năm lo phiền.
 Chẳng thà lấy chú lực-điền,
 Gạo bồ, thóc giống còn phiền nỗi chi.

- 47 — Một quan tiền tốt mang đi,
 Nàng mua những gì (1) mà tính chẳng ra ?
 Thoạt tiên, mua ba tiền gà,
 Tiền rưỡi gạo nếp, với ba đồng trâu.
 Trở lại mua sáu đồng cau,

---

(1) mua những thứ gì.

Tiền rưỡi miếng thịt, giá rau mười đồng.
 Có gì mà tính chẳng thông,
 Tiền rưỡi gạo tẻ, sáu đồng chè tươi.
 Ba mươi đồng rượu chàng ơi !
 Ba mươi đồng mật, hai mươi đồng vàng.
 Hai chén nước mắm rõ-ràng,
 Hai bảy mươi bốn, kéo chàng hồ nghi.
 Hai mươi một đồng bột nấu chè,
 Mười đồng nải chuối, chẵn thì một quan.

- 48 — Một năm được mấy mùa xuân,
 Một ngày được mấy giờ dần sớm mai.
 Em đừng cậy sắc, khoe tài,
 Khéo thay nôi thúng cũng tay thợ hàn.
 Trời kia Khôn cũng thờ Càn,
 Nước kia Tấn cũng hợp Tần mới xong.
 Ngồi trong cửa sò chạm rồng,
 Chấn loan, gối phượng, không chổng ra chi.
 Thơ đào ngổ chữ vu-quy,
 Hôn-nhân lễ đạt, gặp thì đào yêu.
 Trăm sông dít-dít thư-cưu,
 Thục-nữ, quân-tử hảo cầu đẹp duyên.
 Tục rằng : Tiên lại tìm Tiên.
 Phú lại tìm quý, bạn hiền tìm nhau.

 Một đời được mấy anh hùng,
 Một nước được mấy đức ông trị-vì.
 Anh đừng cột ghẹo em chi,

Em đang chấp chỉ chọn ngày cải hoa.
 Tin lên Thiên-thượng Hằng-nga,
 Cây ông Nguyệt-lão với bà To-vương.
 Chấn loan, gởi phượng sẵn sàng,
 Mần đào rủ dọc, lầu hồng dải ngang.
 Còn đang chọn đá thử vàng.
 Ngọc lành ai quây ra đàng bán rao.
 Quan quan bốn tiếng thư cưu.
 Mong người quân-tử hảo cầu kết duyên.
 Phấn son cho phi tám nguyên,
 Anh-hùng sánh với thuyền-quyên mới tinh.
 Phạt-kha thơ ấy rành-rành,
 Phi-môi bắt đắc xin anh liệu hòng.

- 50 — Mới hay giải cấu tương phùng.
 Biết người, biết mặt, biết lòng làm sao.
 Sông sâu còn có kẻ dò.
 Lòng người ai biết mà đo cho cùng.
 — Ai mua dưa hấu biết lòng,
 Thì tôi xin ngỏ trong lòng tôi ra,
- 51 — Mua cau, chọn những buồng sai,
 Mua trâu chọn những trăm hai lá vàng.
 Cau tiện ngang, trâu vàng ngắt ngọn,
 Thời buổi này kén chọn làm chi.
 Sao em chẳng lấy chồng đi.
- 52 — Muốn ăn cơm trắng nước trong,
 Em lên Phố-cát Đại-đồng cùng anh.

Ai lên Phố-Cát Đại-dồng,
 Hỏi thăm cô Tú có chồng hay chưa ?
 — Có chồng năm ngoái năm xưa,
 Năm nay *chồng dề* (1) nên chưa có chồng.

53 — Muốn ăn măng trúc, măng giang,
 Măng tre, măng nứa, chè bàng, com lam.
 Muốn ăn sim chín đi tìm,
 Đố ai tìm được đem lên hầu nàng.
 Chim kêu, vượn hót trên ngàn,
 Bây giờ đã đến trăng tàn canh ba.

54 — Mưa xuân lác-đác vườn đào,
 Công anh đắp đất, ngăn rào trồng hoa.
 Ai làm gió táp, mưa sa,
 Cho cây anh đổ, cho hoa anh tàn ?

55 — Mưa từ trong núi (2) mưa ra,
 Mưa khắp thiên hạ, mưa qua Chùa Thầy.
 Đôi ta bắt gặp nhau đây,
 Như con bò gầy gặp *bãi* (3) cỏ hoang.

56 — Mưa từ trong lũng mưa ra,
 Trèo non lặng suối chẳng qua thiếp tôi đi tìm
chồng,
 Ôi đây thiếp tôi đi tìm chồng,
 Mặt trời hồ lặn, khách đò ngang tôi nọ chèo.

(1) *chồng may* chồng bỏ hoặc rời. — (2) Quảng. — (3) *đám*.

- 57 — Mừng nay đức chính cao minh,
 Bốn phương hòa thuận thái bình muôn dân.
 Làm trai quyết chí lập thân,
 Công thường giữ lấy có phần hiền-vinh.
 Gái thời giữ lấy chữ trinh,
 Siêng năng chín-chắn trời dành phúc cho.
 Giàu nghèo tại số đứng lo,
 Mà đường công nợ có lo chi mà.
- 58 — Mừng nay mưa nắng thuận trời.
 Trị đời Ngu, Hạ, dân đời Thương, Chu.
 Nơi nơi khích nhướng ca cù,
 Khắp trong vũ điện Thang Chu thuận hòa.
 Đâu đâu giả trẻ gần xa,
 Người người kính chúc thiên gia vững-vàng.
 Ai ai trung hiếu lương tuyên,
 Năm năm mừng được phong niên thái bình.
- 59 — Mừng nay nho sĩ có tài,
 Bút nghiên đóng-dã giời mài nghiệp Nho.
 Rõ ràng nên đứng học-trò,
 Công danh hai chữ trời cho dần-dần.
 Tinh cò chiếm được bằng xuân,
 Ấy là phú quý đây xuân quế hòe.
 Một mai chân bước Cống, Nghè,
 Vinh quy bái tổ, ngựa xe đưa mình.
 Bốn phương nước tiếng vang lừng,
 Ngao du Bè Thánh, vẫy vùng Rừng Nho.

Quyền cao chức trọng Trời cho,
 Bỏ công học tập bốn mùa chúc mình.
 Vui đâu bằng Hội đề danh,
 Nghề đâu bằng nghiệp học hành là hơn.
 Công cha như núi Thái-sơn,
 Nghĩa mẹ như nước trong nguồn chảy xuôi.
 Phu-nhân thời có công nuôi,
 Toàn gia hưởng Phúc, Lộc trời ban cho.
 Mùi thế vị khi nồng, khi nhạt,
 Chén yên hà kẻ tỉnh, người say.
 Nghiêng bầu phong nguyệt cho đầy cuộc vui.
 Mừng nay thái vũ xuân hồi,
 Miệng dâng câu hát, hoan bồi một khi.

N

1 — Na-mô Bồ-tát.

Chẻ lạt đứt tay.
 Đi cày trâu húc,
 Đi súc phải cọc.
 Đi học thầy đánh,
 Đi gánh đau vai,
 Nằm dài nhịn đói.

2 — Nay mừng Hải-yến hà thanh,

Muôn dân trăm họ thái bình âu ca.

Miền Thanh-hóa, huyện Nga ta,
 Cỏ cây thang mộc, quốc gia Triều đình.
 Bốn phương bề lạng tấm kền,
 Muốn dân trăm họ thái bình âu ca.

- 3 — Nay mừng tứ hải đồng xuân,
 Tam dương khai thái muôn dân hòa bình.
 Sĩ thời chăm việc học hành,
 Một mai khoa bảng đề dành công danh,
 Công thời phượng các long đình,
 Đủ nghề sư khoáng, rứt nghề công thủ.
 Nông thời cuốc bẫm cây sâu,
 Thu hòa, hạ mạch phong thu có ngày.
 Thương thời buôn bán liền tay,
 Rứt tài Từ Cống ai tầy cho đang.

- 4 — Nay mừng những kẻ nông phu,
 Cầu cho hòa cốc phong thu bình thời.
 Vốn xưa nông ở bực hai,
 Thuận hòa mưa gió ấy thời lên trên.
 Quý hồ nhiều lúa là tiên,
 Rõ ràng phú túc bình an cả nhà.
 Bốn mùa xuân lại, thu qua,
 Muốn cho tiền lúa đầy nhà hán sương.
 Bước sang hạ giá, thu tàng,
 Thu thu tiền hoạch giàu ngang Thạch-Sùng.
 Quý nhân cùng kẻ anh hùng,
 Rập toan muốn hỏi nhà nông ẽ đề.
 Thực thà chăm chỉ thú quê,

Chuyên cần học nghiệp là nghề đoan trang.
Gặp thời là được thọ khang,
Tam đa ngũ phúc rõ ràng trời cho.

- 5 — Nay mừng vận mở dư nghìn,
Việt-Nam có thánh cầm quyền sửa sang.
Bốn phương đầm ấm dân yên,
Trời Nghiêu, ngày Thuần lương gian thái hòa.
Trông xem phong cảnh làng ta,
Bồng-sơn, Tố-thủy ngõ là đầu đây,
Bốn mùa, bát tiết thanh thoi,
Vịnh lời quốc ngữ một bài mười chương,
Một chương kính chúc nhà vương,
Hoàng-đồ củng-cố tộ trường vạn niên.
Hai chương kính chúc chư-phiên,
Lợi dân, ích quốc mở đường thái-hạnh.
Ba chương phúc lý sùng thành.
Tuôn về các phủ sứ Thanh thịnh cường.
Bốn chương thiện hữu dư khương,
Chúc mừng quan lão thọ trường thiên xuân.
Năm chương thiên hạ bình dân,
Các thầy hào mục phúc thân trùng trùng,
Sáu chương mừng kẻ sĩ nông,
Sĩ đẳng khoa đệ nông phong lộc tài.
Bảy chương mừng chúc gái trai,
Trai thanh, gái lịch lâu đài thông-dong,
Tám chương tạp nghệ thương công,
Buôn may bán đắt tạc đồng khôn ngoan.

Chín chương như phụ như sơn,
Chúc mừng các tỉnh dân quan vững vàng.
Mười chương quyết hậu khác sương,
Lan tôn quế tử lưu truyền miên duyên.
Nay mừng tiết giới xuân thiên,
Có lời ca xướng dâng lên Cửu-trùng.

- 6 — Này này chính gạo tám xoan,
Mấy phen giá sắt gian nan mới thành.
Bây giờ ta giả cho tình,
Phòng khi yến ầm dâng lên chó chày.
Đã no rồi lại đã say,
Mừng rằng nay đã hây-hây thái bình.
- 7 — Nàng ơi, anh quyết với mình,
Công anh dan-diu chẳng thành thời thời.
Sông kia bên lở, bên bồi,
Bên lở thì đục, bên bồi thì trong.
Sông kia nước chảy đôi dòng.
Biết rằng bên đục, bên trong bên nào.
- 8 — Nàng Bân may áo cho chồng,
May ba tháng rông chữa trọn cò tay.
Lạy trời cho cả gió may.
Nàng Bân chết quách đêm nay cho rồi.
- 9 — Nàng về giả gạo ba trắng,
Đề anh gánh nước cao bằng về ngâm.
Nước Cao bằng ngâm thì trắng gạo,
Anh biết em có liệu được chăng.

Trần-trần như cuội cung trăng,
Biết rằng cha mẹ có bằng lòng không,
Đề anh chờ đợi lương công.

- 10 — Nào khi anh búng anh beo, ,
Tay cắt chén thuốc, tay đeo múi chanh,
Bây giờ anh khỏi, anh lành,
Anh mê nhan sắc, anh tình phụ tôi.
Thà tôi xuống giếng cho rồi.
- 11 — Năm con ngựa bạch sang sông,
Năm gian nhà ngói đèn trong đèn ngoài.
Đèn yêu ai mà đèn chẳng tắt,
Ta yêu mình nước mắt rỏ ra.
- 12 — Năm tóc ngôi, tóc ngôi dài,
Năm tóc mai, tóc mai cụt.
Cầu Trời, khấn Bụt cho tóc mai dài,
Bao giờ tóc chấm ngang vai,
Thì ta kết ngãi làm hai vợ chồng.
- 13 — Năm quan tiền tốt bó mo,
Làm tờ ký chỉ, chị cho chuộc chồng.
Măng non nấu với gà đồng,
Chơi nhau một trận, xem chồng về ai.
Già gan cướp được chồng người,
Non gan hết vía rụng rời chân tay.
- 14 — Năm voi anh đúc năm chuông,
Năm cô anh đóng năm giường bình phong.
Còn một cô bé chữa chồng,
Lại đây anh kén cho bằng lòng cô.

Một là ông Cống, ông Đồ,
 Hai là ông Bát, ông Cửu, ông Đò cũng vừa.
 Giả ơn bà Nguyệt, ông Tơ,
 Sớm đi cầu Thước, tối mơ mộng hừng.
 Cho mau cửa lại treo cung,
 Đề cho cô bé, cô bông, cô ru.
 Cô ru rằng :
 Con ăn, con bú, con nô,
 Con lấy, con bỏ, con chững, con đi.
 Ngày sau con cả lớn khôn,
 Con học, con thi, nhảy ba tầng sóng kinh kỳ
 khai nhan.

- 15 — Năm ngoái anh lên ngọn sông Ngâu,
 Dầu sương, giải nắng chẳng tìm đầu bằng
 nặng.

Năm nay anh về lắm bạc nhiều vàng,
 Đề anh sắm sửa thời nàng lấy anh.
 Lấy anh, anh sắm sửa cho:
 Sắm ăn, sắm mặc, sắm cho chơi bời.
 Khuyên em có bấy nhiêu lời,
 Thủy chung như nhất là người, phải nghe.
 Mùa đông lụa lụa, the the,
 Mùa hè bán bạc hoa sòe sắm khăn.
 Sắm gối thì phải sắm chăn,
 Sắm gương, sắm lược, sắm ngăn đựng trầu.
 Sắm cho em : đôi lược chải đầu,
 Cái ống đựng sáp vuốt đầu cho xinh.

16 — Năm cũ đã qua,
 Năm mới đã đến,
 Bước chân vào đình trung,
 Tôi xin kính chúc :

Trước tôi chúc Thánh Cung vạn tuế, tại thượng
 dương-dương, bảo quốc, hộ dân, lưu ân, tích phúc.

Tôi lại chúc hỷ-lão sống tám chín mươi, thọ tăng
 thêm thọ.

Tôi lại chúc quan viên trùm lão, niên tăng phú
 quý, nhật hưởng vinh hoa.

Tôi lại chúc quan lại, binh viên ta đột pháo xông
 tên, công thành danh toại.

Tôi lại chúc đồng trang thượng hạ, già sức khỏe,
 trẻ bình yên, nhờ đức Vua nhà no, người đủ, các
 xường : *Thiên thu vạn vạn tuế.*

17 — Nó ra, rồi nó lại vô,
 Chớ nào nó có vác vồ đuổi ai ?
 Nó ra, rồi nó lại vào,
 Chớ nào nó có phá củi, dỡ rào nhà ai ?

18 — Nói thương, mà ở chẳng thương,
 Đi đâu mà bỏ buồng hương lạnh lùng.
 Đêm qua khi lạnh, khi nóng,
 Khi đắp áo ngắn, khi chung áo dài.
 Bây giờ chàng đã nghe ai,
 Ấc ngắn chẳng đắp, áo dài không chung.

19 — Nồi đồng lại úp vung đồng,
 Con gái xứ Bắc lấy chồng Đồng-nai.

Giậm chân xuống đất kêu trời,
Chờng tôi vô Quảng biết đời nào ra.

- 20 — Non non nước nước khơi chừng,
Ái ân đôi chữ xin đừng có quên.
Tình sâu mong trả, nghĩa đền,
Đừng vui chốn khác mà quên chốn này.
Nước voi, rồi nước lại đầy,
Tình kia chưa trả, nghĩa này chớ quên.

- 21 — Nôm na là cha mách quế,
Mách quế là mẹ mách siêu,
Ta cho đồng tiền mách nữa ta nghe.

- 22 — Nu na nu nống.
Cái cống nằm trong,
Cái ong nằm ngoài,
Củ khoai chấm mật,
Phật ngồi, Phật khóc.
Con cóc nhảy ra,
Con gà ú ụ,
Nhà mụ thời xôi,
Nhà tôi nấu chè.
Tè he cống rứt,
Xia cá mè, dề cá chép.
Chân nào đẹp, thì đi buồn men,
Chân nào đen, ở nhà làm chó.

- 23 — Nu na nu nống,
Thằng cọng, cái cạc,

Chân vàng, chân bạc.

Đá xìa, đá soi.

Đá đầu con voi.

Đá lên, đá xuống.

Đá ruộng bồ câu.

Đá râu ông già.

Đá ra đường cái.

Gặp gái đi đường.

Có phường trống quân.

Có chân thì rứt.

- 24 — Núi Đồi ai đắp nên cao,
Ngã ba sông Gối ai đào nên sâu.
Dà ai buồn đâu bán đâu,
Làm sao cho khỏi cầu Châu thì làm, (Hà-nam)

- 25 — Núi kia ai đắp nên cao,
Sông kia ai đào nước chảy vùng quanh ?
Vùng quanh, thì mặc vùng quanh,
Cô về Lê-xá để anh đưa tiễn.

- 26 — Núi kia ai đắp nên cao,
Sông kia, bề nọ ai đào nên sâu.
Một lòng sâu, năm bảy lòng sâu,
Đáy vui có biết đáy sâu cùng chăng.
Muốn sao tháng đôi tuần trăng,
Muốn sao đáy ở cho bằng lòng đáy.

- 27 — Núi kia ai đắp nên cao.
Sông kia bề nọ ai đào mà sâu.

Vì ai cá chẳng bén câu,
Lược chẳng bén đầu, chỉ chẳng bén kim.
Muốn ăn mơ nôi, mặn chím. . .
Anh cũng lặn lội đi tìm về cho.
Thế gian thấy bán thì mua,
Biết rằng mặn nhạt chất chua nhường nào.

- 28 — Nửa đêm trở (1) dậy trông trời,
Ông (2) sao bên bắc đã dơi bên đông.
Bờ hồ lai láng mênh mông.
- 29 — Nước yên, quân mạnh, dân giàu,
Khắp trong tám cõi cúi đầu làm tôi.
Các quan dâng biểu lên ngôi
Chúc vua Vinh-Thọ muốn đời thịnh yên.
- 30 — Nước nóng đồ lọ bình vôi,
Tôi ngồi tôi nghĩ bố tôi, tôi buồn.
Bố tôi dở dại, dở khôn,
Say mê cái l. . . bỏ mẹ con tôi.
- 31 — Nước non lận-đận một mình,
Thân cô lên thác xuống ghềnh bấy nay.
Ai làm cho bề kia đầy,
Cho ao kia cạn cho gầy cô con.
- 32 — Nước đứng mà đựng chậu thau,
Cái mâm chữ triện đựng rau thái lái.

---

(1) Thức - (2) Cái.

Tiếc thay con người da trắng, tóc dài,
Bác mẹ gả bán cho người dân ngu.
Rồng vàng tắm nước ao tù,
Người khôn ở với người ngu nặng mình.

NG

- 1 — Ngày nào em bé còn con,
Bây giờ em đã lớn khôn thế này.
Cơm cha, áo mẹ, công thầy,
Nghĩ sao cho bỏ những ngày ước ao.
- 2 — Ngày nào trời nắng chan-chan,
Mẹ con kiếm củi, đốt than no lòng.
Trời làm một trận mênh-mông,
Mẹ con nhịn đói, nằm không ba ngày.
- 3 — Ngày ngày ra đứng bờ sông,
Sông xa xa tit cho lòng em đau.
Nhớ ai đứng tủi, ngồi sầu,
Mình ve sương tuyết bao lâu mà mòn.
- 4 — Ngày ngày em đứng em trông,
Trông non, non ngắt, trông sông, sông dài.
Trông mây, mây kéo ngang trời,
Trông trăng, trăng khuyết, trông người, người

- 5 — Ngày đi, trúc chưa mọc măng,
 Ngày về, trúc đã cao bằng ngọn tre.
 Ngày đi, lúa chưa chia về,
 Ngày về, lúa đã đỏ hoe ngoài đồng.
 Ngày đi, em chưa có chồng.
 Ngày về, em đã con quăn, con quít (1), con
 bông, con mang.
- 6 — Nghĩ xa thôi lại nghĩ gần,
 Làm thân con nhện mấy lần vương tơ.
 Chắc về đâu trong đục mà chờ,
 Hoa thơm mất tuyết biết nương nhờ (2) vào
 đâu
 Số em giàu, lấy khó cũng giàu,
 Số em nghèo, chín đụn mười trâu cũng nghèo.
 Phải duyên, phải kiếp thì theo.
 Thân em có quản khó nghèo làm chi.
 Chữ nhân duyên thiên tài nhất thì,
 Giàu ăn, khó chịu lo gì mà lo.
- 7 — Nghìn muôn chớ lấy học trò,
 Dài lưng tốn vải, ăn no lại nằm.
 Hay nằm thời có vông đào,
 Dài lưng thời có áo chảo nhà vua.
 Hay ăn, thời có thóc kho.
 Việc gì mà chẳng ăn no lại nằm.

---

(1) Giết - (2) Đợi chờ.

- 8 — Ngồi đêm trông bóng trắng tàn.
Muốn đoan với nguyệt mà than một lời.
Nguyệt rằng : vật đổi sao dời.
Thân này vẫn đề cho người soi chung.
- 9 — Ngồi buồn gửi bức thư sang,
Có con rồng bạch chắn ngang giữa trời.
Vây nên thư chẳng tới nơi,
Trong thư, ai biết những lời làm sao.
- 10 — Ngồi trong cửa sồ trạm rỗng,
Chấn loan gởi phượng, không chồng cũng hư.
Có chồng, kẻ đón người đưa.
Không chồng đi sớm, về trưa mặc lòng.
- 11 — Ngồi buồn trách lẫn ông xanh,
Khi vui muốn khóc, buồn tênh lại cười.
Kiếp sau xin chớ làm người,
Làm cây thông đứng giữa trời mà reo.
Giữa trời vách đá cheo-leo,
Ai mà chịu rét thì trèo với thông.
- 12 — Nguyễn ra thời Nguyễn lại về,
Giặc đến Bô-đề, thời giặc lại tan.
Đầu cha lấy làm chân con,
Mười bốn năm tròn hết số thời thôi.
- 13 — Ngồi buồn may túi đựng trời,
Đan xẻ sậy đá, giết voi xem giò.
Ngồi buồn đem thước đi đo.
Đo từ núi Sở, núi So, chùa Thầy.

Lên trời đo gió, đo mây,
 Xuống sông đo nước, về đây đo người.
 Đo từ mười tám đôi mươi.
 Đo được một người vừa đẹp vừa xinh (1).

14 — Ngõ là nước chảy, đá mòn,
 Chẳng là nước chảy, đá còn tro tro.
 Chờ cho nước cạn phơi bờ,
 Xem con người ấy nương nhờ về đâu.

15 — Ngựa ai buộc ngõ (2) ông Cai,
 Hoàn ai mà lại đeo tai bà Nghè.
 Ngựa ai buộc ngõ (2) ông Nghè.
 Gà ai lại thả trước hè ông Cai (3),

16 — Ngựa ô yên khấu bằng vàng,
 Chân nạm bằng bạc,
 Ba vuông nhiều thắm,
 Một bộ áo gấm.
 Thiếp sắm cho chàng,
 Kinh lại hồi kinh.

17 — Người đẹp như tiên,
 Tắm nước Đồng Triền cũng xấu như ma.
 Người xấu như ma,
 Tắm nước Đồng Trà cũng đẹp như tiên.

18 — Người trên ở chẳng chính ngôi,
 Khiến cho kẻ dưới chúng tôi hõn hào.

---

(1) Từ đũa lên mười cho đến mười lăm — (2) Cù-

(3) Trâu ai lại buộc bụi tre ông thầy.

Người trên ở chẳng được cao,
Khiến cho kẻ dưới lộn nhào lên trên.

19 — Người khôn ăn miếng thịt gà,
Tuy rằng ăn ít nhưng mà ngon lâu.
Người dại ăn trái bồ nâu,
Ăn no bình bầu chẳng biết mùi ngon.

20 — Người ta lên núi thì vui,
Sao tôi lên núi những chui cùng treo.
Gập gềnh hòn đá treo leo,
Biết đâu quân tử mà gieo mình vào.

21 — Người ta câu bễ, câu sông,
Tôi đây câu lấy con ông, cháu bà.
Có chồng, thì nhà mỗi ra ,
Không chồng, em cần, em tha lấy mỗi.

22 — Người ta đi giáo tiền, giáo gạo,
Tiêu tôi đi giáo áo, giáo nôi.
Nhà nào công đức thì thôi,
Nhà nào đi vắng, tiêu tôi giáo bò.

23 — Người ta rượu sớm, trà trưa,
Em nay đi nắng, về mưa đã nhiều.
Lạy trời mưa thuận, gió đều,
Cho đồng lúa tốt, cho chiều lòng em.

24 — Người ta đi cấy lấy công,
Tôi đây đi cấy còn trông nhiều bề.

Trông trời, trông nước, trông mây,
 Trông mưa, trông gió, trông ngày, trông đêm.
 Trông cho chân cứng đá mềm,
 Trời trong, bề lặng mới yên tấm lòng.
 Chăm bề cấy cấy cho xong,
 Rồi lên sửa việc cung công thế nào.
 Thi rằng : « Trú nhi vũ mao »,
 Lại câu : « Tiêu nhi sách đào » tương liên.
 Kịp sửa nhà cửa được yên,
 Mới ra vãi lúa ăn về mùa sau.

NH

- 1 — Nhà anh có ruộng năm sào,
 Một bờ ở giữa làm sao cho liền.
 — Muốn liền thì phá bờ đi,
 Mạ non cấy xuống làm chi chẳng liền.
- 2 — Nhà ta ba bốn chị em,
 Mẹ ta còn thêm một chút rề xa.
 Ta về ta bảo mẹ ta,
 Rề gần cho ruộng, rề xa cho tiền.
- 3 — Nhà anh có một cây chanh,
 Nó chưa ra cành, nó đã ra hoa.
 Nhà anh có một mụ già,
 Thôi cơm chẳng chín, quét nhà chẳng nên.

Ăn cỗ lại đòi ngồi trên,
Có cái bánh dày nào lớn đem lên hầu già.

- 4 — Nhà tôi có dẫy vườn hoa,
Có ba dẫy nhãn, có ba dẫy dứa.
Dù anh đi sớm, về trưa,
Sao anh chẳng nghỉ dẫy dứa nhà tôi.
Sao anh chẳng đứng, chẳng ngồi,
Hay là anh phải duyên ai anh buồn.
Anh buồn, anh lại đi buồn,
Còn tiền lấy vợ, anh buồn làm chi ?
- 5 — Nhà anh chỉ có một gian,
Nửa thì làm bếp, nửa toan làm buồng.
Anh cậy em coi sóc trăm đường,
Đề anh buồn bán chày chường thông hành.
Còn chút mẹ già nuôi lấy cho anh,
Đề anh buồn bán thông hành đường xa.
Liệu mà thờ kính mẹ già,
Đừng tiếng nặng nhẹ, người ta chê cười.
Dù no, dù đói cho tươi,
Khoan ăn, bớt ngủ, liệu bài lo toan.
Cho anh đành dạ bán buồn.
- 6 — Nhắc trông sao Đầu về đông,
Chị em ra sức cho xong ruộng này,
Lầm-lem tay cấy, chân rầy,
Hay trồng cây ngọc cũng ngày hữu thu.

- Khuyên người đừng có ngao du,
Một năm no ấm vẫn trà (1) từ đây.
- 7 — Nhất thì bộ lại, bộ binh,
Nhị thì bộ hộ, bộ hình cũng xong.
Thứ ba thì đến bộ công,
Nhược bằng bộ lễ, lạy ông xin về.
- 8 — Nhất cao là núi Tản-viên,
Nhất lịch, nhất sắc là tiên trên đời.
Cổ nhân tìm cổ nhân chơi,
Sao cổ nhân chẳng nhớ lời cổ nhân.
- 9 — Nhất hào,
Nhị hào, tam hào...
Chó chạy bờ ao,
Chuột chạy bờ rào,
Quê này có động,
Nhà này có quái,
Trong nhà có con chó đực,
Cắn ra đàng mồm.
Nhà bà có con chó đen,
Người lạ nó cắn, người quen nó mừng,
Nhà bà có cái cối xay,
Bốn chân xuống đất, ngống ngay lên trời.
- 10 — Nhiều điều phủ lấy giá gương,
Người trong một nước thì thương nhau cùng.

---

(1) Giầu.

Phu thê trong nghĩa tương phùng,
Chấn loạn, gối quế rập lòng chờ ai.
Tám đá hoa ghi tạc đề đời.

- 11 — Nhong nhong ngựa ông đã về,
Cắt cỏ Bồ-đề cho ngựa ông ăn.
Mày ăn, tao ăn,
Ông không có ngựa, ông đã có bò.
- 12 — Nhờ trời mưa gió thuận hòa,
Nào cấy, nào cấy trẻ già khuyên nhau.
Chim, gà, cá, lợn, canh cau,
Mùa nào thức ấy giữ mẫu nhà quê,
Sớm đi, thì tối lại về,
Quần hồng áo tía phủ phê trăm chiều,
Ai ơi ! Cửa thế còn nhiều.
- 13 — Nhớ ai con mắt lim-dim,
Chân đi thất-thêu như chim tha mồi.
Nhớ ai hết đứng lại ngồi.
Ngày đêm tơ tưởng một người tình nhân.
- 14 — Nhớ em anh cũng muốn vô,
Sợ truông nhà Hồ, sợ phá Tam-giang.
Phá Tam-giang ngày rày đã cạn,
Truông nhà Hồ Nội-tán phá tan.
- 15 — Nhớ lời nguyện ước ba sinh,
Xa-xôi ai có biết tình chẳng ai.
Khi về nhân liễu Chương-dài,
Cành xuân đã bẻ cho ai một cành,
Có yêu anh, thì bẻ quách cho anh.

- 16 — Nhớ ai, em những khóc thầm,
 Hai hàng nước mắt đầm-đầm như mưa.
 Nhớ ai ngơ-ngẩn ngần-ngơ,
 Nhớ ai ai nhớ, bây giờ nhớ ai.
 Nhớ ai bồi hồi, bồi hồi,
 Như đứng đồng lửa, như ngồi đồng than.
- 17 — Nhớ bước xuống đò.
 Sông sâu sảo ngán khôn dò tới nơi.
 Thuyền buồm gió đánh tả-tơi,
 Một con chèo quế xa bờ sông hồ.
 Trông lên hòn đá lở-xô,
 Mặt sông lai-lãng, bề hồ trong xanh.
- 18 — Những người thất đáy lưng ong,
 Vừa khéo chiều chồng, vừa khéo nuôi con.
 Những người béo trực béo tròn.
 Ăn vụng như chớp đánh con cá ngày.
- 19 — Những người lữ-khử lữ-khử,
 Chẳng ở Đại-từ thì ở Vũ-nhai.
 Những người lái-nhai lái-nhai,
 Chẳng ở Vũ-nhai thì ở Đại-từ.
- 20 — Những người má đỏ hồng-hồng,
 Răng đen rụng-rứt thì chồng chẳng yêu.
 Những người mặt lợt như niêu,
 Cái răng trắng ón (1) chồng yêu còn cơ (2).

---

(1) Khấp-khểnh — (2) Lạ lùng

Ô

- 1 — Ông trắng mà bảo ông trời :
Nhưng người hạ giới là người như tiên.
— Ông trời mới bảo ông trăng :
Nhưng người hạ giới mặt nhăn như trầu.
- 2 — Ông cả ngồi trên sập vàng,
Cả ăn cả mặc, lại càng cả lo,
Ông bếp ngồi trong xó tro,
Ít ăn, ít mặc, ít lo, ít làm.
- 3 — Ông chết, thì thiệt thân ông,
Bà tôi sắp sửa lấy chồng nay mai.
Bà chết, thì thiệt thân bà,
Ông tôi sắp sửa lấy ba nàng hầu
- 4 — Ông giảng ông giảng,
Ông giảng búi tóc,
Ông khóc ông cười,
Mười ông một cổ,
Đánh nhau lỗ đầu,
Đi câu hàng huyện,
Đi kiện hàng phủ,
Một lũ ông già,
Mười ba ông điếc.
- 5 — Ông Nhặng mà lấy bà Nhặng,
Đẻ ra con rắn thân-lân cụt đuôi.

Ông Nhặng bảo đề mà nuôi,
Bà Nhặng đánh chết đem vài đồng tro.
Ông Nhặng vừa khóc vừa lo,
Bà Nhặng bảo đề đem cho láng giềng.

- 6 — Ông trắng ông trắng,
Xuống chơi với tôi.
Có bầu có bạn,
Có ván cơm xôi,
Có nồi cơm nếp,
Có nệp bánh chưng,
Có lưng hũ rượu,
Có chiếu bảm đù,
Thằng cù xí xoài,
Bát trai bỏ giỏ,
Cái đồ ẩm em,
Đi xem đánh cá,
Có rá vo gạo,
Có gáo múc nước,
Có lược chải đầu,
Có trâu cày ruộng,
Có muống thả ao.
Ông sao trên trời...

- 7 — Ông tiền, ông tiền,
Ông có đồng tiền,
Ông giắt mái tai,
Ông cài lưng khố,
Ông ra hàng phò,

Ông mua miếng trầu,
 Ông nhai tốp-tếp,
 Ông mua con tếp,
 Về ông ăn cơm.
 Ông mua mớ rơm,
 Về ông đề thời.
 Ông mua cái chổi,
 Về ông quét nhà.
 Ông mua con gà,
 Về cho ăn thóc.
 Ông mua con cóc,
 Về thả găm giường.
 Ông mua nén hương,
 Về ông cúng cụ.

8 — Ông Tô-tử lên chơi trên đỉnh núi,
 Thấy hai vợ chồng con chim chích,
 Chín tháng mười ngày, đủ cánh mọc lông,
 Vợ đẻ con cho chồng, bay đi kiếm chác,
 Lạ thung thò, mỗi thời không được,
 Bước chân ra về thấy nhện chăng tơ.
 Mừng vui chơi bắt nhện, nào ngờ,
 Khí âm tối, hoa sen sụp lại,
 Chồng thì mong, con thì bỏ dối,
 Hết đồ đứng đồ ngồi, ra ngõ liễn trông.
 Kìa kìa gái bốn năm con,
 Ở chứa thực lòng chồng.
 Hãy còn đang say đắm về bên huê nguyệt.

Tôi thề rằng trời xanh nước biếc,
Núi non thề với nước non,
Nào ai phụ rẫy chồng con đã trời.

9 — Ông trắng khuyết, ông trắng lại tròn,
Gái tơ quá lứa lỡ thì mất giòn em chả có xinh.
Vắng tai nghe lời nói hữu tình,
Cái con chim lồng khôn lẽ cất mình bay cao.
Góm ghê thay cái số hồng huê đào,
Cởi ra, rồi lại buộc vào như chơi.
Chàng Thúc-sinh quen thói bốc dòi,
Trăm nghìn đồ một trận cười như không.
Chương vô chẵn gối loan phòng,
Thiếp tôi ra tựa cái bóng đèn chong canh dài.
Vả thiếp tôi nay phận gái nữ hài,
Thấy chàng quân tử đáng tài trai anh hùng.
Gương bạch nhật mà sánh với quạt thanh
phong,
Sao chương chẳng nhớ cái tiết mùa đông lạnh
lùng.
Chương nằm đâu, chương nhủ thiếp tôi cùng.

10 — Ông trắng, ông trắng,
Xướng chơi ông Chính.
Ông Chính cho mõ.
Xướng chơi nôi trõ,
Nôi trõ cho vung.
Đến chơi cây sung,

Cây sung cho nhựa.
Đến chơi con ngựa,
Con ngựa cho gan.
Đến chơi bà quan,
Bà quan cho bạc.
Đến chơi thợ giác,
Thợ giác cho bầu,
Đến chơi cần câu.
Cần câu cho lưỡi.
Đến chơi cây bưởi,
Cây bưởi cho hoa.
Đến chơi cây cà,
Cây cà cho trái.
Đến chơi con gái,
Con gái cho chồng.
Đến chơi đàn ông,
Đàn ông cho vợ.
Đến chơi kẻ chợ,
Kẻ chợ cho voi.
Đến chơi cây sồi,
Cây sồi cho lá.
Đến chơi con cá,
Con cá cho vây.
Đến chơi ông thầy,
Ông thầy cho sách,
Đến chơi thợ gạch,
Thợ gạch cho dao.

Đến chơi thợ rào,
 Thợ rào cho búa.
 Trả búa thợ rào,
 Trả dao thợ gạch,
 Trả sách ông thầy,
 Trả vảy con cá,
 Trả lá cây sồi,
 Trả voi kẻ chợ,
 Trả vợ đàn ông,
 Trả chồng con gái,
 Trả trái cây cà,
 Trả hoa cây bưởi,
 Trả lưỡi cần câu,
 Trả bầu thợ giãc,
 Trả bạc bà quan,
 Trả gan con ngựa,
 Trả nhựa cây sung,
 Trả vung nồi trổ,
 Trả mõ ông Chính.

O

- 1 — Ở đâu mà chẳng biết ta,
 Ta con ông Sấm, cháu bà Thiên-lôi.
 Xưa kia ta ở trên trời,
 Đứt dây rơi xuống làm người thế gian.

- 2 — Ở đời Kiệt, Trụ sướng sao,
Có rừng nem béo, có ao rượu đầy.
Ở đời Nghiêu, Thuấn khổ thay,
Giếng đào mà uống, ruộng cày mà ăn.
- 3 — Ở sao cho vừa lòng người,
Ở rộng người cười, ở hẹp người chê.
Cao chê ngồng, thấp chê lùn,
Béo chê béo trọc béo tròn,
Gầy chê xương sống, xương sườn phơi ra.
- 4 — Ở đây gần cảnh nhà chùa,
Lẽ đâu có lẽ chuyện trò trăng hoa.
Trúc mai sum họp một nhà,
Song tình đạo nghĩa đã già đồng cân.
Cũng liều phó thác cái thân,
Khi vui cũng một Tấn Tần mà thôi.
- 5 — Ở đây những núi cùng khe,
Chân chim bóng thú, tiếng ve gọi sầu.
Ngàn lim ve vầy khúc cầm,
Gốc cây cồ thụ tiếng chim vang lừng.
Ba năm ăn ở trên rừng,
Thất lưng bằng sừng, dát đỏ như son.
- 6 — Ở đây em cảm địa-đồ,
Sao anh lại được vác ô đi đàng.
Đi ô, chẳng biết cầm ô,
Chẳng thà ném quách xuống hồ cho xong.
Ước gì ta hóa ra ong,
Ta bay, ta liệng vào lòng cái ô.

Ước gì ta hóa ra ruồi,
Ta bay ta liệng vào người đi ô.

- 7 — Ôn trời mưa nắng phải thì,
Nơi thì bừa cạn, nơi thì cày sâu.
Công lênh chẳng quản lâu lâu,
Ngày nay nước bạc, ngày sau cơm vàng.
Ai ơi chớ bỏ ruộng hoang,
Bao nhiêu tấc đất, tấc vàng bấy nhiêu.

- 8 — Ớt nào là ớt chẳng cay,
Gái nào là gái chẳng hay ghen chồng.
Vôi nào là vôi chẳng nong,
Gái nào là gái có chồng chẳng ghen.

PH

- 1 — Phênh-phênh lớn giữa lớn ra,
Mẹ ơi, con chẳng ở nhà được đâu,
Ở nhà, làng bắt mất trâu,
Cho nên con phải đâm đầu ra đi.
- 2 — Phụng hoàng đậu chốn cheo leo,
Sa chân lỡ bước (1) phải theo đàn gà.

---

(1) Sa cơ thất thế.

Bao giờ mưa thuận gió hòa,
Thay lông, đổi cánh lại ra phượng hoàng.

3 — Phụ đồng phụ chồi,
Thồi lồi mà lên,
Ba bề bốn bên,
Sôi lên cho chóng,
Nhược bằng cửa đóng,
Phá ra mà vào,
Cách chuôm, cách ao,
Cách ba ngọn rào,
Cũng vào cho lọt.
Cái roi von-vốt,
Cái vọt chích đau.
Hàng trâu, hàng cau,
Hàng hương, hàng hoa,
Là đồ cúng Phật,
Hàng chuối, hàng mật,
Hàng kẹo mạch nha,
Nào cô bán quế,
Vừa đi, vừa tể.
Một lũ học-trò,
Người cầm quạt mo,
Là vợ Ông Chồi.
Thối lồi mà lên...

QU

- 1 — Quả cau nho-nhỏ, cái vỏ vân-vân,
Nay anh học gần, mai anh học xa.
Tiền gạo thì của mẹ cha,
Cái nghiên, cái bút thật là của em.
- 2 — Quả cau nho nhỏ, cái vỏ vân-vân,
Nay anh học gần, mai anh học xa.
Anh lấy em từ thuở mười ba,
Đến năm mười tám, thiệp đã năm con.
Ra đường người nghĩ còn son,
Về nhà thiệp đã năm con cùng chàng.
Cái cả đã biết dọn hàng,
Cái hai đi học về trảng khoa thi.
Cái ba buôn bán trăm nghề,
Còn hai con nhỏ trở về ăn chơi.
Chơi cho nước Hán sang Hồ,
Nước Tần sang Sở, nước Ngô sang Lào.
Chơi cho sấm động, mưa rào,
Một trăm cái núi lọt vào tròn kim.
Chơi cho bong bóng thì chìm,
Hòn đá thì nổi, gỗ lim bập-bênh.

R

- 1 — Ra đường trông thấy tờ người,
Về nhà trông thấy chỉ tôi, tôi buồn.

Buồn thì cắt gánh đi buồn,
Một vốn bốn lãi, anh buồn làm chi.

- 2 — Ra đường bà nọ bà kia,
Về nhà không khỏi cái nia, cái sàng.
Ra đường vớng giá nghênh-ngang.
Về nhà hỏi vợ : cám rang đâu mày ?
— Cám rang tôi để cối xay,
— Hễ chó ăn mất, thì «Mày với ông».

- 3 — Rau răm hái ngọn còn tươi,
Lặng nghe anh nói mấy lời mà cay.
Kể chỉ những truyện trước ngày,
Lòng em còn tưởng núi này, non kia.

- 4 — Rau răm hái ngọn héo rầu,
Những lời em nói mà đau đớn lòng.
Bấy lâu xe sợi chỉ hồng,
Nghĩ em lấy được con tông gà nòi,
Bây giờ em đã hai mươi,
Sao em không nhớ những lời ngày xưa ?

- 5 — Rau muống bắt cuống rau răm,
Làm chi đến nỗi chàng cầm cò tay,
Xin chàng hãy bỏ tay ra,
Đến mai về cửa, về nhà sẽ hay.
Chàng đừng cầm lấy cò tay,
Khi xưa cảnh mặn, khi nay cảnh đào,

- 6 — Rắp mong ông trời sa xuống cõi trần,
Hỏi xem duyên-kiếp nợ nần làm sao ?

Tím gan thay khách má đào,
 Mông mênh bề Sở dễ vào, khó ra.
 Hươu kia chót đã mắc chà,
 Khi vào thì dễ, khi ra hiểm nghèo.

- 7 — Rập toan cưỡi ngựa ra về,
 Chàng đề câu đối, thiếp đề câu thơ.
 Mãi vui ngồi chốn đám cờ,
 Tưởng nhân duyên ấy bao giờ cho quên.
 Chàng về giữ việc bút nghiên,
 Đừng tham nhận sắc mà quên học hành.
 Một mai chiếm được khoa danh,
 Trước là rạng nghiệp, sau mình vinh thân.

- 8 — Riêng than đất chín, trời mười,
 Cây khô há dễ mọc chồi đâm bông.
 Một cây khô mọc đọi trông,
 Hai cây khô mọc đọi trông.
 Gió đánh trất tra, trất tréo, trất trà, trất tẹo,
 Trên ngọn cành từng trơ-vơ,
 Sách có chữ rằng :
Nam đáo nữ phòng, nam tắc loạn.
Nữ đáo nam phòng, nữ tắc dâm.
Sinh tử, mạc sinh tâm,
 Sinh con ai nữ sinh lòng,
 Sinh con ai chẳng vun trồng cho con.
 Mạc đạo xà vô giác,
 Thành long già vị tri.

Rồng rồng

9 — Dạ rồng kia ?

— Dạ.

Rồng đen hay rồng trắng ?

Rồng trắng.

— Rồng trắng lấy nước gạo mùa.

Rồng đen lấy nước cho vua đi cày.

Anh em ta kéo lúa về ồ ! ồ ! ồ !

Rồng rắn

10 — Thầy thuốc — Rồng rắn đi đâu ?

Rồng rắn — Rồng rắn đi lấy thuốc cho con.

Thầy thuốc — Con lên mấy ?

Rồng rắn — Con lên một.

Thầy thuốc — Thuốc chẳng ngon.

Rồng rắn — Con lên hai.

Thầy thuốc — Thuốc chẳng ngon.

Rồng rắn — Con lên ba.

Thầy thuốc — Thuốc chẳng ngon.

Rồng rắn — Con lên bốn.

Thầy thuốc — Thuốc chẳng ngon.

Rồng rắn — Con lên năm.

Thầy thuốc — Thuốc chẳng ngon.

Rồng rắn — Con lên sáu.

Thầy thuốc — Thuốc chẳng ngon.

Rồng rắn — Con lên bảy.

Thầy thuốc — Thuốc chẳng ngon.

Rồng rắn — Con lên tám.

Thầy thuốc — Thuốc chẳng ngon.

- Rồng rắn — Con lên chín.
 Thầy thuốc — Thuốc chẳng ngon.
 Rồng rắn — Con lên mười.
 Thầy thuốc — Thuốc ngon vậy.
 Thầy thuốc — Xin khúc đầu.
 Rồng rắn — Những xương cụt sấu.
 Thầy thuốc — Xin khúc giữa.
 Rồng rắn — Những máu cụt mề.
 Thầy thuốc — Xin khúc đuôi.
 Rồng rắn — Tha hồ mà đuôi.
- 11 — Ru con, con ngủ cho lành,
 Cho mẹ gánh nước rửa bành con voi.
 Muốn coi, lên núi mà coi,
 Có bà quản tượng cưỡi voi bành vàng.
- 12 — Ru em, em hãy nín đi,
 Kẻo mà mẹ đánh em thì em đau.
 Em đau, chị cũng buồn rầu,
 Bé mồm, bé miệng kêu đau bây giờ.
- 13 — Ru em cho thét cho mùi,
 Cho mẹ đi chợ mua vôi tằm trâu.
 Mua vôi, chợ Quán, chợ Cầu,
 Mua cau Nam phố, mua trâu Chợ Rinh.
- 14 — Rửa nhau đi cấy, đi cày,
 Bây giờ khó nhọc, có ngày phong lưu.
 Trên đồng cạn, dưới đồng sâu,
 Chồng cày, vợ giết (1) con trâu đi bừa.

---

(1) Cày.

- 15 — Rủ nhau lên núi đốt than,
 Anh đi Tam Điệp, em mang nón trính.
 Củi than nhem nhuộm với tình,
 Ghi lời vàng đá xin mình chớ quên.
- 16 — Rủ nhau lên núi Ba-vì,
 Lấy bốn hòn đá về kê chân giường.
 Kêu chân giường lệch, kêu lệch chân giường.
 Kêu còn đi nhớ, về thương.
- 17 — Rủ nhau đi cấy xứ Đoài,
 Công lênh chẳng được, được vài chút con.
 Đem về bẻ bẻ hôn hôn (1),
 Đánh tiếng ư hự (2) rằng con xứ Đoài.
- 18 — Rủ nhau xuống bề mỏ cua,
 Đem về nấu quả mơ chua trên rừng.
 Em ơi chua, ngọt đã từng,
 Non xanh, nước bạc ta đừng quên nhau.
- 19 — Rủ nhau đánh cá Đồng-lâm,
 Cá kia chẳng được, âm-thầm lòng anh.
 Cây vàng, lá rụng chung quanh,
 Rủ nhau đánh cá Đồng Nai.
 Cá kia chẳng được, một ngày đến trưa,
 Sầu em nước mắt như mưa.
- 20 — Rủ nhau lên núi hái chè,
 Hái năm ba ngọn xuống khe ta ngồi (3).

---

(1) Chồng hít, vợ hôn — (2) Té hự — (3) Xuống khe tắm mát
 nghỉ ngơi ta ngồi.

Ta ngồi, ta bắt con ốc lặn,
 Bắt con ốc lội, ta đem lên bờ.
 Ta đập đánh chát, ta hút đánh chọt,
 Ta lên trên ngàn hái nấm rau mươ,
 Ta lên trên bờ hái mớ rau răm.

S

- 1 — Sáng trăng suông, sáng cả bờ sông,
 Ta được cô ấy, ta bông ta chơi.
 Ta bông, ta téch lên trời,
 Hỏi ông Nguyệt lão tốt đôi chăng là.
- 2 — Sáng trăng suông, em nghĩ tối trời,
 Em ngồi em đề cái sự đời em ra.
 Sự đời bằng cái lá đa.
 Đen như mồm chó, chém cha sự đời.
- 3 — Sáng ngày cặp nón ra đi,
 Gặp thằng đỏ hỏi rằng : Dì đi đâu ?
 — Dì rằng : Mang giỏ hái dâu ?
 Gặp dượng thằng đỏ ngồi câu bên đường.
 Thấy dì, dượng nó cũng thương.
- 4 — Sáng ngày ra đứng cửa đông,
 Xem một quẻ bói lộn chồng được chăng.

Ông thầy gieo quẻ nói rằng : (1)

« Lộn thì lộn được, nhưng năng phải đòn ».

— Mồ cha đứa có sợ đòn,

Miền rằng (2) lấy được chồng giòn thì thôi.

5 — Sáng ngày ta đi hái dâu,

Gặp hai anh ấy ngồi câu thạch bàn.

Hai anh đứng dậy hỏi han,

Hỏi rằng : Cô ấy vội vàng đi đâu ?

— Thưa rằng tôi đi hái dâu,

Hai anh mở túi đưa trâu cho ăn.

— Thưa rằng bác mẹ tôi răn,

Làm thân con gái chớ ăn trâu người.

6 — Sáng trăng vàng vặc,

Vác cặc đi chơi.

Gặp đàn vịt trời,

Dương cung anh bắn.

Gặp cô yếm thắm,

Đội gạo lên chùa,

Thò tay bóp vú...

Khoan khoan tay chú,

Đồ thùng gạo tôi.

Hôm nay ba mươi,

Mai là mừng một,

Đội gạo lên chùa cúng Bụt.

Bụt ngảnh mặt đi.

---

(1) Thầy bói mới gieo quẻ rằng — (2) Quý hồ.

Ông Thích Ca mỉm miệng cười khi,
 Của tam-bảo đề làm gì chẳng bốp.

- 7 — Sáng trắng sương vắng vặc (1) cái đêm hôm rằm,
 Nửa đêm và sáng trắng bằng (2) ngọn tre,
 Em (3) trót yêu anh (4) cho trọn một bề,
 Đề anh *thấp thoáng* (5) ngồi kề bóng trắng,
 Cái sự tình này ai thấu cho chăng,
 Đề anh ngồi tựa bóng ông trắng chịu sầu,
 Cái gánh tương tư một dịp đôi ba cầu,
 Bắc nam đôi ba ngã chịu sầu đôi ba nơi,
 Con chim khôn chết mệt về mồi,
 Nó kêu dáo dạt gheo người *tình chung* (6),
 Hai chúng ta vấn vít sợi tơ hồng (7),

- 8 — Sao hôm lóng lánh.
 Sao mai lóng lánh.
 Cuộc đã sang canh,
 Gà kia gáy rúc.
 Chích chòe ỉa tồ,
 Trời đã rạng đông.

- 9 — Sao ba (8) đã đứng ngang đầu,
 Em còn ở mãi làm giàu cho cha.

---

(1) Sáng cả — (2) Năm — (3) Anh — (4) Ai.

(5) Thơ thân — (6) Tình nhân.

(7) Bấy lâu nay vắng vẻ châu trần,
 Lấy ai tạm chút vui xuân dỡ buồn.

(8) Tua rua.

Giàu thời chia bảy, chia ba,
Phận em là gái được là bao nhiêu.

10 — Sau lưng ruộng khoai,
Đôi vai ruộng đỗ.
Trước lối cây chiêm,
Long hồ đôi bên
Như liềm vơ lại.

11 — Số cô chẳng giàu, thì nghèo,
Ba mươi tết có thịt treo trong nhà.
Số cô có mẹ, có cha,
Mẹ cô đàn bà, cha cô đàn ông.
Số cô có vợ có chồng,
Sinh con đầu lòng chẳng gái thì trai.

12 — Sông hồ một giải con con,
Gặp cơn sóng gió chớ non tay chèo,
Yêu nhau sinh tử cũng liều,
Thương nhau lặn suối, qua đèo có nhau.

13 — Sông sâu cá lặn mất tăm,
Chín tháng cũng đợi, một năm cũng chờ.
Sông sâu cá lặn vào bờ,
Lấy ai thì lấy, đợi chờ ta chi.

14 — Sông Ngâu, sông Cả, sông Đào,
Ba con sông ấy đổ vào con sông Thương.
Con sông sâu nước giọc đỏ ngang,
Mình về bên ấy, ta sang bên này.
Đương cơn nước lớn, đỏ đầy.

- 15 — Sông Mơ, sông Mận, sông Đào,
Ba ngọn sông ấy chảy vào tuần ty.
Em trót yêu anh, bụng đã phát phì,
Thuốc thang đâu khỏi anh thì bảo tôi.
Trót yêu anh dễ đứng, khó ngồi.
- 16 — Sông sâu lối hiem làm vầy,
Ai xui em đến chốn này gặp anh.
Đào tơ xen ngó xanh xanh,
Ngọc lành còn đợi giá lành đẹp duyên.
Cho hay tiên lại tìm tiên,
Phượng hoàng chẳng chịu đứng chen đàn gà.
- 17 — Sơn-bình, chợ Lối chẳng xa,
Cách một cái quán, với ba quãng đồng.
Chẳng tin, đứng lại mà trông,
Bên tây có miếu, bên đông có chùa.
Ở trong lại có đình thờ,
Em còn kén chọn bán mua chốn nào.
- 18 — Suy xoa xu xuýt,
Bán quýt chợ đông,
Bán hồng chợ tây,
Ba đồng một quả,
Mua vậy thì mua.
- 19 — Sư tu đâu, tiểu tôi tu đấy,
Oản với chuối ta cùng ăn chung.
Rục từng xoè, ta rung nã bát,
Rốc một lòng thế phát đi tu.

- 20 — Sư đương tụng niệm nam vô.
Thấy cô sách giỏ mò cua bên chùa.
Lòng sư lưỡng những mơ hồ,
Bỏ cả kinh kệ, tìm cô hỏi chào.
Ai ngờ cô đi đàng nào,
Tay cầm tràng hạt ra vào bần khoản.

T

- 1 — Ta nghe tiếng hát đâu đây,
Ta về rút chiếc thuyền mây đi tìm.
Ta nghe tiếng hát bên kia,
Ta về ta bảo mẹ cha sang mời.
- 2 — Tám mươi ngã gậy ra ngồi,
Hỏi rằng xuân có tái hồi nữa thôi?
— Xuân rằng : xuân chẳng tái hồi,
Bốn dài, hai ngắn mà lời xuân vào.
- 3 — Tay tiên rót chén rượu đào,
Đồ đi thì tiếc, uống vào thì say.
Chẳng chê, chẳng chén sao say?
Chẳng thương chẳng nhớ, sao hay đi tìm?
Tìm em như thề, tìm chim,
Chim ăn bẻ Bẻ, đi tìm bẻ Đông.

- 4 — Tay cầm con dao,
 Làm sao cho sắc,
 Dề mà dễ cắt,
 Dề mà dễ chặt,
 Chặt lấy củi cành,
 Chặt lấy cả cành cây,
 Trèo lên rừng xanh.
 Chạy quanh sườn núi,
 Một mình thui thủi.
 Chặt cây chặt củi,
 Tìm chốn ta ngồi.
 Ta ngồi, ngồi mát thành thơi,
 Kia một đàn chim.
 Ở đâu bay đến,
 Ở đâu bay lại.
 Con đang cắn trái,
 Con đang tha mồi.
 Quá lối nọ nó ăn,
 Cái con hươu kia.
 Mày đang ăn lộc,
 Lộc vả, lộc sung.
 Mày trông thấy tớ.
 Tớ không đuổi mày,
 Mày quá lối nọ làm chi.
- 5 — Tâm thành đốt một đồng rơm.
 Khói lên nghi-ngút chẳng thơm chút nào.
 Khói lên đến tận thiên-tào,
 Ngọc-hoàng phán hỏi: Mụ nào đốt rơm ?

- 6 — Tí hâu mày liệng cho tròn,
Đến mai ta gả gà con cho mày.
Gà con ta để ta nuôi,
Đến mai ta gả con chó cụt đuôi cho mày.
- 7 — Tiếc thay cái tấm lụa đào,
Áo rách chẳng vá, vá vào áo toi.
Trời kia có thấu chẳng trời !
Lụa đào mà vá áo toi sao đành !
- 8 — Tiếc thay cây gỗ lim-chìm,
Đem chôn cột giậu cho bìm nó leo.
Bìm leo thì mặc bìm leo,
Ta đập bìm (1) xuống, ta trèo lên trên.
- 9 — Tiếc thay cây quế giữa rừng,
Thơm tho ai biết, ngát lừng ai hay ?
Canh một, canh hai mê mẩn tỉnh say,
Mồ hôi má phấn đượm đầy áo thâm.
- 10 — Tiền chỉ mua được cá tươi,
Mua rau mới hái, mua người nỏ nang.
Tiền trinh mua vôi mua vàng.
Mua phải rau héo (2), mua nàng ngàn ngơ,
- 11 — Tiền trinh đồ lẫn tiền vàng,
Ở trong khăn gói đồ nàng biết chỉ ?
Tiền trinh đồ lẫn tiền chì,
Ở trong khăn gói đồ gì hơi anh ?

---

(1) Ấn nó — (2) Mắm thối.

- 12 — Tin nhau buôn bán cùng nhau,
Thiệt hơn, hơn thiệt, trước sau như lời.
Hay gì lừa đảo kiếm lời,
Một nhà ăn uống, tội trời riêng mang.
Theo chỉ những thói gian tham.
Pha phối thực giả tìm đang dối nhau.
Của phi nghĩa có giàu đâu,
Ở cho ngay thật giàu sau mới bền,
- 13 — Tình cờ bắt gặp nàng đây,
Hỏi rằng duyên ấy tình này làm sao ?
Cái gì là mặn, là đào,
Cái gì là ngãi tương giao với nàng ?
- 14 — Tình cờ bắt gặp nàng đây,
Mượn cất cái áo, mượn may cái quần.
Đề mà kết nghĩa tương thân,
Mai ngày chỉ tẩn, tơ tằm xe duyên,
- 15 — Tình tình tang :
Bắt con kiến cang, buộc chỉ ngang lưng.
Bên thò lấy giấy mà bung,
Bên thò bôi mỡ, kiến mừng kiến sang.
Tình tình tang.
- 16 — Tình cờ anh gặp nàng đây,
Như cá gặp nước, như mây gặp rồng.
Rồng gặp mây, bán vắn, bán vũ,
Cá gặp nước, con ngược, con xuôi.
Chồng nam, vợ bắc anh ơi,
Sao anh chẳng lấy một người như em.

- 17 — Tình tình tang, tang tình tang,
Súng vác vai, hỏa mai tọng nạp.
Gươm tuốt trần, giáo cấp, mộc mang.
Tang tình tang,
Giương cung mà bắn con cò,
Con cò nó lội, con cò nó bay.
Tình tình tang, tang tình tang.
- 18 — Tình cò mà gặp nhau đây,
Mượn cắt cái áo, mượn may cái quần.
Lá sen gấu áo chân quần,
Tương tư đã nhần bấy phần còn ba.
Ngọn đèn thấp thoáng bóng xa,
Xuân lan, thu cúc mặn mà cả đôi.
- 19 — Tình cò bắt gặp nàng đây,
Mượn cắt cái áo, mượn may cái quần.
May xong, anh trả tiền công,
Bao giờ lấy chồng, anh đỡ vốn cho.
Anh giúp cho một thùng xôi vò,
Một con lợn béo, một vỏ rượu tằm.
Anh giúp cho đôi chiếu em nằm,
Đôi chân em đắp, đôi trằm em đeo,
Anh giúp cho quan tám tiền treo,
Quan năm tiền cưới lại đèo buồng cau.
- 20 — Tiều tôi, tiều kinh, tiều hiền,
Bao nhiêu chùa chiền tiều đốt, tiều đi.
Thịt chó tiều đánh tì tì,
Bao nhiêu chỗ lội tiều thì cấm chồng.

- Nam vô xứ Bắc, xứ Đông,
Con gái chưa chồng thì lấy tiểu tôi.
- 21 — Tò vò mà nuôi con nhện,
Đến khi nó lớn nó quện nhau đi.
Tò vò ngồi khóc tí tí :
Nhện ơi ! Nhện hỡi ! Mày đi đàng nào ?
- 22 — Tôi là con gái đồng trinh,
Tôi đi bán rượu qua dinh ông Nghè.
Ông Nghè sai lính ra ve,
— Bầm lạy ông Nghè tôi đã có con.
— Có con thì mặc có con,
Thất lưng cho tròn *theo vông cho mau* (1).
- 23 — Tối trắng còn hơn sáng sao,
Phon-phót lòng đào hơn thắm màu vang.
Tối trắng còn hơn sáng sao,
Dầu ráng núi lở còn cao hơn đồi.
- 24 — Tốt duyên lấy được vợ già,
Vừa sạch cửa nhà, vừa rẻo cơm canh.
Hoài hơi mà lấy trẻ ranh,
Ăn vụng xó bếp, ỉa quanh đầu nhà.
- 25 — Tốt đẹp là chị hàng hoa,
Tuy rằng thơm ngát cửa nhà sạch không.
Ngày ngày đi hái hoa hồng,
Chiều chiều về ngõ Cầu Đông ăn quả.

---

(1) Mả lấy cậu cai hoặc mả lấy chồng quan.

Bao giờ chợ lớn hết hoa,
 Đồng Xuân hết chuối, thì hoa hết tiền.

26 — Tua rua một tháng mười ngày,
 Cây trốc vừng cây cũng được lúa xoi.
 Bao giờ nắng rĩa bèo trôi,
 Tua rua quá ngộ, thì thôi cấy mùa.
 Tua rua thì mặc tua rua,
 Mạ già ruộng ngấu chẳng thua bạn điền.

27 — Tuy rằng ăn ở nước Hàn,
 Lòng còn nhớ Hán muốn vàng chẳng khuây.
 Cả đời khốn khổ chưa cay,
 Ước ao chỉ được một ngày làm vua.

28 — Từ ngày tôi ở cùng cha,
 Cái nón chín rưỡi, thao ba mươi đồng,
 Đến khi tôi về cùng chồng,
 Cái nón sáu đồng mà buộc quai mo.

29 — Từ khi anh phải duyên mình,
 Đề lòng vô-vỡ một mình sớm khuya.
 Hay là núi nọ, non kia,
 Hay là còn bé, duyên kia chưa đành.

30 — Từ phen ra tới giang tân,
 Sớm theo dặm tuyết, đêm lẫn ngàn mưa.
 Tiếc công anh chứa nước đan lò,
 Đề cho con cá vượt bờ nó đi.

31 — Từ khi em về làm dân,
 Anna thì dặn trước, bảo sau mọi lời,

Mẹ già dĩa lắm em ơi !
 Nhịn ăn, nhịn mặc, nhịn lời mẹ cha.
 Nhịn cho nên cửa nên nhà,
 Nên kèo, nên cột, nên xà tấm rông,
 Nhịn cho nên vợ, nên chồng,
 Thời em coi sóc lấy trong cửa nhà.
 Đi chợ, thời chợ ăn quà,
 Đi chợ thời chợ rẽ rà ở trưa;
 Dù ai bảo đợi, bảo chờ,
 Thời em nói dối con thơ em về.

32 — Tưởng rằng nước chảy đá mòn,
 Ai ngờ nước chảy đá còn tro-tro.
 Chờ cho nước xuống phơi bờ,
 Xem con người ấy nường nhờ vào đâu.

33 — Tưởng rằng khăn trắng có tang,
 Ai ngờ khăn trắng ra đàng ve trai.
 Tưởng rằng khăn trắng có duyên,
 Ai ngờ khăn trắng không tiền mua nẫu.
 Chợ Mới Miên bày rầy hàng nẫu,
 Đề cô khăn trắng ruột đau quần-quần.

TH

1 — Thà rằng chẳng biết cho đùng,
 Biết ra dan díu nửa chừng lại thôi,
 Con sông bên lở bên bồi,
 Một con cá lội, mấy người buông câu.

- 2 — Thả đĩa ba ba,
 Chớ bắt đàn bà,
 Phải tội đàn ông,
 Cơm trắng như bông,
 Gạo thuyền như nước,
 Đồ mắm, đồ muối,
 Đồ chuối hạt tiêu,
 Đồ niêu cút gà,
 Đồ phải nhà nào,
 Nhà ý phải chịu.
- 3 — Tham giàu em lấy thằng bé tí tí tí,
 Làng trên, trại dưới thiếu gì trai to.
 Em đem thân cho thằng bé nó giày vò,
 Mùa đông tháng giá nó nằm co trong lòng.
 Cũng đa mang là gái có chồng,
 Chín đêm chực tiết, năm không cả mười.
 Nói ra sợ chị em cười,
 Mả hồng bỏ quá, thiệt đời xuân xanh.
 Em cũng liều mình về thằng bé trẻ ranh,
 Đêm nằm rò mó quần-quanh cho đỡ buồn.
 Buồn mình, em lại bế thằng bé nó lên,
 Nó còn bé mọn đã nên cơm cháo gì.
 Nó ngủ nó ngáy tí tí,
 Một giấc đến sáng còn gì là xuân.
 Chị em ơi ! Hoa nở mấy lần !
- 4 — Tháng giêng chân bước đi cày,
 Tháng hai vãi lúa ngày ngày siêng năng.

Thuận mưa lúa tốt đặng đặng.
Tháng mười gặt lúa ta ăn đầy nhà.

5 — Tháng sáu có chiếu vua ra,
Cắm quần, cắm áo đôi ta ngật-ngùng.
Không đi thì chợ không đông,
Đi ra bóc lột quần chồng mà mang.

6 — Tháng bảy ông thị đỏ da,
Ông mít chơm-chớm ông da rụng rời.
Ông mít đóng cọc mà phơi.
Ông da rụng rời đỏ cả chân tay.

7 — Tháng giêng rét dài,
Tháng hai rét lộc,
Tháng ba rét nàng Bân,
Nàng Bân may áo cho chồng,
May ba tháng ròng mới được cửa tay.

8 — Tháng chạp là tháng trồng khoai,
Tháng giêng trồng đậu, tháng hai trồng cà.
Tháng ba cấy vơ ruộng ra,
Tháng tư làm mạ, mưa sa đầy đồng.
Ai ai cùng vợ, cùng chồng,
Chồng cấy, vợ cấy trong lòng vui thay.
Tháng năm gặt hái đã xong,
Nhờ trời một mẫu năm nong thóc đầy.
Năm nong đầy, em xay, em giã,
Trấu ủ phân, cày bừa nuôi heo.

Sang năm lúa tốt tiền nhiều,
Em đem đồng thuê, đóng sru cho chồng.
Đói no có thiệp có chàng.
Còn hán chung đình giàu sang một mình.

9 — Tháng năm đau máu.

Tháng sáu đau chân.
Tháng tám ngồi đưng.
Ăn cơm giả bữa.
Cơm ăn, cơm giỡ.
Mẹ ngõ đi đâu.
Tầm tấp gọi đầu.
Đi xem voi ia.

10 — Tháng giêng ăn tết ở nhà,

Tháng hai cò bạc, tháng ba hội hè.
Tháng tư đông đậu nấu chè,
Ăn tết Đoan-ngọ trở về tháng năm.
Tháng sáu buôn nhãn bán trăm,
Tháng bảy hôm rằm, xá tội vong nhân.
Tháng tám chơi đèn kéo quân,
Trở về tháng chín, chung chân buôn hồng.
Tháng mười buôn thóc, bán bông,
Tháng một, tháng chạp nền công hoàn thành.

11 — Tháng giêng là tháng ăn chơi.

Tháng hai trồng đậu, trồng khoai, trồng cà.
Tháng ba thì đậu đã già,
Ta đi, ta hái về nhà phơi khô.

Tháng tư đi tậu trâu bò,
 Đề cho ta lại (1) làm mùa tháng năm.
 Sớm ngày đem lúa ra ngâm,
 Bao giờ mọc mầm ta sẽ vớt ra.
 Gánh đi, ta ném ruộng ta,
 Đến khi nện mạ, thì ta nhò về.
 Lấy tiền mượn kẻ cấy thuê,
 Cấy xong rồi mới trở về nghỉ ngơi.
 Cỏ lúa dọn đã sạch rồi,
 Nước ruộng voi mười, còn độ một hai.
 Ruộng thấp đóng một gầu giai,
 Ruộng cao thì phải đóng hai gầu sòng.
 Chờ cho lúa có đồng-đồng,
 Bảy giờ ta sẽ trả công cho người.
 Bao giờ cho đến tháng mười,
 Ta đem liềm hái ra ngoài ruộng ta.
 Gặt hái ta đem về nhà,
 Phơi khô, quạt sạch ấy là xong công.

- 12 — Tháng cuối ngồi gốc cây đa.
 Đề trâu ăn lúa gọi cha ời ời,
 Cha còn cắt cỏ (2) trên trời.
 Mẹ còn cưỡi ngựa đi mời ông trăng (3).
 13 — Tháng Bờm có cái quạt mo.
 Phú ông xin (4) đòi ba bò, chín trâu.

(1) Ta sắp sửa — (2) Đóng cào — (3) Đi chơi cầu vồng —
 (4) Hối.

— Bờm rằng : Bờm chẳng lấy trâu,
 Phú ông xin đổi ao sâu (1) cá mè,
 Bờm rằng : Bờm chẳng lấy mè,
 Phú ông xin đổi một bè gỗ lim.
 Bờm rằng : Bờm chẳng lấy lim,
 Phú ông xin đổi con chim đồi mồi.
 Bờm rằng : Bờm chẳng lấy mồi,
 Phú ông xin đổi hòn (2) xôi, Bờm cười (3).

- 14 — Thầy thiếp là thầy thiếp ơi !
 Nay chuông, mai trống cho tôi động (4) lòng.
 Bốn (5) con, tôi bỏ cho chồng,
 Tôi theo thầy thiếp, cực lòng tôi thay !
- 15 — Thấy anh, tôi cũng muốn chào,
 Sợ anh chồng cũ giắt dao trong mình.
 Thấy anh tôi cũng muốn chào,
 Sợ anh chồng cũ nó đứng bờ rào nó trông.
- 16 — Thấy anh em cũng muốn chào,
 Sợ rằng chị cả giắt dao trong mình,
 Đây giắt dao, đây gươm kề nách,
 Thuận nhân tình, cắt vách sang chơi.
- 17 — Thấy anh, em cũng muốn theo,
 Em sợ anh nghèo, anh bán em đi.
 Lấy anh, em biết ăn gì,
 Lộc sản thì chát, lộc sĩ thì già.

(1) Một hoặc ba sâu — (2) Hộc hoặc năm —

(3) Bờm mừng hoặc con gà — (4) Cực — (5) Chín.

Lấy anh không cửa, không nhà,
Không cha, không mẹ biết là cậy ai ?

18 — Thân em như tấm lụa đào,
Phất phơ giữa chợ, biết vào tay ai.
Em ngồi cảnh trúc, em tựa cảnh mai,
Đông đào, tây liễu, lấy ai bạn cùng.

19 — Thân cô như hoa gạo trên cây,
Chúng anh như đám cỏ may bên đường,
Lạy trời cho cả gió sương. (1)
Cho hoa gạo rụng xuống chui lườn cỏ may (2).

20 — Thân em như cái sập vàng,
Chúng anh như mảnh chiếu rách giữa đàng bỏ
quên.
Lạy trời cho cả gió lên,
Cho mảnh chiếu rách trải trên sập vàng.

21 — Thân chị như cánh hoa sen,
Chúng em như bèo, như bọt chẳng chen được
vào.

Lạy trời cho cả mưa rào,
Cho sấm, cho chớp, cho bão to gió lớn.
Cho sen chìm xuống, cho bèo trào lên trên.

22 — Thân em lấy lẽ chả hề,
Có như chính thất mà lẽ giữa giường.

---

(1) Rụng cây — (2) Cỏ may xô vào.

Tối tối chị giữ mất buồng,
 Cho em manh chiếu, nằm suông nhà ngoài,
 Sáng sáng chị gọi : Ờ hai !
 Bảy giờ trở dậy, thái khoai đâm bèo.
 Vì chưng bác mẹ tôi nghèo,
 Cho nên tôi phải đâm bèo, thái khoai.

- 23 — Thân em làm lẽ chẳng hề,
 Có như chính thất mà lẽ giữa giường,
 Tối tối chị giữ mất buồng,
 Cho em manh chiếu nằm suông chuồng bò.
 Mong chồng, chồng chẳng xuống cho,
 Đến con chồng xuống, gà o o gáy đồn.
 Cha mẹ con gà kia sao mảy với gáy đồn,
 Mày làm cho ta mất vía kinh hồn về nỗi chồng
 con.

- 24 — Thè-lè lười chai,
 Chẳng ai thời nó.
 Khum-khum gọng vó,
 Chẳng nó thời ai.

- 25 — Thiên duyên kỳ ngộ gặp chàng,
 Khác gì như thè phượng hoàng gặp nhau.
 Tiễn đây ăn một miếng trầu,
 Hỏi thăm quê quán ở đâu chẳng là.
 Xin chàng quá bước vào nhà,
 Trước là hỏi chuyện, sau là nghỉ chân.

- 26 -- Thiệu quang đăng rặt,
Thục khí nhân huân,
Ngũ lão ban đồng kiên lão.
Tam đa chúc hiệp hoa phong,
Tam đạt tôn chữ Sĩ làm đầu.
Ai ai cũng mừng ông Trùm tuổi thọ.
Sách có chữ rằng : «Tuế hữu tứ thời Xuân tại
thủ, Nhân kiêm ngũ phúc thọ vi tiên».
Mừng ông Trùm đây Phúc Lộc kiêm tuyền,
Lại gồm chữ «Hương trung thượng thọ».
Tước lộc thế mà danh lợi thế,
Dẫu nghìn năm còn tiếng thơm dai.
Thành thời thọ vực xuân dài,
Đâu đâu cũng hoan hài ca vũ.
- 27 -- Thiệt hại thay cho thằng bé lên ba,
Nó lăn, nó khóc giữa nhà năm gian.
Khóc than giữa chốn linh sàng,
Ba vuông nhiều tím đôi hàng chữ với.
Chớ thiệt hại thay, người thác thì đã yên rồi,
Đề cho người sống ở đời trơ-vơ.
Ba bốn năm nhang khói thiếp tôi phụng thờ,
Đầu đội chữ Hiếu, tay xơ chữ Tình.
Chữ Hiếu Trung thiếp tôi gánh vác một mình,
Chẳng hay chàng có thấu tình thiếp chăng.
Đường đi Khuất nẻo khỏi chùng.
- 28 -- Thóc đèn hương thơm hơn mọi thóc,
Điền trên lâu trông dục đỉnh đông.

Năm canh gió mát trăng trong.
Thần hôn định tỉnh một lòng chớ sai.
Ai ôi nghe lấy ai ai.

29 — Thôi đừng lấy chú biện tuần.

Tuy rằng bóng bầy, nợ nần chan-chan,
Thà rằng lấy chú sầm xoan,
Công nợ chẳng có, hát đàn cung mây.

30 — Thuyền tình đã ghé tới nơi,

Khách tình, sao chẳng xuống chơi thuyền tình.
Thuyền không đỗ bến Giang đình.

31 — Thuyền ai đứng chực bên sông,

Có lòng đợi khách hay không hỏi thuyền ?
Đề ta kết nghĩa làm quen.

32 — Thuyền ai lơ-lửng bên sông,

Hay thuyền chú lái chờ chồng tôi chẳng ?

Ngày ngày ra đứng bờ sông,

Hỏi thăm chú lái nào chồng tôi đâu ?

— Chồng em còn ở sông Ngâu,

Buôn chè Mạn-hào, năm sau mới về.

33 — Thuyền than lại đậu bến than,

Gặp cô yếm thắm, ôm quàng ngang lưng.

— Thôi thôi, tôi van cậu rằng đừng,

Tôi lay cậu rằng đừng,

Tuổi tôi còn bé, chưa từng nguyệt hoa.

Tôi về gọi chị tôi ra,

Chị tôi đã lớn, nguyệt hoa đã từng.

- 34 — Thuyền ngược hay là thuyền xuôi,
 Thuyền về Nam-dịnh cho tôi ghé nhờ !
 — Con gái chỉ nói ồm-ò !
 Thuyền anh chặt chội, còn nhờ làm sao.
 Miệng nói, tay anh bẻ lái vào,
 — Rửa chân cho sạch bước vào trong khoang.
 Thuyền dọc, anh trải chiếu ngang,
 Anh thò nằm giữa, hai nàng đôi bên.
- 35 — Thuyền đà đến bến anh ơi !
 Sao anh chẳng bắc cầu noi lên bờ ?
 Đang cơn nước đục lờ-lờ,
 Cấm sào đợi nước bao giờ cho trong ?
 Con sông kia nước chảy đôi dòng,
 Đèn khêu đôi ngọn, em trông ngọn nào ?
 Trông thấp, em lại trông cao,
 Ngọn đèn sáng tỏ như sao trên trời,
 Em ơi ! Gần bến xa vời.
- 36 — Thuyền bông (1) trở lái về đông,
 Con đi theo chồng đề mẹ cho ai ?
 — Mẹ già đã có con trai,
 Con là phận gái dăm sai chữ tông.
 Chỉ thề nước thăm (2), non xanh,
 Theo nhau cho trọn, tử sinh cũng đành.
 Trời cao, bề rộng mông mênh,
 Ở sao cho trọn tằm (3) tình phu thê.

---

(1) Bèo -- (2) Biếc -- (3) Chút.

- Trót đã ngọc ước, vàng thề,
 Dầu rằng (1) cách trở sơn khê cũng liệu.
- 37 — Thứ nhất vợ đại trong nhà,
 Thứ nhì trâu chậm, thứ ba rựa cùn.
 Vợ đại thì đẻ con khôn,
 Trâu chậm lắm thịt, rựa cùn chịu bầm.
- 38 — Thứ nhất bà chúa Thanh-hoa,
 Thứ hai bà Bồi, thứ ba Thạch Sùng.
 Thứ tư Hà-nội Cống Sùng,
 Thứ năm cô Đồ giàu vùng Đông-yên.
- 39 — Thứ nhất sông Nén chảy ra,
 Thứ hai ngòi Mỡ, thứ ba ngòi Dầu.
 Sông Gâm chẳng thấm vào đâu,
 Còn anh sông Đáy chộc đầu mà ra.
- 40 — Thứ nhất cung voi ra na,
 Thứ nhì đất đỏ, thứ ba khoa tràng.
 Rủ nhau lên núi đốt than,
 Anh trèo Tam-điệp em mang nón giành.
 Ăn chanh ngồi gốc cây chanh.
 Lấy anh thì lấy, về Thanh không về (Thanh-
 hòa).
- 41 — Thứ nhất thi bầu Chi-lăng,
 Thứ hai cây khế Đồng đăng Kỳ-lừa.
 Đồng-đăng có phố Kỳ-lừa.
 Có nàng Tô-thị, có chùa Tam-thanh.

Ai lên thú (1) Lạng cùng anh,
 Tiếc công bác mẹ sinh thành ra em.
 Tay cầm bầu rượu, nắm nem,
 Mãi vui quên hết lời em dặn dò.
 Gánh vàng đi đồ sông Ngô,
 Đêm nằm tơ tưởng đi mò sông Thương.
 Vào chùa, thấp một nén hương,
 Miệng khấn, tay vái bốn phương chùa này.
 Tôi đi tìm bạn tôi đây,
 Bạn thấy tôi khó, bạn nầy chẳng chào.
 Chắp tay vái lạy con sào,
 Sông sâu chẳng biết, thấp cao chẳng từng.

- 42 — Thương nhớ ai ngọc-ngân đầu cầu,
 Lược thưa biếng chải gương tàu biếng soi.
 Sập đá hoa bỏ vắng chẳng ai ngồi,
 Buồng hương bỏ vắng cho người quay tơ.
 Thương nhớ ai ra ngăn, vào ngõ,
 Đêm quên giấc ngủ, ngày mơ trận cười.
 Đêm năm canh, ngày sáu khắc, chàng ơi!
 Chàng cười nửa miệng, thiếp tôi vui nửa lòng.

TR

- 1 — Trà ơn cái cối, cái chày,
 Nửa đêm gà gáy có mây có tao.

---

(1) Xé.

Trà ớn cái cốc cầu ao,
Nửa đêm gà gáy có tao, có mày.

2 — Trai làng ở góa còn đông,
Có sao em lại lấy chồng ngụ cư.
— Ngụ-cư có thóc cho vay,
Có lúa bán đầy, em lấy ngụ cư.

3 — Trai tơ ọi hời trai tơ !
Đi đâu mà vội, mà vơ nạ-dòng.
Nạ-dòng lấy được trai tơ,
Đêm nằm hí-hửng như Ngô được vàng.
Trai tơ vớ phải nạ-dòng.
Như nước mắt thối chắm lòng lợn thiêu.

4 — Trách cha, trách mẹ nhà chàng,
Cầm cân chẳng biết rằng vàng hay thau,
Thực vàng chẳng phải thau đâu,
Đừng đem thử lửa mà đau lòng vàng.

5 — Trách lòng Biện Nhạc tứ linh,
Làm cho con gái thất kinh hải hồn.
Trách lòng Biện Nhạc nhiều điều,
Làm cho con gái nhiều điều phiền lo.

6 — Trắng bao nhiêu tuổi trắng già,
Núi bao nhiêu tuổi gọi là núi non.
Trắng bao nhiêu tuổi trắng tròn,
Núi bao nhiêu tuổi núi còn trơ-trơ.

7 — Trăm năm xe sợi chỉ hồng,
Bắt người tài sắc buộc trong khuôn trời.

- Bao giờ tài sắc có lời,
Thì ta lại cỡi khuôn trời cho ra.
- 8 — Trăm năm, trăm tuổi, trăm chồng,
Hễ ai có bạc, thì bồng trên tay.
Trăm năm, trăm tuổi, trăm chồng,
Đẹp duyên thì lấy chàng ông tơ hồng nào xe.
- 9 — Trăm nghề làm thợ trai kia,
Muốn cho khéo việc quản gì dụng công.
Đại mộc phải cần lương công,
Nhớ lời minh huấn giòng giòng còn đây.
Trí khôn ai bảo ai hay,
Tác gang nhận ở trong tay mặc dầu.
- 10 — Trăm hoa đua nở mùa xuân,
Cớ sao cúc lại muộn tuần tiết thu ?
Vì hoa tham lấy sắc vàng,
Cho nên hoa phải muộn màng tiết thu.
- 11 — Trăm năm như cõi trời chung,
Trăm nghề cũng phải có công mới thành.
Cứ trong gia-nghiệp nhà mình,
Ngày đêm xem sóc giữ gìn làm ăn.
Chữ rằng : «Tiêu phú do cần»,
Còn như «đại phú» là phần «do thiên».
Đừng trễ nải, chớ ghét ghen,
Còn như lộc nước có phen dồi dào.
- 12 — Trăm thức hoa đua nở trên cành,
Thung dung tam-bảo chúng-sinh đôi đương.
Chớ hoa từ-bi kia còn giải nắng giàu-sương.

Hoa lan, hoa huệ anh thương hoa nào ?
 Anh còn thương hoa mận hoa đào,
 Hoa cam, hoa quýt biết vào tay ai ?
 Hoa đào kia chữa thắm đã phai,
 Thoang-thoảng hoa lài nó lại thơm lâu.
 Ai ơi chớ phụ hoa ngâu,
 Hoa bí, hoa bầu cũng gọi là hoa.
 Chơi hoa cho biết mùi hoa.

- 13 — Trăm thức hoa đua nở về tiết tháng giêng,
 Có bông hoa cải nở riêng tháng mười.
 Trăm cảnh hoa cười, trăm nụ bông hoa nở
 mùa xuân sang.

Đàn con yến trắng, dập-dù đàn ong.
 Con chim kia sao khéo náo nùng,
 Cuộc kêu giống giả, như nung dạ sầu.
 Gió nam hây hây lúc ban chiều,
 Một đàn bướm trắng dập-dù trên non.
 Đêm đông trường nghe vượn ru con,
 Vượn hót ru con, cá khe lặn bóng, chim lượn
 cỗi cây.

Con ve kêu ổng-ảnh tiếng chày,
 Kia quân tử trúc dạ này bằng khuâng.
 Em như hoa thơm mà mọc góc rừng,
 Thơm cay ai biết, ngát lừng ai hay.

- 14 — Trắng như thủy-tinh,
 Trong như giá lọc.
 Nhún mình đồng đen,

Ai ơi chớ nghĩ rằng hèn,
Kia như nước đục đánh phèn lại trong.

- 15 — Trâu đâu buộc ngõ ông Cai !
Hoăn đâu mà lại đeo tai bà Nghè !
Ngựa đâu buộc ngõ ông Nghè !
Gà đâu gáy ở đầu hè ông Cai !
- 16 — Trâu kia kén cỏ bờ ao,
Anh kia không vợ đời nào có con.
Người ta con trước, con sau,
Thân anh không vợ như cau không buồng.
Cau không buồng như tuồng cau đục,
Trai không vợ cực lắm anh ơi !
Người ta đi đón, về đôi,
Thân anh đi lẻ, về loi một mình.
- 17 — Trâu đà có dây, cau đã có dây.
Nhân-duyên chưa định trâu này ai ăn.
Trâu này trâu túi trâu khăn,
Cùng trâu giải yếm anh ăn trâu nào.
- 18 — Trâu bọc khăn trắng cau tươi.
Trâu bọc khăn trắng đãi người xinh-xinh.
Ăn cho nó thỏa tâm tình,
Ăn cho nó hả sự mình sự ta.
- 19 — Trâu này trâu quế, trâu hồi,
Trâu loan, trâu phượng, trâu tời, trâu mình.
Trâu này trâu tình, trâu tình,
Trâu nhân, trâu ngã, trâu mình lấy ta.

Trầu này tằm tối hôm qua,
Trầu cha, trầu mẹ đem ra cho chàng,
Trầu này không phải trầu hàng,
Không bùa, không thuốc, sao chàng không ăn?
Hay là chê khó, chê khấn,
Xin chàng đứng lại mà ăn miếng trầu.

- 20 — Trèo lên trái núi mà coi,
Kìa kìa Ngô-khách mọc đuôi đằng đầu.
Em ơi ! anh dạy tiếng Tàu,
Tiu-nhà-ma-nị đâm đầu lấy Ngô.
- 21 — Trèo lên cái núi Thiên-thai,
Gặp hai con phượng ăn xoài trên cây.
Đôi ta được gặp nhau đây,
Khác gì chim phượng gặp cây ngô-dồng.
- 22 — Trèo lên trái núi Giải-oan,
Tay nâng chén trắng, mức làn nước trong.
Đàng xa xin chó ngại ngừng,
Trèo non, xuống dốc ta cùng đỡ nhau.
- 23 — Trèo lên cây khế giữa ngày,
Váy thì chịt mắt, lưới cày thò ra.
Lưới cày ba góc chẻ ba,
Muốn đem đòn gánh mà va lưới cày.
- 24 — Trèo lên cây khế nửa ngày,
Ai làm chua xót, lòng này khế ơi!

Mặt trăng sánh với mặt trời,
Sao hôm sánh với sao mai chẳng chẳng.
Mình ơi, có nhớ ta chẳng ?
Ta như sao Vượt chờ trăng giữa trời.

- 25 — Trèo lên Ba-dội tôi coi.
Bốn dội tôi ngồi, năm dội tôi trông.
Nồi đồng lại úp vung đồng,
Con gái xứ Huế lấy chồng Đồng-nai.
Giậm chân xuống đất kêu trời.
Lấy chồng trong Quảng biết đời nào ra.

- 26 — Trèo lên cây bưởi hái hoa.
Bước xuống vườn cà, hái nụ tầm xuân.
Nụ tầm xuân nở ra cánh biếc,
Em đã có chồng, anh tiếc em thay.
Thoạt vào anh nắm cổ tay.
Sao trước em trắng mà rày em đen,
Hay là lấy phải chồng hèn,
Cơm sống, canh mặn nó đen mất người.
— Ba đồng một mớ trâu cày.
Sao anh không hỏi từ ngày còn không.
Bây giờ em đã có chồng,
Như chim vào lồng, như cá cắn câu,
Cá cắn câu biết đâu mà gỡ,
Chim vào lồng biết thuở nào ra...

- 27 — Trên trời có ông sao dẫu,
Hạ giới cô đầu, có cái lưỡi gà con,
Nhà nho có cái đục cùn.

- Trên đầu em đội khăn vuông.
 Trông xuống dưới ngực, cau buồng còn non.
 Cò tay em vừa trắng vừa tròn,
 Mặt mũi vuông-vắn, chồng con thế nào ?
- Trên rừng bầm sáu thứ chim,
 Thiếu gì loan phượng, đi tìm quạ khoang.
 Quạ khoang có cửa, có công,
 Tuy rằng loan phượng, nhưng không có gì.
- Trên trường thi, dưới cũng trường thi,
 Đường này quan cấm, em thì cậy ai ?
 — Trên trường thi, dưới cũng trường thi.
 Đường này quan cấm, em thì cậy anh.
- Trên trời bầm sáu vì sao,
 Vì thấp là vợ, vì cao là chồng.
 Cô kia gái lớn ngồng-ngồng,
 Hỏi thăm cô đã có chồng hay chưa ?
- Trên trời có một ông sao,
 Chấn quang chẳng mọc, mọc vào đám mây.
 Nước Hồ tây biết bao giờ cạn,
 Nhị vườn đào biết vạn nào hoa.
 Đưa nhau một quãng đường xa,
 Hỏi thăm anh tú có nhà Cửa Nam.
- Trên trời có đám mây xanh,
 Ở giữa mây trắng, chung quanh mây vàng.
 Ước gì anh lấy được nàng,
 Thời anh mua gạch Bát-tràng về xây.

Xây dọc, rồi lại xây ngang,
Xây hồ bán-nguyệt cho nàng rửa chân.

- 34 — Trên trời có cái cầu vồng,
Kẻ chợ cầu Muống, rửa đông cầu Rền.
Vua trên đền, cầu vàng, cầu bạc,
Các lái buôn cầu nước, cầu non.
Đôi ta cầu cửa, cầu con,
Con đẹp giống mẹ, con giòn giống cha,
Con gái dệt cửi trong nhà,
Con trai đi học đổ ba khoa liền.
Con lớn thì đỗ Trạng-nguyên.
Hai con Tiến-sĩ đỗ liền cả ba.
Vinh quy bái Tò về nhà.
Bổ công đền sách mẹ cha nuôi thầy.

- 35 — Trên trời có vầy tề tề,
Một ông bảy vợ không chê vợ nào.
Một vợ tát nước bờ ao,
Phải trận mưa rào đứng nép bụi tre.
Một vợ thì đi buôn bè,
Con sóng, con gió, nó đè xuống sông.
Một vợ thì đi buôn bông,
Chẳng may con tấp nó giồng lên trời.
Một vợ thì đi buôn vôi,
Khi vôi phải nước nó sôi âm-âm.
Một vợ thì đi buôn mấm.
Không may mấm thùng, lại nằm ăn tời.
Một vợ thì đi buôn nôi.
Không may nôi méo, một nôi hai vung.

Một vợ thì đi buôn hồng,
 Không may hồng bẹp, một đồng ba đôi.
 Than rằng đất hỡi trời ôi !
 Trời cho bầy vợ như tôi làm gì.

- 36 — Triều-đình còn chuộng thi thư,
 Khuyên anh đèn sách sớm trưa học-hành.
 May nhờ phận, có công danh,
 Mà anh phú quý, ấy mình về vang,
 Khuyên đừng trai gái loang-toang,
 Khuyên đừng chè rượu nữa mang tiếng cười.
 Cũng đừng cò bạc đua chơi,
 Sao cho sự-nghiệp ra người trượng-phu
 Làm sao nên tiếng danh nho,
 Thần trung, tử hiếu đề cho khen cùng.

- 37 — Trong đầm gì đẹp bằng sen,
 Lá xanh, bông trắng lại chen nhị vàng.
 Nhị vàng, bông trắng, lá xanh,
 Gần bùn mà chẳng hôi tanh mùi bùn.

- 38 — Trong lưng thì thắt bao vàng,
 Đầu đội nón dẫu, vai mang súng dài.
 Một tay thì cắp hỏa mai,
 Một tay cắp giáo, quan sai xuống thuyền.
 Tùng tùng ! Trống đánh ngũ liên,
 Bước chân xuống thuyền, nước mắt như mưa

- 39 — Trong nhà anh lát đá hoa
 Chân tảng đồng bạch, lợp nhà tiền trình.

Cửa bức bàn anh lững lờ thủy tinh,
 Hai bên bức thuận anh chạm tứ linh, rồng
 châu.

Nhà anh kín trước rào sau,
 Tường xây bốn mặt, hơn đâu hỡi nàng ?
 Nhà anh vóc nhiều nghênh ngang,
 Nhiều điều lót áo cho nàng đi chơi,
 Áo nàng anh sắm đủ mười đôi,
 Bộ ba áo nhiều để mặc chơi ngày thường.
 Dù nàng có bụng nàng thương,
 Thì anh quyết đóng bốn thang giường gỗ lim.

40 — Trông trăng như nón không quai,
 Như thuyền không lái, như ai không chèo.
 Gái có chồng như gông đeo cò,
 Gái không chồng như phản gỗ long đanh.
 Phản long đanh anh còn chữa được,
 Gái không chồng chạy ngược, chạy xuôi.
 Không chồng khổ lắm chị em ơi !

41 — Trông trăng, mà then với trời, !
 Soi gương, mà then với người trong gương.
 Thân này đáng giá nghìn vàng,
 Bắt đem giải nắng, rầu sương bấy chầy.
 Sao lòng nhiều nỗi đắng cay,
 Bấy lâu thâm chất, sâu xây nên thành.

42 — Trông anh như thề nghìn vàng,
 Bỏ ra thì khách hồng nhan được nhờ.

Anh như chỉ thấm thêu cò,
Em như rau má lờ-mờ giếng khơi.
Dù anh mà chưa có nơi,
Em xin vượt bè qua trời theo anh.

43 — Trời cho cây cấy đầy đồng,
Xứ nào xứ nấy trong lòng vui ghê,
Một mai gặt lúa đem về,
Thờ cha, kính mẹ nhiều bề hiếu trung.

44 — Trời mưa cho lúa chín vàng,
Cho anh đi gặt, cho nàng đem cơm.
Đem thời bát sứ, mâm son,
Chớ đem *mâm* gỗ (1) anh hờn không ăn.

45 — Trời mưa, thì mặc trời mưa,
Chồng tôi đi bữa đã có áo tôi.
Chồng tôi đi chơi đã có nón đội,
Chồng tôi đi hội đã có dù che.

46 — Trời mưa, trời gió ùng-ùng,
Cha con ông Sùng đi gánh phân trâu.
Đem về trồng bí, trồng bầu,
Trồng hoa, trồng quả, trồng cau, trồng dừa.

47 — Trời mưa cho ướt lá bầu,
Ai làm lính lệ đi hầu ông quan.
Thương người mũ bạc, đai vàng,
Đem thân mà đội *mâm* cam cho đành.

---

(1) bát đất.

- 48 — Trời cao, bề rộng bao la,
Việc gì mà chẳng phải là may ta.
Trong việc nhà, ngoài thì việc nước,
Giữ làm sao sau trước vẹn-tuyền.
Lọ là cầu Phật, cầu Tiên.
- 49 — Trời cao, đất rộng thênh-thênh,
Cái đường phú-quý còn dành cho ta.
Có công mài sắt nhưng là,
Khi nhờ lộc nước rồi ra đời-dào.
Công của nữ có là bao,
Ra tay tháo vác thế nào cũng xong.
- 50 — Trời sinh ra đã làm người,
Hay ăn, hay nói, hay cười, hay chơi.
Khi ăn thời phải lựa mùi,
Khi nói, thì phải lựa lời chớ sai.
Cả vui chớ có vội cười,
Nơi không lễ-phép chớ chơi làm gì.
- 51 — Trời mưa cho ướt lá khoai,
Công anh làm rề đã hai năm ròng,
Nhà em lắm ruộng ngoài đồng,
Bắt anh tát nước cực lòng anh thấy.
Tháng chín mưa bụi, gió may,
Cất lấy gầu nước, hay tay rụng rời.
- 52 — Trời mưa, nước chảy qua sân.
Bm lấy ông lão, qua lần thì thôi.
Bao giờ ông lão châu trời,
Thì em lại kiếm một người trai tơ,

Trai tơ ơi hỡi trai tơ !
Đi đâu mà vội, mà vơ nạ-dòng,

- 53 — Trời mưa lác-đác ruộng dâu,
Cái nón đội đầu, cái thúng cắp tay.
Bước chân xuống hái dâu này,
Nuôi tằm cho lớn mong ngày tằm tơ.
Thương em chút phận ngây thơ,
Lầm than đã trải, nắng mưa đã từng.
Xa-xôi ai có tỏ chừng,
Gian-nan tân-khổ ta đừng quên nhau.
- 54 — Trời thu vừa gặp tiết lành,
Muôn dân yên khỏe thái-bình âu ca.
Muốn cho yên nước, yên nhà,
Một là đặc hiếu, hai là đặc trung.
Trong bốn nghiệp ra công gắng sức.
Đường nghĩa phương ta phải khuyên con.
Còn trời, còn nước, còn non,
Còn cỏ bán rượu, ta còn say sưa.
- 55 — Trời mưa nước dội dọc dừ
Sắp tiền anh trầy bấy giờ nàng ơi !
Quan trên có lệnh về đời,
Tôi vâng lệnh người, tôi phải bước ra.
Túi vóc mà cái bốn hoa,
Đôi tay đôi túi mở ra, khép vào.
Cao non tiện chũm hạt đào,
Trầu tằm cánh phượng rọc dao lưu câu.

Trầu em tằm những vôi tàu.
Anh cắt miếng trầu, anh bước chân đi.

- 56 — Trời sinh ra ông tướng giặc,
Cờ bạc, sóc đĩa đông-dài cả đêm.
Canh trước, tướng hãy còn tiền,
Canh sau, cổ áo ngồi bên lọ hồ.
Cái ngành đi, thò tay móc lọ,
Cái ngành lại, phì-phò chén say.
Còn tiền đánh cái cũng hay,
Hết tiền đi ngủ lại hay giật mình,
Tướng sự tỉnh, bạc này hai sấp,
Chẳng ai ngờ nó lại sấp ba.
Bấy giờ quan tướng thua ra,
Áo quần cổ hết, trở ra về trần.
Về giữa sân vạch quần bắt rận,
Vợ trong nhà, vợ giận chẳng nấu cơm.
Bấy giờ tướng chúi ò rơm,
Chẳng dám hạch nước, hạch cơm, hạch trầu.
Vợ thương chồng ra màu rét mướt,
Đem tiền đi chuộc lấy áo về.
Tứ rầy tướng hẳn xin thề,
Đã đi cờ bạc, sóc đĩa còn về chi đây.

- 57 — Trứng rồng lại nở ra rồng,
Hạt thông lại nở cây thông rườm rà.
Có cha sinh mới ra ta,
Làm nên thời bởi mẹ cha vun trồng.

Khôn ngoan nhờ ăm cha ông,
 Làm nên phải đoái tở tông phụng thờ.
 Đạo làm con chớ có hững hờ,
 Phải đem hiếu kính mà thờ từ nghiêm.

U

- 1 — Ủ ý cút kít,
 Xay lúa lấy gào ăn mai,
 Có một thợ cấy với hai thợ cày.
 Thợ cấy mà lấy thợ cày,
 Đề cho thợ mạ khóc ngày khóc đêm.

Ư

- 1 — Ước gì cho bắc hợp đông,
 Cho chim loan phượng, ngô đồng sánh đôi.
 Ước gì cho quế sánh hồi,
 Ước gì ta sánh được người văn nhân,
 2 — Ước gì ta được quần thâm,
 Thì ta làm cỗ mười năm bánh giầy.

Bánh chưng cho lẫn bánh giày,
Giò hoa, chả lụa ta bày lên trên.
Quang song tám giẻ cho bền,
Mượn người cho khoẻ gánh lên họ hàng.

- 3 — Ước gì anh hóa ra hỏa,
Đề em nung lấy rồi mà cài khăn,
Ước gì anh hóa ra chăn,
Đề cho em đắp, em lăn, em nằm.
Ước gì anh hóa ra gương,
Đề cho em cứ ngày thường em soi.
Ước gì anh hóa ra cơi,
Đề cho em đựng cau tươi, trầu vàng.

V

- 1 — Vào vườn xem vườn hái hoa,
Xem voi đi guốc, xem gà nhuộm răng.
Xuống sông xem cá đấu roi,
Xem tôm quần thảo, xem trai giở mình.
- 2 — Vào chùa xem tượng mới tô,
Xem chuông mới đúc, xem cô lộn chông.
Cô lộn chông cô tu đã vậy,
Cha mẹ già trông cậy vào đâu ?
Xin cô giữ lấy cảnh mẫu.

- 3 — Vào vườn hái quả cau xanh,
Bò ra làm tám mời anh xơi trầu.
Trầu này tẩm những với tầu (1),
Giữa đêm cát cánh, hai đầu quế cay.
Trầu này ăn thật là say,
Dù mặn, dù lạt, dù cay, dù nồng.
Dù chẳng nên đạo vợ chồng,
Xơi năm ba miếng kéo lòng nhớ thương.
Cầm lược, thì nhớ đến gương,
Cầm khăn nhớ túi, nằm giường nhớ nhau.
- 4 — Vào vườn trầu quả cau non,
Anh thấy em giòn, muốn kết nhân duyên.
Hai má có hai đồng tiền,
Càng nom càng đẹp, càng nhìn càng ưa.
— Anh đã có vợ con chưa?
Mà anh ăn nói gió đưa ngọt ngào.
Mẹ già anh đề nơi nao?
Đề em tìm vào hầu hạ thay anh.
Chả tham nhà ngói rung.rinh,
Tham về một nỗi anh xinh miệng cười.
Miệng cười anh đáng mấy mươi.
Chân đi đáng nén, miệng cười đáng trăm,
Tờ giấy hồng anh phong chữ thọ,
Anh gửi thư này cả họ bình yên.

---

(1) — Gió đưa tờ giấy lên mây.
Gió đưa cô xã lại đây xơi trầu,
Miếng trầu là miếng trầu cay.

Đầu rồng mà đối tay tiên,
 Ước gì tay ấy gối lên đầu này.
 Đầu ấy mà gối tay này,
 Như chim loan phượng áp cây ngô-đồng.
 Một mai nên vợ, nên chồng,
 Như cá gặp nước, như rồng gặp mây.

- 5 — Vào rừng chẳng biết lối ra,
 Thấy cây nhúc-nhác, ngỡ là vàng-tâm.
 Anh trông em, anh cũng yêu thầm,
 Sợ mẹ bằng bề, sợ cha bằng trời.
 Thấy em đẹp nói, đẹp cười.
 Đẹp quần, đẹp áo, lại tươi răng vàng.
 Chân em đi dép quai ngang,
 Mặt vuông chữ điền, liền vành cá chôi.
 Ta thương mình lắm mình ơi !
 Cá chết về môi, khôn nạn đôi ta.
 Ngồi buồn trách mẹ cùng cha,
 Trách anh thấy bối rẻ ra đôi đường.
 Ở đây đồng đất phố phường.
 Đề anh mua cốm, mua hồng sang sêu
 Sêu em mới lái làm đều,
 Đề cốm anh mốc, đề hồng long tai.
 Hồng long tai, như quạt long nhai,
 Cầu Ô long dịp, cửa cài long then.
 Anh tiếc cô mình má phấn, răng đen,
 Đề cốm anh mốc, đề hồng nứt ra.
 Bao giờ cho đến tháng ba
 Gió thu lại thổi xuân ra cõi ngoài.

- 6 — Văn thi (1) phú lục chẳng hay,
 Trở về làng cũ, học cày cho xong.
 Ngày ngày (2) vác cuốc thăm đồng,
 Hết nước thì lấy gầu sông tát lên.
 Hết mạ ta lại quảy thêm,
 Hết lúa ta lại mang tiền đi đong.
 Nửa mai lúa chín (3) đầy đồng,
 Gặt về đập sây bồ công cấy cày.
- 7 — Vầng trăng ai sẽ làm đôi,
 Đường trần ai vẽ ngược xuôi hỡi chàng ?
 Đưa nhau một bước lên đàng,
 Cỏ xanh hai dãy mấy hàng châu-sa,
- 8 — Vì ai cho thiếp võ-vàng,
 Vì chàng tư lự hoa tàn, nhị rơi.
 Cực lòng thiếp lắm chàng ơi !
 Biết rằng lên ngược, xuống xuôi đàng nào.
- 9 — Vì gì một mảnh tình con,
 Làm mê tài-tử, rút khôn anh-hùng.
 Thà rằng chẳng biết cho xong,
 Biết ra thêm đề rắm lòng sầu riêng.
- 10 — Vì tình em phải tới nơi,
 Trăm năm duyên phải một ngày mà nên.
 Làm trai chỉ ở cho bền,
 Đừng lo muộn vợ, chớ phiền muộn con.

- 11 — Vì chàng thiếp phải bắt cua,
 Những như thân thiếp, thiếp mua ba đồng.
 Vì chàng thiếp phải long-đong,
 Những như thân thiếp cũng xong một bể.
- 12 — Vì sông nên phải lụy đò,
 Vì chiều tối phải lụy cô bán hàng,
 Vì tình nên phải đa mang,
 Vì duyên thiếp biết quê chàng ở đây.
- 13 — Vô duyên, vô phúc,
 Múc phải anh chồng già,
 Ra đường người hỏi rằng : cha hay chồng ?
 Nói ra, đau đớn trong lòng,
 Ấy cái nợ truyền kiếp có phải chồng em đâu.
- 14 — Vốn khi xưa anh ở trên trời,
 Đứt dây rơi xuống làm người trần-gian.
 Vốn khi xưa anh vẫn đi hàn,
 Anh hàn từ nỗi bảy, nỗi ba,
 Bắt cô con gái mười tám đem ra anh cũng hàn.
 Cô này to lỗ, tồn than,
 Đồng đâu mà đồ cho đàn lỗ ni.
- 1 Hết đồng anh lại pha chì,
 Anh hàn chín tháng, cô di mình thụ thai.
 Sinh được thằng bé con trai,
 Về sấu giống bố, gặp ai, nó cũng hàn,
- 15 — Vợ sư sắm sửa cho sư,
 Áo đen, tràng hạt, mũ lư tẩy rành.
 Đề sư sướng khiếp bành-bành.

- 16 — Vợ chồng đầu gối, má kề,
Lòng nào mà bỏ, mà về cho đang.
Hồ về, chân lại đá ngang,
Về sao cho đứt, cho đang mà về.
- 17 — Vợ chồng là nghĩa tào khang,
Chồng hòa, vợ thuận nhà thường yên vui.
Sinh con mới ra thân người,
Làm ăn thịnh vượng đời đời ấm no.
- 18 — Vợ anh như ngọc, như ngà.
Anh còn tình phụ, nữa là thân tôi.
Vợ anh như thề đĩa xôi,
Anh còn phụ bạc nữa tôi cơm đùm (1).
- 19 — Vợ anh đen lắm anh ơi !
Đem ra chỗ nắng mà phơi cho giòn.
Thóc phơi ba nắng thì giòn,
Vợ anh ba nắng, sắp đòn mà khiêng.
- 20 — Vú em chum-chúm chũm cau.
Cho anh bóp cái có đau anh đèn.
Vú em chỉ đáng một tiền,
Cho anh bóp cái, anh đèn quan năm,
- 21 — Vua Ngô băm sáu tàn vàng,
Chết xuống âm-phủ chẳng mang được gì.
Chúa Chỗm uống rượu tí-tì,
Chết xuống âm-phủ kém gì vua Ngô.

---

(1) Vang

- 22 — Vừa mưa vừa nắng,
Cái cẳng đánh nhau.
Bồ câu ra chữa,
Chốc nữa lại tạnh,
- 23 — Vuôn vãi vuôn vãi,
Chống lớn, chống dài,
Đi chơi với trẻ,
Sức khỏe sống lâu,
Bạc đầu cỗi cội.
- 34 — Vui xem hát, nhạt xem bơi,
Tả tơi xem hội.
Bối rối xem đám ma,
Bỏ cửa bỏ nhà đi xem *giảng thập điền* (1).

X

- 1 — Xa đường mượn áo mà đi.
Xin cho tốt tuế quản chi xa đường.
Trồng hồng, bẻ lá che hồng,
Thương em chẳng quản nỗi đường xa-xôi.
- 2 — Xa-xôi dịch lại cho gần,
Làm thân con nhện mấy lần vương tơ.

---

(1) Rước cụ đạo.

Chuồn-chuồn mắc phải tơ vương,
Nào ai quẩn-quít thì thương nhau cùng.

- 3 — Xin chàng kinh sử học-hành,
Đề em cày cấy, cửi canh kịp người.
Mai sàu xiêm áo thánh-thời,
Ơn trời lộc nước đời đời hiền vinh.
- 4 — Xin người hiếu tử gắng khuyên,
Kịp thời nuôi nấng cho tuyền đạo con,
Kéo khi sông cạn, đá mòn,
Phú ngà, phú uất, có còn là chi.

CÂU ĐỐ

Theo số câu và chữ đầu từng câu mà tìm
ở mục Giòng các câu đố ở cuối sách.

A

- 1 — Ả hợp cùng anh,
Duyên tra phận đẹp.
Chồng có phép giơ bụng ra ngoài,
Vợ có tài thắt lưng cho gọn.
- 2 — Anh kia hay ngón xuyên tâm.
- 3 — Anh ngồi đâu, em cũng ngồi châu,
Anh yêu em, anh mớm quét trầu cho em.
- 4 — Anh hùng bé, anh hùng khôn,
Sáng rạng ngày ra tới cửa công môn.
Miếng ngon, vật lạ cũng đến mồm,
Trai lành, gái tốt cũng được hôn,
- 5 — Áo đơn, áo kép đứng nép bờ ao.

Ă

- 1 — Ăn đắng bụng, ia đắng lưng,
Động mó đến sừng, thì vãi cứt ra.

B

- 1 — Ba cây, một quả, ra-rả những hột.
2 — Ba bà mà rặng chân ra,
Một ông đứng giữa mà tra c... vào.
3 — Ba chục cùng ở một lồng,
Một chục có mồng, hai chục thì không.
4 — Ba thằng nó ở ba thôn,
Đến khi nó chết, nó dõn vào với nhau.
5 — Ba thằng xuống tắm ao tròn,
Hai thằng nát thịt, một thằng còn xương.
6 — Ba ông ngồi ghế,
Một ông cạy thố, một ông cạy thân,
Một ông tần-ngân đút b... vào bếp.
7 — Bác mẹ sinh ra vốn che tàn,
Ngồi đầu cũng có các nàng hầu bên.

Khi thái-bình chẳng ai dùng đến,
Lúc hoạn-nạn sừng bằng tiên.

- 8 — Bắc nam sao khéo nẻo-nùng,
Bấm thì cho bấm, nắm cũng không cho.
Nắm thì nửa liệu, nửa lo,
Không quản hơn thiệt, không đo ngắn dài.
- 9 — Bằng quả chạy nhay-nhay những máu,
Con cháu đòi ăn, bà chẳng cho ăn, bà đem
bà bán.
- 10 — Bắt ngôn nhi tin, bắt nộ nhi uy,
Tam niên nhất thực, tự-nhiên phi.
- 11 — Bì-bà bì-bạch, trắng bạch như cò,
Ôm lưng, bóp vú, kéo co lên giường,
- 12 — Bì-bà bì-bạch chân cò,
Bì-bà bí-bách nắm co giữa giường.
Đoạn rồi rờ vú, rờ sườn,
Rờ sao cho nó đỡ buồn thì thôi.
- 13 — Bộ tịch quan anh xấu lạ lưng,
Khom lưng, uốn gối cả đời cong.
Lưỡi to mà sức ăn ra khoét,
Cái kiếp theo đuôi có thẹn không?
- 14 — Bốn chân chong-chóng, hai bụng kề nhau,
Cán giữa phao câu, nghiêng đi, nghiêng lại.
- 15 — Bốn con cùng ở một nhà,
Mẹ thời chia của con ra nhà người.

- 16 — Bốn chân đạp đất, cò cất thượng thiên,
Da bán lấy tiền, còn xương để lại.
- 17 — Bốn chân mà lại có đuôi,
Đầu như đầu b. . . lưng lại gù lưng.
- 18 — Bốn ông đập đất, một ông phát cò,
Một ông vợ cò, một ông bỏ phần.
- 19 — Bốn người giẫm đất, một người phát cò,
Hai người lẳng-lơ, hai người quạt mát.
- 20 — Bốn ông cùng ngồi một bàn,
Cùng uống một chén, cùng than một lời :
Ta rằng : ta đã sáu mươi,
Sinh con lên mười đã được làm quan.
- 21 — Bốn bên thành lũy không thấp, không cao,
Có sông, có nước, cá chẳng vào.
Voi đi đến đấy dừng chân lại.
Đôi bên vấn vũ nghĩ làm sao (1) ?
- 22 — Bốn bề thành lũy nghiêm trang,
Ở giữa có cửa, ở trên có đình.
Trong thì quan sĩ nương mình,
Quân kéo ngoài thành kèn thổi tò-te.
- 23 — Bốn anh cùng ở một nhà,
Cùng sinh một giống, cùng ra một hình.

---

(1) Triều thần hoặc Bầy giờ binh-sĩ luận làm sao.

Một anh thì đồ công sinh (1),

Một anh qui quái như tinh trong nhà (2),

Một anh thì xấu nết-na (3).

Một anh ăn vụng cả nhà đều ghen (4).

24 — Bụng rỗng lưng tròn, sắc xám-xanh (5),

Đồ gì mà cũng tiếng quan anh,

Sáu mươi tuổi chẵn (6) trời ban phúc,

Không lỗi thì sao giữ được danh.

C

1 — Cả nhà có một bà trắng toát (7).

2 — Cả nhà có một bà ăn cơm trước.

3 — Cả nhà có một bà hay la-liếm.

4 — Cái gò thấy lầy bầy cái lỗ cua.

5 — Cái trống mà thùng hai đầu,

Bên Ta thì có, bên Tàu thì không

(1) Anh cả đi lính tuấn thành,

(2) Anh hai nhỏ nhắn ra tinh quan văn,

(3) Anh ba ứng-vụ, từng quân,

(4) Anh tư đến gần bạn chẳng ai chơi.

(5) Đa chi — (6) Thọ — (7) Hay ăn cơm trắng.

- 6 — Cái hoa tím-tím, cái nhị điều-điều,
Đàn ông đăm nhiều, đàn bà đăm ít.
- 7 — Cái chân đi trước, cái bụng đi sau,
Cái mắt cái đầu, cách nhau một thước.
- 8 — Cái gì như thề khi trời,
Ngày đêm quanh-quần ở nơi cạnh mình.
Không hương, không sắc, không hình,
Không hình, không sắc mà mình khôn qua.
- 9 — Canh một thì trái chiếu ra,
Canh hai bóp vú, canh ba rờ l....
Canh tư thì lắc xom-xom,
Canh năm cuộn chiếu ấm con mà về.
- 10 — Cây lẩn-tẩn dễ ăn, khó trèo.
- 11 — Cây lèo-tèo dễ trèo, khó ăn.
- 12 — Cây tầm-vông, lá tầm-vênh,
Ăn sống thì lành, nấu canh thì độc.
- 13 — Cây (1) xanh, lá (2) đỏ, hoa vàng,
Hạt đen, rễ trắng, đồ chàng biết chi.
- 14 — Cây bên Ta, lá bên Tàu,
Nhà sang thì có, nhà giàu thì không.
- 15 — Cây bên Ta, lá bên Ngò,
Cái ngọn cây bồ, cái gốc cây tằm.

---

(1) Lá — (2) Canh.

- 16 — Cây cao ngàn trượng, lá rụng tứ-tung,
Nấu thi được, nướng thi không.
- 17 — Cây bung-xung, lá bung-xoe,
Mùa đông nở trứng, mùa hè ấp con.
- 18 — Cây vô thước, lá ba khe,
Sinh mùa hè, từ mùa đông.
Sinh bạch, từ hồng.
- 19 — Cây ngô-đồng không rẽ mà mọc,
Rẽ ngô-đồng, không dọc mà ngang,
Quả dưa gang ngoài vàng, trong trắng.
- 20 — Cò quăm lầy ở dưới đầm,
Đem về nấu nướng kỳ-cầm cả đêm.
Nước hết thì lại đồ thêm,
Nấu đi, nấu lại mới mềm cò quăm.
- 21 — Có mái mà không có trống,
Có đá mà không có ia.
- 21 — Có cây mà chẳng có cành,
Có quả đề dành mà cứng tiền sư.
- 23 — Có chân mà chẳng có tay,
Có hai con mắt ăn mậy dương gian.
- 24 — Có cây mà chẳng có cành,
Có hai thằng bé đập-dềnh đôi bên.
- 25 — Có mặt mà chẳng có mồm,
Có hai bên má lồm-xồm những lông.

- 26 — Có tú mà chẳng có tài,
Cầm ngang ngọn giáo đâm ngoài đít dê.
- 27 — Có cay mà chẳng có thơm,
Có lưỡi, có mũi mà chẳng có mồm.
- 28 — Có cò mà không có đầu,
Hai chân trước thì ngắn, hai chân sau thì dài.
- 29 — Có đầu mà chẳng có đuôi,
Có một khúc giữa cứng ruồi lại mềm.
- 30 — Có chuôm mà chẳng có chà,
Có hai con cá nhảy ra, nhảy vào.
- 31 — Có mặt mà chẳng có đầu,
Lúc nghèo thì bạn với trâu,
Đến lúc vinh hiển gọi cô nàng hầu cái vú
rõ to.
- 32 — Con đóng khố, bố cời trường.
- 33 — Con bắt, con chuột, con xuống, con chơi.
- 34 — Con đánh bố, bố kêu làng, làng chạy ra, con
chui bụng bố.
- 35 — Con gái mà đứng éo-le,
Chồng con chưa có, kè-kè mang thai.
- 36 — Con chim li-nhí, uống nước cù-lao,
Ngày thì làm việc Thiên-tào,
Tối chui vào chỗ li-nhí.
- 37 — Còn bé cho ăn, cho chơi,
Ngày sau khôn lớn mọc b... ngang lưng.

- 38 — Cong cong như cần câu trúc,
Tam, tứ, ngũ, lục, thất, bát chỉ gia,
Đàn ông, cho chí đàn bà,
Ai ở buồng ấy chớ qua buồng người.
- 39 — Cô kia đội nón chờ ai,
Chớ lấy chú Chiệc mà hoài mất thân.
- 40 — Cô kia con cái nhà ai,
Thất lưng nhiều trắng, lỗ tai đeo trâm.
Đứng bên nghe tiếng rầm-rầm,
Ru đi, ru lại ăm-ăm bên tai.
- 41 — Cô kia con cái nhà ai,
Cái da xam-xám da chì.
Đầu thời tóc phượng cu-li,
Bốn vú lạnh ngắt đánh thì kêu lên.
- 42 — Của tôi, tôi để đầu hè,
Xăm-xăm anh đến, anh đề tôi ra.
Nói ra thì mất lòng người,
Nín đi ướt-át của tôi thế này.
- 43 — Cũng xe, cũng lọ, cũng làm quan,
Mũ sắt, đai vàng ngồi chễm-trệ,
Kẻ hầu người hạ đứng nghiêm trang.
Phun lửa lấy khói làm mây.
Sấm dậy vang trời, rồng bay pháp-phối.

CH

- 1 — Chành-chành ba góc, hai lỗ chọc sâu,
Rút ra đồ đầu, hai thàng đập (1) chát.
- 2 — Chấm chấm, mút mút, dút vào lỗ tròn.
Hai cái lông l . . , cái dài, cái ngắn.
- 3 — Chân ra chân rết, nuốt hết mọi người.
- 4 — Chân chẳng đến đất, cật chẳng đến trời,
Không ăn mà đẻ.
- 5 — Chân trắng, mình đen,
Đầu đội hoa sen châu vua Thượng Đế
- 6 — Chân chẳng đến đất, cật chẳng đến trời,
Lơ-lửng giữa trời mà đeo bị sồi,
- 7 — Chân chẳng đến đất, cật chẳng đến trời,
Lơ-lửng giữa trời mà đeo bị tép.
- 8 — Chân chẳng đến đất, cật chẳng đến trời,
Lơ-lửng giữa trời mà đeo bị cát.
- 9 — Chân chẳng đến đất, cật chẳng đến trời,
Lơ-lửng giữa trời mà đeo bị đá.
- 10 — Chân chẳng đến đất, cật chẳng đến trời,
Đùng-dính giữa trời kêu cha, kêu mẹ.

---

(1) Đánh

- 11 — Chân chẳng đến đất, cật chẳng đến trời,
Lo-lùng giữa trời đeo bị *tiền chinh* (1).
- 12 — Chân vô số, vầy vô kê,
Có hai cái cánh lè-lè mà chẳng biết bay.
- 13 — Chim chích mà đậu cành tre,
Thập trên, tứ dưới, nhất dè chữ tâm.
- 14 — Chục-chục như con chó thui,
Chín mắt, chín mũi, chín đầu, chín đuôi.
- 15 — Chum trắng đựng nước mắm vàng,
Đến khi lờ-làng lại mở ra ăn.
- 16 — Chữ thập đập chữ viết, chữ viết đập chữ thập.
- 17 — Chứa chết đã đem đi chôn,
Chứa ra đến ngõ, vạch l . . . xem ghe.
- 18 — Chứa hời đã cưới liền tay,
Bức chí ta nên phải lấy mày.
Đêm nằm tư-tưởng rò cùng mớ,
Mớ đến mày, lại sướng đến ta.

D

- 1 — Da cóc mà bọc bột lọc,
Bột lọc mà bọc non tnan.

---

(1) Máu.

- 2 — Da cóc mà bọc bột lọc,
Bột lọc mà bọc hòn son.
- 3 — Da cóc mà bọc trứng gà,
Mỡ ra thơm nức, cả nhà muốn ăn.
- 2 — Da cóc mà bọc trứng tiên,
Của mua mất tiền mà chẳng được ăn.
- 5 — Dà dả như đám mây xanh,
Tàn vàng, tán tía chạy quanh bốn bề,
Còn duyên, ong bướm đi về,
Hết duyên, dùi đục nằm kề một bên.

Đ

- 1 — Đã có mai xanh lại yếm vàng,
Ba quân khiêng kiệu, kiệu nghênh-ngang.
Xin theo ông Không về đông Lỗ,
Học thói bàn canh nấu chín thang.
- 2 — Đã đục như bát nước hồ,
Lại trong veo-veo như gỗ đũa đàn (1).
Khí xanh như bó cỏ lau,
Khí đỏ dôi-dọi như tàn nhà vua (2).

---

(1) Thạch bàn — (2) Vàng trời cho.

- 3 — Đất thì là đất bùn ao,
Ai cắm cây sào sao lại chẳng ngay.
Con ai mà đứng ở đây,
Đứng thì chẳng đứng, vịn vào sào.
- 4 — Đầu bằng con ruồi, đất bằng cái đĩa.
- 5 — Đầu rồng, đuôi phượng te-te.
Mùa đông ấp trứng, mùa hè nở con.
- 6 — Đầu tròn tròn-trục, đuôi dài lê-thê,
Khắp chợ cùng quê, ai ai cũng có (1)
- 7 — Đầu thì đầu trâu, đuôi thì đuôi chuột.
Đánh vút-vút ra thì vua máng cạn,
Năm tháng bạn đuổi theo rập-riu lồi lại.
- 8 — Đầu khóm trúc, lưng khúc rồng.
Sinh bạch, tử hồng,
Xuân, hạ, thu, đông bốn mùa có cả.
- 9 — Đầu làng đánh trống da-dả,
Cuối làng có mã bông lau,
Chạy cho mau, lên rồi sẽ xuống.
- 10 — Đầu bằng thùng, bụng bằng nia,
Ngày thì đi khắp mọi nơi,
Tối về chuôi vào tai con muỗi.
- 11 — Đầu rồng, đuôi phượng, ống tơ,
Lấy đầu rồng nối nghiệp tổ tông,
Vắt lấy nước cứu bàn dân thiên-hạ.

(1) Chó chẳng ra chó, dê chẳng ra dê.

- 12 — Đầu làng đánh trống,
Cuối làng phát cò,
Trống đánh đến đâu,
Cò phát đến đấy.
- 13 — Đầu như đao, ví như cầu,
Trung ương hành quảng, tứ giốc lục chừu,
Hữu diện phụ lương đạo,
Tả biên song thược ngư.
- 14 — Đầu tròn, mắt lại đỏ hoe,
Mùa đông chẳng xuống, mùa hè thấy chơi.
Chơi thì chơi khắp gầm trời,
Đại nhân chẳng sợ, sợ người tiểu nhân.
- 15 — Đem thân che gió cho người,
Rồi ra mang tiếng con người chả khôn (1).
- 16 — Đề im thì nằm thìn-thit,
Hễ động liềm dít, là chạy tứ tung.
- 17 — Đêm thì mẹ mẹ con con (2),
Ngày thì chết hết chẳng còn một ai (3).
Còn một ông lão sống giai (4),
Nhăn nhăn nhó nhó chẳng ai dám nhìn.
- 18 — Đi nhe răng, về lại nhe răng.

---

(1) Chẳng thương thì chớ lại cười không khôn.

(2) Một mẹ đẻ tám vạn nghìn con.

(3) Sớm mai chết hết chẳng còn một ai.

(4) Còn một chủ khách vàng lai.

- 19 — Đi về vầy, về nhà rầy chết.
- 20 — Đi thời mở cửa, về thời đóng cửa.
- 21 — Đi thì ăn chốc ngồi trên,
Về thời len-lét đứng bên số hè (1).
- 22 — Đi nằm, đứng nằm, ngồi nằm, nằm thì ngồi.
- 23 — Đi đến đấy, gặp nó đấy, lấy được thì lấy,
Không lấy được thì đề nó đấy mà mang nó về.
- 24 — Đít cô bay xanh, mình cô bay trắng,
Má cô bay phấn bôi,
Mâm son, bát sứ đã từng ngồi,
Trẻ thì làm người ao ước,
Già thì bỏ bộp thiêu,
- 25 — Đóng cọc liễu leo, tả trên, nhục dưới, giải bơi
chèo.
- 26 — Đỗ tục, giảng thanh,
Miệng thì chào anh, hai tay nâng đít.
- 27 — Đỗ ai biết vật gì mới sinh ra,
Thì là con sên,
Sau hóa ra con bướm,
Lại hóa thành con công.
Công lại biến thành con lừa,
Lừa hóa ra cáo, cáo biến thành con khỉ.

---

(1) Lại phải nằm bên xô nhà.

- 28 — Đông-ngô, Gia-Cát trộn lẫn với nhau,
Thằng nào nhảy ra, bắt chém lấy đầu đem
chôn lập tức.
- 29 — Đường đi tiền múa xênh-xang,
Cuốc (1) đen len-lỏi, phượng-hoàng nhơn-nhờ.
- 30 — Đường ngay thông thổng,
Hai cống hai bên,
Trên hàng gương,
Dưới hàng lược.

G

- 1 — Gầy gò có bốn cái xương,
Cái giải thông- lỗng vương anh b... dài,

GI

- 1 — Già thì đặc bí-bì-bì,
Con gái đương thì rỗng toách-toành-toành.

---

(1) Sáo.

- 2 — Giồng một năm, nhăm một tháng, bán một ngày,
còn bao nhiêu thì đồ đi tất.
- 3 — Giữa đường bắt được của,
Tìm thấy thì bỏ đi,
Không tìm thấy thì mang về.

H

- ① — Hai chân song-sóng, hai bông ấp nhau,
Nhàu-nhàu-nhau di một cái.
- 2 — Hai ngang, hai sỏ, giữa tổ bồ cu.
Hai củ từ đeo lưng-lẳng.
- 3 — Hai làng đánh rập ba làng,
Máu chảy đến đâu, ruồi không dám bầu đến đấy.
- 4 — Hai gươm, tám giáo,
Mặc áo da bò,
Thập thò cửa lỗ.
- ⑤ — Hai cô nằm nghỉ hai phòng,
Ngày thì mở cửa ra trông,
Đêm thì đóng cửa lấp trong ra ngoài.
- 6 — Hai anh mà ở hai buồng,
Không ai hỏi đến, ra tường cấm cung,

Đêm thời đóng cửa cấm trông,
Ngày thời mở cửa lại trông ra ngoài.

7 — Hai tay bưng lấy khư-khư,
Bụng thì bảo dạ rằng ư đút vào.
Đút vào nó sướng làm sao,
Rập lên, rạp xuống nó rào nước ra.

8 — Hai ông mà không có bà,
Sinh ra con cháu được ba mươi người.
Mười con *xinh đẹp* (1) tốt tươi,
Bốn con nhỏ si cứ đòi làm quan,
Tám con voi, ngựa bành vàng,
Tám con xe, súng dọc ngang cả trời.

9 — Hai người cùng họ khác tên,
Nhân duyên đã định vào nơi vợ chồng (2).
Cưới về đề ở trong phòng,
Đến khi có giặc *bể bồng nhau ra* (3).
Chồng đi trước phá cửa, phá nhà,
Vợ đi sau giết sạch đàn-bà trẻ con.

10 — Hình như con nọ bay phi,
Một bên xấu, một bên phi,
Mỗi niên tiến nhất nguyệt.
Mỗi nguyệt tiến tam kỳ.

---

(1) Một mối.

(2) Mua về mới kết nhân duyên vợ chồng.

(3) Đàng đàng chạy ra.

11. — Học tập kỳ cho đến hói đầu.
 Vẫn hoàn dốt đặc, biết gì đầu.
 Bề ngoài ra dáng khôn ngoan lắm,
 Rút cục khôn ngoan chỉ bộ râu.
12. — Hữu ngư vô thủy.
13. — Hữu thủy vô ngư.
14. — Hữu cốt, hữu bì, vô hữu nhục.
 Nghi xuân, nghi hạ, bất nghi đông.

Y

1. — Yêu điệu thực nữ, con gái hảo cầu,
 Lấy nhua được bá bốn ngày,
 Đến khi vợ đẻ, lên ngay giường mừng,
 Vợ đẻ, cho vợ cấm cung,
 Trông ra ngoài ngõ kêu liên rằng-ca.
 Ra ngoài bốn vợ người ta,
 Vợ nhà ghé thấy chạy ra kêu trời.

KH

1. — *Khắp miền thiên hạ, bát vạn thứ hoa* (1).
 Mưa xuân thì héo, nắng già thì tươi

---

(1) Cây cao tám vạn nghìn hoa

- 2 — Khi điều, khi ngư, cư tại thủy, phần mục hương
sào thực mục hương.
- 3 — Khi xưa ở huyện loang-toàng,
Ở xã Bạch-bổ, ở làng Bạch-y.
Ngày thì thù-thỉ, thù-thỉ,
Tối thì rù-rì, rù-rì ra ăn.
- 4) — Khi xưa em trắng như ngà,
Vì chàng quân tử em đã hóa thâm (1).
Trách chàng quân tử vô tâm,
Chàng đánh, chàng đập, chàng lại còn nằm với
tôi.
- 5 — Khi xưa em đỏ hồng-hồng,
Em đi lấy chồng em bỏ quê cha.
Ngày sau tuổi hạc man già.
Quê chồng em bỏ, quê cha lại về (2).
- 6 — Khom-khom mà dòm rẽ nẽ, ăn cho khỏe rồi lại
khom-khom.
- 7 — Không sơn mà đỏ.
- 8 — Không gõ mà kêu
- 9 — Không vót mà nhọn.
- 10 — Không bào mà nhẵn.
- 11 — Không uốn mà ngay.

(1) Kẽ rờ, người mó em đã thất lăm.

(2) Thì em lại nhớ quê cha em về.

- 12 --- Không về mà tròn.
- 13 --- Không chân, không tay mà hay mọ 1 . . .
- 14 --- Không chổng ngồi khóc nỉ-non tối ngày.
- 15 --- Không chân, không tay, không mắt, không mũi,
Lũi thui mà đi cu li không đầu.
- 16 --- Không sơn mà đỏ, không gỗ mà kêu, không khêu
mà rặng.
- 17 --- Không cánh mà bay mới lạ đời.
Khi thì vượt bể, lúc qua khơi.
- 8 --- Không chân mà chạy, không cánh mà bay,
Không vẩy mà lội, trong bụng nước sủi,
Ngoài mũi mây bay, ăn cơm phương này, đi
chơi phương khác.
- 19 --- Không trồng mà mọc,
Không học mà hay,
Không vay mà trả,
Không vả mà sưng,
Không bùng mà kín.
- 20 --- Không sông mà bắc phù kiều,
Không rừng mà có chim kêu trên ngàn.
Không ruột mà lại có gan,
Không thờ mà có chim kêu trên trời.
- 21 --- Không tre mà có măng mọc,
Không trâu cày mà có tiếng hò-reo.

- Không chó có tiếng cắn theo,
 Không gà có tiếng ra chiều gọi con.
- 22 — Không cánh mà bay mới lạ đời,
 Đã từng vượt bè lại qua khơi.
 Tiêu-diêu thế giới ngàn muôn dặm,
 Lịch-lãm xưa nay dễ mấy người.

L

- 1 — Lắm liệt uy phong,
 Mây hồng che phủ,
 Bao nhiêu thú dữ đều phải phục tùng.
- 2 — Loanh quanh thông.
- 3 — Lòng không, ruột lại từ bi,
 Cất lên một tiếng quan trong, quan ngoài.
 Vua ban cho áo, cho đai,
 Cho chức, cho tước với hai nàng hầu.
 Đêm đêm lại bước sang lầu,
 Năm canh lại có quân hầu cả năm
- 4 — Lỗ trên toét tọt-lơ,
 Lỗ dưới toét tọt-lơ.
 Anh bịt lỗ dưới, anh đê lỗ trên.
 Cô mình tức, cô phải kèn lên,
 Đã vừa một nhọc lại thêm mất tiền.

- 5 — Lồm-xồm hai mép những lông,
 Ở giữa có lỗ, đàn ông chui vào.
 Chui vào, rồi lại chui ra,
 Năm thì mười họa đàn bà mới chui.
- 6 — L... già ăn với cà kheo,
 Lại thêm c... - lỗ và đèo năm lông.
- 7 — L... già, da dính tận xương,
 Váy xanh mỏng-mảnh mà lại thương b... dài.
- 8 — Là-là (1) mà đứng giữa nhà,
 Hễ ai động đến, thì òa khóc lên.
- 9 — Là-là chỉ thiên, là-là chỉ địa,
 Vạn cảnh la diên, kỳ lân cần ái.
- 10 — Là-là như mu l... chị,
 Lị-sị như đầu b... tôi,
 Ngày thời đi khắp mọi nơi,
 Đến đêm lại chui vào mu l... chị.
- 11 — Lưng tròn vành-vành, đít bánh-bao,
 Mân mân, mó mó, (2) dút ngay vào.
 Thủy hỏa tương giao sôi sinh-sịch,
 Âm dương nhị khí sừng làm sao.

---

(1) Sờng sờng — (2) Sờ chung quanh thấy lỗ.

M

- 1 — Mặt tròn vành-vành tựa như gương,
Con con cháu cháu khắp tứ phương,
Thuở đương thì, mãn che, trưởng rú,
Khi về già, dầu nắng, giải sương.
- 2 — Mặt em phương tượng chữ Điền,
Da em thì trắng, áo đen mặc ngoài.
Lòng em có đất, có trời,
Có câu nhân nghĩa, có lời hiếu trung.
Dù khi quân tử có dưng,
Thì em sẽ ngỏ tấm lòng cho xem.
- 3 — Mẹ trọc đầu, con gai góc.
- 4 — Mẹ gai góc, con trọc đầu.
- 5 — Mẹ trọc đầu, con cũng trọc đầu.
- 6 — Mẹ xanh đẻ con bánh dợn.
- 7 — Mẹ đi trước đánh bông, đánh bạt,
Con đi sau vừa hát, vừa reo.
- 8 — Mẹ mười con, con cũng mười con,
Mẫu da tuy khác, một khuôn tròn.
Gớm thay phúc đức nhà ta quá l
Đề tiếng về sau với nước non.
- 9 — Mẹ có cánh, mẹ chẳng biết bay,
Con không có cánh con bay vù-vù,

Mẹ ngồi ở chốn phong du,
Con bay tít mù mẹ chẳng biết đâu.

10 — Miệng chào anh, tay vánh lỗ (1).

11 — Miệng rộng, tai cao, dọc mũi dài,
Lo chi sớm vỡ vôi đeo đai.
Gặp khi lửa đỏ cười ra phá,
Cay mặc ai, mà đáng mặc ai.

12 — Minh vàng mặc áo cánh tiên,
Ngày năm bảy vợ, năm đêm kêu trời.

13 — Minh đồng, da sắt, đứng giữa cửa quan,
Gươm giáo chẳng sợ, chỉ sợ ông cào gan, móc
ruột.

14 — Minh bằng quả chuối tiêu,
L... bằng vỏ trấu, lỗ bằng niêu.

15 — Minh tròn, da lại trắng tinh,
Hễ nóng đến mình thì uốn vú ra.
Ăn phải thịt gà, thì tịt vú đi.

16 — Minh bằng cái ph_han, đầu đội bốn sào,
Vừa ngăn lá thắm, vừa rào chim xanh.

17 — Minh dài một thước, cõ mọc lông mao,
Gặp người quân-tử, xô ngay vào.

18 — Minh tròn bằng quả chuối tiêu,
Đeo dây, đeo nhợ, đeo niêu cả ngày.

(1) Hai tay nâng dít.

- 19 — Minh tròn chùng-chục,
Quận khúc kỳ-lân,
Ba bốn mươi chân, miệng bằng cái đĩa.
- 20 — Minh tròn chùng-chục,
Một - khúc kỳ-lân,
Chết đến bản thân hãy còn chèo hát.
- 21 — Minh tròn, lưng không-không-khong,
Làm cho con gái phải lòng tả-tôi,
Ông sư có biết cái không-không-khong là gì ?
- 22 — Minh tròn chùng-chục, đầu toét-tòe-loe,
Đút vào cổ con gái, cổ con gái nghe,
Đút vào bà lão, bà lão lắc.
- 23 — Minh mặc áo đoạn thâm,
Cổ quàng khăn nhiều trắng,
Hễ mở miệng ra, ai cũng muốn mắng.
- 24 — Minh dài một tấc,
Áo mặc dễ-đa.
Bác mẹ sinh ra vô ngôn, bất ngữ,
Đến ngày chí tử, mới nói nhất ngôn.
- 25 — Minh đen như quạ, da trắng như bông,
Giữa thất cô bông, đít đeo nôi nước.
- 26 — Minh tròn lưng không-không-khong (1),
Dây tơ vắn vít con ong nứa vôi.

---

(1) Bầu tròn, đít lại cong cong.

Chơi thì tìm chốn thành thơi (1),

Bắt con long thò ghẹo người Thủy Cung (2).

- 27 — Mỗi người một nước, một nơi,
Cớ sao lại đặt hai người một tên.
- 28 — Mỗi người mỗi nước, mỗi nơi,
Làm thân con gái nằm chơi trên bụng chồng,
Thiếp tôi may áo cho chồng,
Còn như thân thiếp thì không mặc gì.
- 29 — Mỗi người một nước, một non,
Cớ sao thiếp lại nằm trên bụng chồng.
Đói, no thiếp để trong lòng,
Áo mặc cho chồng, thiếp chẳng bận chi.
Thiên-hạ lắm kẻ yêu vì,
Giàng đi, kéo lại cũng chẳng bận chi đến chồng.
- (30) — Mồm bò, không phải mồm bò,
Lại phải mồm bò.
- 31 — Mồng năm, mồng sáu cải tử hoàn sinh,
Rằm, mười sáu đang xinh,
Hai mươi, hai một ra tình đã hao.
Sở thiên-tào ba mươi thì chết.
- 32 — Một mẹ năm, trăm con gói.
- 33 — Một mẹ năm, trăm con bước.

(1) Nghe tin chàng đã tới nơi.

(2) Bắt con nhện trắng ghẹo người Thủy-Cung.

- 34 — Một người làm quan, cả nhà được đi tào.
- 35 — Một trống, hai mái, đá không biết ia.
- 36 — Một trăm con rắn cắn một con trâu.
- 37 — Một cột mà có hai vách rách không ai vá.
- 38 — Một trăm tấm ván, một vạn thẳng quân,
Thằng nào cỡi trần cũng lăn xuống hố.
- 39 — Một đàn cò trắng phau phau,
Ăn no tắm mát rủ nhau đi nằm.
- 40 — Một cây có sáu trăm hoa,
Một hoa bốn nhị ai là chẳng yêu.
- 41 — Một lòng vì nước vì nhà (1),
Người mà không biết, trời đã biết cho.
- 42 — Một ông chứa đám, tám ông đang-cai,
Rước hòn đá mài về chùa Hương-Tích (2).
- 43 — Một cây mà có năm cành,
Giáp nước thì héo, đề dành thì tươi.
- 44 — Một cây mà nở trăm hoa,
Chỉ có một quả chẳng già, chẳng non.
- 45 — Một cây mà có đôi cành,
Những người quân-tử rập-ranh chơi bời.
- 46 — Một cây mà có hai cành,
Có hai thằng bé rập-rềnh trên cây.

---

(1) Lòng ngay giữ lấy nước nhà.

(2) Lưng đeo đá mài, chân đi không-không.

- 47 — Một chồi mà quét hai hè,
Quét đi, quét lại, lại đề lỗ tròn.
- 48 — Một củ mà có bốn rễ,
Hai người lễ-mễ bưng lên.
- 49 — Một cây mà có đôi cành,
Lá sắp, lá ngửa, lá xanh ròn-ròn.
- 50 — Một vại mà kê hai chân,
Con dao, cái cuốc đề gần một bên.
- 51 — Một bề cột leo, mười sáu bề kéo,
Lòng son chỉ đỏ, phượng leo tứ bề.
- 52 — Một năm có mười hai tháng,
Một tháng có ba mươi ngày,
Chọn một ngày trồng cây không rễ.
- 53 — Một người nằm, một người ngồi,
Đút vào sừng lằm em ơi,
Rút ra đánh choách, miệng cười toét tõe loe.
- 54 — Một mẹ sinh được hai con, trai gái vuông tròn.
Gái đẹp như tiên, ai cũng muốn trông.
Trai xấu như quỷ chẳng ma nào nhìn.
- 55 — Một lữ ăn mày, một lữ quan,
Quanh đi quẩn lại cũng một đoàn.
Đêm thu gió lạnh đèn thời tắt,
Hết cả ăn mày, hết cả quan.
- 56 — Một cây có quả, có hoa,
Vì chưng không lá chê già, chê non.

- Đôi bên quân tử giao ngôn,
Suy đi, tính lại vẫn còn hồ nghi.
- 57 — Muốn qua cửa quan phải có văn chỉ,
Nếu không có văn chỉ thì chặt đầu đi.
- 58 — Muốn cho, cho chúa tôi giàu,
Đề tôi lấy mỡ, lấy dầu tôi ăn.
- 59 — Muốn cho, cho chúa tôi tàn,
Đề tôi mắc võng nghênh-ngang khắp nhà.

N

- 1 — Năm thằng cầm hai cái sào,
Đuổi đàn trâu trắng chui vào trong hang.
- 2 — Năm thằng đội năm cái mũ bằng sừng,
Rủ nhau lên rừng bắt con tí hị.
- 3 — Năm ông, năm mũ rủ nhau lên rừng (1).
Bắt được thằng hùng, tra vào cối đá (2).
- 4 — Năm anh đứng bên kia sông,
Năm cô đứng bên này sông,
Năm anh mới xỏ vào lòng năm cô.

---

(1) Năm ông đội mũ mốc chạy lên rừng.

(2) Bắt được thằng tráo-trung bỏ vào hang đá, hoặc :
Bắt được con từng lưng về cho bà ú ự.

- 5 — Nằm co, ới hỡi nằm co,
Ta thấy mình đến, ta cho mình mần.
Mần xong, ta lại nằm co.
- 6 — Nỗi lòng kín chẳng ai hay,
Rõ ràng mặt ấy, mặt này chó ai.

NG

- 1 — Ngà lưng cho thế-gian nhờ,
Vừa êm, vừa ấm lại ngò bắt trung.
- 2 — Ngoài xanh, trong trắng như ngà,
Đức ông cũng chuộng, bức bà cũng yêu.
- 3 — Nghĩ mình phận đã về tròn,
Dầu bao than lửa chẳng mòn được nao.
Long, ly, quy, phượng, sánh vào,
Đem mà ví với *cao* (1) *cao* kém gì.
- 4 — Người ngắn mà ngậm tấm dài,
Đội nón chẳng đội, đội quai lên đầu.
- 5 — Người chẳng ra người, ma chẳng ra ma,
Đit thời đàn bà, đầu thời đàn ông.
- 6 — Người thì cao lớn trượng phu,
Đóng mười lần khổ trật cu ra ngoài.

---

(1) Trời.

- 7 — Người đứng bên kia sông,
Người đứng bên này sông (1),
Đuổi nhau kỷ cũng chẳng bắt được nhau.
- 8 — Người vàng lại mặc áo vàng,
Giã ơn lòng chàng cho tấm áo sen.
Giã ơn người ấy vớt lên,
Lại lên mình trần.

NH

- 1 — Nhà đen lại đóng đồ đen,
Trên thì sấm động, dưới thì đèn chong.
- 2 — Nhà xanh lại đóng đồ xong,
Giữa đồ giồng hành, thả lợn vào trong.
- 3 — Nhà vàng lại đóng đồ vàng,
Khách đi qua đàng chẳng dám vào chơi.
Khách vào, khách lại nghỉ ngơi,
Mẹ cháu đi chợ mua với tằm trâu.
- 4 — Nhẫn-nhụi mà lại sần-sùi, dốt đặc mà lại hay
chưa

---

(1) Đồng.

- 5 — Nhất khẩu, tứ tu, đứng-đỉnh giang-hồ,
Nhị nhân đồng bãi.
- 6 — Nhất thủ, tam nguyên tiếng đổ đầu,
Tiếng tâm lòng lầy khắp đầu đầu.
- 7 — Nhất mẫu sinh tứ tử,
Tứ tử du tứ phương,
Nhật nhật thường âm thủy chi trung.
- 8 — Nhất gia lưỡng phòng, sinh đặc nhị nam, ngũ
nữ,
Thành gia bách sự đã đặc loạn như ma,
Chực đặc phân minh bãi.
- 9 — Nhị hình, nhất thê, tứ chi, bát đầu,
Tứ bát nhất bát phi toàn ngưỡng lưu.
- 10 — Nhị cửu nhất thập bát, nhị phi nhất thập bát,
Tam bát nhị thập tứ, nhị phi nhị thập tứ,
Tứ thất nhị thập bát, nhị phi nhị thập bát,
Ngũ lục tam thập chi, nhị phi tam thập chi.

Ô

- 1 — Ốc đậu cọc cầu ao, cọc cầu ao ốc đậu.
- 2 — Ối anh cấp sách đi thi,
Ba xe chấp lại chữ gì hờ anh ?

- 3 — Ông béo mà lẹo bà gầy,
Rút ra chẳng được lấy chày mà đấm (1).

O

- 1 — Ở trong khúc gỗ chui ra,
Mình trắng như ngà, *đít lại xanh xanh* (2).
2 — Ở vua mà được áo vàng,
Có ấn, có quyết vẽ vang trong Triều.
Mười một, mười hai thì có kẻ yêu,
Mười ba, mười bốn ai chiều làm chi.

PH

- 1 — Phi long, phi li, phi hồ, phi tỳ,
Phi cầm thú, nhân-luân chi loại,
Năng thực nhục, bất năng ăn tầu.
2 — Phong lưu đài tạ trong nhà,
Khí vào là rắn, khí ra là rồng.

---

(1) Nhờ thầy kính kông. — (2) Đầu đỏ, đít xanh.

- 3 — *Phồm-phộp* (1) như cái bàn tay,
 Ban đêm thì có, ban ngày thì không.
 Dưới bụng thì trắng, như bông,
 Trên lưng nhẵn thín không lông đen xì.
- 4 — Phơn-phớt môi son đỏ đỏ tươi,
 Gặp người ngoại-quốc ắt không mời,
 Nhặt nông phó mặc lòng ưa thích,
 Thăm, mặn duyên lành phải chọn nơi.

Q

- 1 — Quê em vốn ở sơn lâm,
 Sinh ra em vốn hồng tâm hắc bì,
 Đem ra cho đến Kinh kỳ,
 Tìm nơi bạch hổ, ta thì kết duyên.

R

- 1 — Rành-rành ba góc, giữa con cóc ngồi,
 Hai bên thiên-lôi, hai bên địa võng.

---

(1) Hòm hớp.

- 2 — Rành-rành ba góc rành-rành,
Khi thì ẹp lại, khi thì vành ra.
Khi vui, thì sướng hay là,
Khi buồn, thì chảy nước ra rì-rì.
- 3 — Răng đen nhưng-nhức, mặt diêm hình giăng.
Chồng con chẳng lấy, đi ở với làng.
Bao nhiêu trộm cướp, đòn cũng chịu,
Lúc chết, làng lại phải đề tang.
- 4 — Răng trên ghế ngựa nhà ta,
Có cây một thước, có hoa bốn mùa.
- 5 — Rau âm phủ nấu với mù l... tiên,
Ngựa cửa quyền nấu với ả l... treo.
- 6 — Rậm râu, sâu mắt, thật là già,
Trời mưa tầm-tã mới bò ra,
Có khi mở miệng vang lừng khắp,
Già trẻ nào ai trái lệnh ta.

S

- 1 — Sông sâu, giếng hoắm, cờ cắm tứ-vì,
Kẻ chợ ta thì đánh nhau lổp-đổp.
- 2 — Sông tròn vành-vạnh, nước đục lò-lò,
Thằng lặn, thằng hụp, thằng thò đầu lên.

- 3 — Sông không đến, bến không vào,
Lo-lững giữa trời làm sao có nước,
- 4 — Sông tròn vành-vạnh, nước đỏ như vang,
Con rắn nằm ngang, lấy sào mà dầy.
- 5 — Sông tròn vành-vạnh, nước lạnh xông hơi.
Bắc cầu ông địch, sang chơi ông bố.
- 6 — Sông tròn vành-vạnh, nước lạnh như tiền,
Con gái như tiền, đắm đầu mà lặn.
- 7 — Sông tròn vành-vạnh, nước lạnh tò-o,
Mẹ nằm chị bú, em no cài cài,
- 8 — Sông Thao nước đục lò-lờ,
Có hai thằng bé đánh cờ giữa sông.
- 9 — Sột-sạt như lá chuối khô,
Hai bên nước chảy như hồ Long-vân (1).
Từ quan cho chí đến dân,
Ai ai cũng phải uống nước *Long-vân chi hồ (2)*
- 10 — Sớm đi bốn chân, trưa đi hai chân,
Chiều đi ba chân, tối đi tám chân.
- 11 — Sừng sừng mà đứng giữa trời,
Dơ vây, dơ cánh, nuốt người như không.
- 12 — Sừng-sừng mà đứng cửa quan,
Giáo đâm không chết, lời gan ra ngoài.

(1) Đồi bên đồng hồ, nước chảy vụn vụn.

(2) Vụn vụn Tây-hồ.

- 13 — Sừng-sừng mà đứng giữa nhà,
Ai vào không hỏi, ai ra không chào.
- 14 — Sừng-sừng mà đứng góc hồ,
Ai đem người ngọc tới ra cho.
Người tở-liều mặc quần tở-liều,
Cổ liêm-chi đeo hột tằm-tơ.

T

- 1 — Tai nghe, miệng nói, đít làm vua,
2 — Tay cầm bán nguyệt xênh-xang,
Làm tôi, vì chúa sửa sang cõi bờ.
- 3 — Tam thủ, tam vi, lục nhãn, lục nhĩ,
Tứ túc chỉ thiên, tứ túc chỉ địa.
- 4 — Tam vương đồng đảo công đồng,
Đợi đến canh tân lên quí tị,
Chờ cho nhâm tị đảo đồng chung.
- 5 — Tầm phành, tầm phạch, tầm phanh,
Khi vui, vui quá, khi buồn, buồn tênh.
Khi xưa nó đỏ như dâ,
Bờ anh chơi ác nó đã thâm thâm.
- 6 — Tí-nhi như cái nhĩ đào,
Trái phàm-phu chơi năm ba chiếc,
Gái lịch sự ních mãi vào,

- 7 — Tính người đã hay chơi chim,
Bao nhiêu con gái lại tìm mà ôm.
- 8 — Tiếng thanh cảnh đề về sau,
Thà rằng nước lã ăn rau cũng đành.
- 9 — Tiểu đầu, lục túc, đại khúc vô y,
Năng ẩm huyết, bất năng ẩm tửu.
- 10 — Tôi ăn trước, tôi lại ăn thừa,
Ngày ngày giúp chúa, châu vua nhọc nhàn.
- 11 — Tuổi em chừng độ mười chín, đôi mươi,
Kẻ chê thất tiết, người cười bất trung (1).
Dù chẳng nên đạo vợ chồng (2),
Viết năm ba chữ bỏ công mà về.
Làm nên ngựa cưỡi, tàn che,
Lấy năm bảy vợ, cũng vì có em.
- 12 — Từ khi thiệp tới cửa chàng,
Có sao chàng để nằm ngang chàng dúi.
Buông ra cho thiệp kêu trời,
Kéo rồi lại có kẻ cười, người chê.
- 13 — Tứ tử mà chấn tứ phương,
Dạ dạ qui tâm mẫu.
- 14 — Tử-Lộ vấn tân, Tử viết Thủy-tai,
Thủy tai hà thủ ư thủy.

(1) Lắm lòng   (2) Thương sao cho vẹn chữ tông.

- 15 — Tượng hình quân tử chường,
 Tứ diện bát quái đồ,
 Nguyệt vọng giang hồ, tồn khản lập tức.

TH

- 1 — Than thân dòng mỏng như là,
 Thế gian ai cũng gọi ra hai lần.
 Tìm nơi quân tử gửi thân,
 Biết đâu là tỏ nó gần hay xa.
- 2 — Thân em phỏng độ mười tám, đôi mươi.
 Nực thời dùng đến, rét thời bỏ đi.
- 3 — Thân tròn chùng-chục, quá dài bao.
 Thấy lỗ lăm-le dứt tọt vào,
 Thủy-hỏa tương-giao xôi xính-xịch.
 Nhờ cô một khói sương làm sao.
- 4 — Thầy khoe hay chữ thuộc lâu,
 Chủ nhà đi vắng đâu,
 Ai hỏi văn-chương, thầy cũng không dám thờ.
- 5 — Thoạt vào vén váy lên,
 Cái dưới mấp máy, cái trên gật gù.
- 6 — Thung-thức mà bọc ngoài da,
 Kỳ lân, sư-tử chẳng qua mới này.

- Thiên-hạ cùng lấy làm thầy,
Vua quan cũng chuộng, chúa này cũng yêu.
- 7 — Thuyền sơn son, mũi thuyền bằng vàng,
Đem ra mà chở mười ngàn tiểu-tinh,
Trách chàng quân-tử bạc tình,
Bước ra chẳng dạn tiểu-tinh vài lời.
- 8 — Thuở bé em có hai sừng,
Đến khi nửa chừng, thì lớn bụng ra,
Đến năm ba mươi tuổi già,
Em nhớ lúc cũ, lại ra hai sừng.
- 9 — Thượng thờ, hạ bất thờ,
Hạ thờ, thượng bất thờ,
Đến khi co lại, thượng, hạ giai bất thờ-thò.

TR

- 1 — Trần đầu tóc phượng long, li,
Dưới lưng bốn vú, đám thì vãi ra.
- 2 — Trèo lên nghi-ngút,
Đánh xuống thì-thụp,
Chẳng đánh, chẳng ra,
Đánh thì vãi ra đầy chiếu.
- 3 — Trên lông, dưới lông, tối lông làm một.

- 4 — Trên tàn rách, dưới trạch khô,
Ba tiếng ty hô chào gậy múa bát.
- 5 — Trên tàn rách, dưới quạt che,
Ba tiếng ý-e, chèo mui, chèo lái.
- 6 — Trên bằng da, dưới lại bằng da,
Đút vào thì ấm, rút ra lạnh-lùng.
- 7 — Trọc đầu mang tiếng bát lương,
Chẳng vương một tí, để vương còn gì.
- 8 — Tròn vành-vạnh, trắng phau-phau,
Ăn no, tắm mát, rủ nhau đi nằm.
- 9 — Trong hang trong hốc, lổc-nhốc bỏ ra,
Cả huyện cùng nhà chẳng ai bắt được.
- 10 — Trong trắng, ngoài xanh,
Ở giữa đóng danh, hai đầu trống hồng.
- 11 — Trông ra thăm-thăm lại mênh-mông,
Chẳng có một người lại bảo đông,
Đứng mãi lâu tây nhìn ngoảnh lại,
Xa-xa chỉ thấy đám mù không.

V

- 1 — Vô thủ, vô nhĩ, vô nhãn, vô vi,
Hữu thiết vô khâu, năng thực, nhục bất năng
âm từ.

- 2 — Vô thủ, vô vi, vô nhĩ, vô tâm,
Vốn tại sơn-lâm, hay ăn thịt sống.
- 3 — Vốn dòng quân-tử xưa nay,
Mà lòng ái-quốc khi đầy khi vơi.
- 4 — Vốn xưa quê ở Thổ-hà,
Ai ai cũng gọi tên là con quan.
Dốc lòng việc nước lo toan,
Đầy vơi phó mặc thế-gian ít nhiều.
- 5 — Vừa bằng con gà trống đỏ, thò-lõ trên cây.
- 6 — Vừa bằng cái nong, cả làng đông chả hết.
- 7 — Vừa bằng đốt tay thay-lay bọng máu.
- 8 — Vừa bằng quả bí nhi-nhi những hột.
- 9 — Vừa bằng con bò nằm co giữa ruộng.
- 10 — Vừa bằng lá tre sung-soe đánh vật.
- 11 — Vừa bằng hột đồ ăn đồ cả làng.
- 12 — Vừa bằng lá tre, le-the mặt nước. -
- 13 — Vừa bằng cái bát, san-sát giữa đồng.
- 14 — Vừa bằng quả mướp, ăn cướp cả làng.
- 15 — Vừa bằng cánh cửa, nằm ngửa giữa trời.
- 16 — Vừa bằng quả cà, trong da ngoài nạc.
- 17 — Vừa bằng hột lạc, trong nạc ngoài xương.
- 18 — Vừa bằng cái lá đa, đi xa về gần.
- 19 — Vừa bằng hạt máu, suốt sáu gian nhà.

- 20 — Vừa bằng cái đố đánh đồ bỏ mảy.
- 21 — Vừa bằng cái hũ thò-lỗ xuống ao.
- 22 — Vừa bằng bó củi thui-lủi bờ ao,
Chó cắn xôn-xao là thằng kẻ trộm.
- 23 — Vừa bằng cò tay đâm ngay vào l...
Gặp ông quan ôn, bỏ l... mà chạy.
- 24 — Vườn rộng thênh-thang,
Trúc mọc đôi hàng,
Chim kêu thánh-thót.
- 25 — Vừa bằng hột quít lỗ đít trắng tinh,
Bay ra rập-rình là con đom-đóm.
- 26 — Vừa bằng cái vung, vung xuống ao, đào chẳng
thấy, lấy chẳng được.
- 27 — Vừa bằng con bò nằm co giữa cồng, cả tồng
không dám đi.
- 28 — Vừa bằng cái kim, chìm xuống ao, đào chẳng
thấy, lấy chẳng được.
- 29 — Vừa bằng hột quít, lỗ đít có tinh,
Tình hình như con đom-đóm.
- 30 — Vừa bằng thằng bé lên ba,
Thất lưng con-cón chạy ra ngoài đồng.
- 31 — Vừa bằng cái thúng.
Lăn đùng giữa nhà,
Cả nhà chạy đến.

- 32 — Vừa bằng cái gạo, hai mắt thao-láo,
Ông chẳng ra ông, bà chẳng ra bà.
- 33 — Vừa bằng ngón tay,
Chặt ba gian đầy ra cả ngoài sân.
- 34 — Vừa bằng ngón tay thay-lay những thịt.
Thin-thít những lông, đời cha đời ông,
Ai ai cũng không dám mó.
- 35 — Vừa tròn vừa dài.
Trăm hai mươi thước.
Đánh lướt qua sông,
Đánh bông ngọn gạo,
Đánh đạo đầu đình.
- 36 — Vừa bằng ngón tay, thay-lay những thịt,
Thin-thít những lông, bố bảo đem trồng.
Mẹ bảo đem bán,
Con bảo đem luộc đánh chân một bữa.
- 37 — Vừa bằng cái trống tầm-vông,
Đánh ngã đàn ông, đánh ngã đàn bà.
Đánh ngã Thanh-Hoa, đánh ngã kẻ chợ,
Đánh ngã vợ vua.

X

- 1 — Xin lửa ông tảo, đốt đầu ông sư,
Sấm động ù-ù, rồng bay pháp-phới.

- 2 — Xưa còn đông liễu, tây đào,
Nay mừng tiên đã tìm vào Bồng-lai.
- 3 — Xưa kia em trắng như ngà,
Bồi chung ngủ lã, nên đà em thâm.
Lúc bần, chàng đánh, chàng đâm,
Đến khi rửa sạch chàng nằm lên trên.
- 4 — Xưa kia em ở trên rừng,
Đem về tạc tượng độ chừng sáu mươi (1).
Làm cho lở đất, long trời (2),
Bao giờ chín chục thì người mới già (3).

---

(1) Em xuống hạ giới tuổi chừng sáu mươi.

(2) Bao giờ tuổi tác chầu trời

(3) Thì em đã được chín mươi tuổi liền.

GIẢNG CÁC CÂU ĐỐ

A

1. Miếng cau và miếng trầu — 2. Chữ Tất 𣎵 —
3. Cái ống nhổ — 4. Con ruồi — 5. Cây chuối.

Ă

1. Cái bảo.

B

1. Ba ông đồ rau và nồi cơm — 2. Gàu sông tát nước — 3. Một tháng — 4. Miếng trầu — 5. Cối giã trầu — 6. Bể thời lửa — 7. Củ khoai sọ — 8. Đánh đồ gạo (?) — 9. Quả chay — 10. Tượng Phật —
11. Bánh dầy — 12. Cũng bánh dầy — 13. Cái cây —
14. Cái cối xay — 15. Ấm nước và bốn cái chén —
16. Khung cửi — 17. Con chuột — 18. Con trệu —
19. Con voi — 20. Đồng tiền và quan tiền kẽm —

21. Bàn cờ — 22. Cái máng — 23. Bốn con chuột :
chuột cống, chuột lắt, chuột chù và chuột đồng —
24. Quan tiền kẽm.

C

1. Bình vôi — 2. Đồi dưa cá — 3. Cái chồi —
4. Mặt người — 5. Cái váy — 6. Cái máy khâu —
7. Cái ống chân — 8. Lòng cha mẹ — 9. Người kéo
vó — 10. Cây lúa — 11. Cây soan — 12. Lá trâu không
— 13. Rau sam — 14. Cái lọng — 15. Cái điều — 16.
Hạt mưa — 17. Cây cau — 18. Quả gấc — 19. Cái
điều vàng — 20. Củ ấu — 21. Mái nhà — 22. Cây cau
— 23. Con gà — 24. Cây ngô — 25. Đường cái đi —
26. Chữ Hi 義 — 27. Con dao — 28. Cái yếm —
29. Đòn gánh — 30. Cối giã giò — 31. Cái trống —
32. Cây tre — 33. Từ Cầm, Từ Cống, Từ Hạ, Từ
Du, 子禽子貢子夏, 子游 — 34. Cái mõ và cái dùi
mõ — 35. Chữ Thủy 水 — 36. Ngòi bút lông và tháp
bút — 37. Cây ngô (?) — 38. Cái hương sen —
39. Chữ An 安 — 40. Cái cối xay — 41. Cái chuông
— 42. Hòn đá mài — 43. Cái diêm.

CH

1. Cái lò rèn — 2. Xỏ kim — 3. Cái nhà — 4. Cây bèo — 5. Nén hương thấp — 6. Quả lựu — 7. Quả bưởi hay quả bông — 8. Quả di — 9. Quả thị — 10. Cái điều sáo — 11. Quả gấc — 12. Cái nhà có hai chái hai bên — 13. Chữ Đức 德 — 14. Con chó thui — 15. Quả trứng — 16. Chữ Chương 章 — 17. Người cầm bó rơm đi xin lửa — 18. Cái quạt.

D

1. Quả nhãn — 2. Quả vải — 3. Quả mít — 4. Củ nâu — 5. Giàn mướp.

Đ

1. Con cua đồng — 2. Đám ruộng lúa — 3. Chữ Hiếu 孝 — 4. Lá trâu-không — 5. Buồng cau — 6. Cái gáo múc nước — 7. Cái thoi dệt vải — 8. Con tôm — 9. Con ngựa — 10. Thuyền đậu cuối bãi (tại con muỗi) — 11. Cây mía — 12. Con chó sủa —

13. Chữ Quy 龜 — 14. Con ngáo — 15. Cái gai —
 16. Cái tem dán thư (timbre) — 17. Bầu trời —
 18. Cái bừa — 19. Cái áo — 20. Con ốc — 21. Cái nón
 — 22. Cái bàn chân — 23. Cái gai chân giẫm phải —
 24. Cái bánh dày — 25. Chữ tùy 隨 — 26. Túi đựng
 trâu — 27. Người ta — 28. Rang lúa — 29. Cái khung
 cửi — 30. Cái mặt.

G

1. Cái vó.

GI

1. Cau lúc già và lúc là cau hoa — 2. Cây lá móng
 — 3. Gai giẫm phải.

H

1. Cái kéo — 2. Chữ kỳ 其 — 3. Ăn trâu và quết
 trâu — 4. Con cua — 5. Hai con mắt — 6. Cũng là

hai con mắt — 7. Ăn mía — 8. Bộ tam cúc — 9. Lược thừa và lược bị — 10. Chữ Bát 八 — 11. Bút lông — 12. Cái mõ — 13. Bát nước — 14. Cái quạt.

Y

1. Gà mái và gà trống.

KH

1. Các ngôi sao — 2. Con cá đuối — 3. Con rắn — 4. Cái chiếu — 5. Cái nồi đồng — 6. Thợ xé — 7. Mặt trời — 8. Sấm — 9. Cái gai — 10. Thân cây chuối — 11. Thân cây cau — 12. Quả bưởi — 13. Cái nia — 14. Kèn đám ma — 15. Con ốc — 16. Mặt trời, sấm và mưa — 17. Cái thuyền — 18. Chiếc tàu thủy — 19. Cây cỏ, chim bót, sự thuế, cái ghọt và quả trứng — 20. Khung cửi — 21. Cái áo — 22. Tờ báo.

L

1. Quả núi cao — 2. Khố đồng — 3. Cái trống —
 4. Cái điều thuốc lào — 5. Cái áo tơi — 6. miếng
 trầu thuốc — 7. Cối giã gạo — 8. Cái cối xay —
 9. Bụi tre — 10. Con rùa-rùa — 11. Cái điều thuốc
 lào.

M

1. Cái hương sen — 2. Quyền sách — 3. Cây mít
 — 4. Cây bưởi — 5. Cây đu-đu — 6. Quả khế —
 7. Gà mẹ và đàn gà con — 8. Đồng bạc, hào và xu
 — 9. Cung tên — 10. Túi đựng trầu — 11. Cái điều
 ống — 12. Con gà trống — 13. Cái khóa cửa —
 14. Con chuột — 15. Bánh đa sát kê — 16. Cái màn
 — 17. Cây cỏ may — 18. (?) — 19. Cái nơm — 20. Con
 ốc — 21. Cái lược — 22. Đôi hoa tai — 23. Con quạ
 khoang — 24. Cái pháo — 25. Trổ xôi — 26. Câu cá
 — 27. Lược thưa và lược bí — 28. Cối xay —
 29. Cối cối xay — 30. Con ốc — 31. Mặt trăng —

32. Cái nóc nhà — 33. Cái bức cửa — 34. Khóm khoai — 35. Cái nhà — 36. Nóc nhà — 37. Tàu lá chuối — 38. Sàng gạo — 39. Cái rổ bát — 40. Quan tiền kẽm — 41. Cái máng — 42. Con cua — 43. Bàn tay — 44. Cái cân — 45. Cái đàn hai dây — 46. Cây ngô — 47. Đuôi con trâu — 48. Cái gầu dây — 49. Quan tiền kẽm — 50. Chữ Tác 91 — 51. Đuôi con trâu — 52. Cây nêu — 53. Mẹ cho con bú — 54. Mặt trời và mặt trăng — 55. Đèn kéo quân — 56. Cái cân — 57. Kim, chỉ — 58. Con đàn — 59. Con nhện.

N

1. Và com — 2. Bát chấy — 3. Tay bắt chấy mồm cân — 4. Năm khuy áo — 5. Cái túi — 6. Cái trống.

NG

1. Cái phản — 2. Quả cau — 3. Cái vung nôi — 4. Bình vôi — 5. (?) — 6. Cây chuối có hoa — 7. Hai tai cối xay — 8. Con nhộng.

NH

1. Bếp nấu cơm — 2. Cái bánh chưng — 3. Tờ ong
 — 4. Đồng tiền — 5. Cái gầu dây — 6. Bút lông —
 7. Cái gầu giai — 8. Cái bàn tính — 9. Chữ tính
 — 10. Hai chữ thập, nhứt 卅 — .

Ô

1. Chữ Phi 非 — 2. Chữ Oanh 𪔐 — 3. Cái khóa.

Ơ

1. Phầm oản — 2. Quyền lịch.

PH

1. Con dao — 2. Cái xà nhà (lúc ở trên mái và lúc
 long ra) — 3. Con ếch — 4. Miếng trâu.

Q

1. Củ nâu nhuộm vải.

R

1. Hai cái vú — 2. Cái quạt — 3. Cái trống — 4. Bàn đèn thuốc phiện — 5. Măng nấu với rươi, cua nấu với khế — 6. Thằng mỗ.

S

1. Ngô rang — 2. Nồi ươm tơ — 3. Quả dừa — 4. Dĩa dầu thắp đèn — 5. Nấu rượu — 6. Bánh chổi — 7. Hũ cất rượu — 8. Nồi cơm và đôi đũa cả — 9. Vú sữa — 10. Người ta — 11. Cái nhà — 12. Cái khóa — 13. Cái cột — 14. Cây dừa.

T

1. Chữ Thánh 聖 — 2. Cái liềm — 3. Hai người khách có bím khiêng con lợn quay — 4. Nồi nước

bắc bếp — 5. Cái quạt — 6. Hoa cò may — 7. Cái yếm — 8. Quả chanh — 9. Con rận — 10. Người nhà bếp — 11. Cái bút lông — 12. Cái diều — 13. Cái gầu giai — 14. Chữ Duật 𠂔 — 15. Mạng nhện.

TH

1. Con chuồn chuồn — 2. Cái quạt — 3. Cái diều — 4. Cái tủ sách — 5. Dệt cửi — 6. Kim chỉ — 7. Đôi giầy chân đi — 8. Mặt trăng — 9. Người đắp cái chiếu ngắn.

TR

1. Cái chuông — 2. Cũng cái chuông — 3. Con mắt — 4. Người ăn mày — 5. Cũng người ăn mày — 6. Đôi giầy — 7. Chữ chủ 主 — 8. Chờn bát — 9. Cái rằm — 10. Miếng trầu-không — 11. Bè Đông.

V

1. Con dao — 2. Cái thớt — 3. Ấm bình tích — 4. Cũng ấm nước — 5. Bắp chuối — 6. Cái giếng.

7. Quả sim — 8. Nồi cơm — 9. Cái mả — 10. Cái kéo — 11. Điều thuốc Lào — 12. Con đĩa — 13. Được chân trâu — 14. Con chuột — 15. Tàu lá chuối — 16. Cái mề gà — 17. Con ốc vặn — 18. Bàn chân — 19. Ngọn đèn — 20. Điều thuốc Lào — 21. Hoa chuối — 22. Thằng kẻ trộm — 23. Con chuột và con mèo — 24. Trường học — 25. Con đom-đóm — 26. Mặt trời — 27. Con hùm — 28. Râu tôm — 29. Con đom-đóm — 30. Bó mạ — 31. Mâm cơm — 32. Cái hoa cái — 33. Cái đèn — 34. Con sâu róm — 35. Củ từ — 36. Hạt mưa — 37. Cái gối.

X

1. Hút thuốc Lào — 2. Con gà trống thiên — 3. Cái chiếu — 4. Cái chày (tiếng hàng chày 60 chín chục chày gậy).

* PAPILLON NGƯỜI TÙ KHỔ SAI

Đối với giới xuất bản, cuốn Papillon đúng là một hiện tượng! Đó là cuốn sách bán chạy nhất trong nửa thế kỷ vừa qua. **Chỉ trong vòng một năm**

có số mười triệu cuốn trong toàn thế giới: một triệu hai trăm ngàn cuốn ở Pháp, năm triệu ba trăm ngàn cuốn tại Hoa Kỳ, một triệu năm trăm ngàn cuốn tại Đức và năm trăm ngàn tại Anh. Papillon mừng rỡ kêu to: Như vậy là tôi có năm chục triệu độc giả. Tác giả cũng khiêm tốn nói thêm, ông đã lãnh được cỡ từ 700 triệu tới 1 tỷ quan. (Trích Paris Match)

"The details are horrendous—murder, suicide, cannibalism, the atrocity of solitary confinement." 20/10/2016—*The New York Times Book Review*
The greatest international best seller of our time!
—POCKET BOOKS NEW YORK

CHỦ TỬ CẦU

Tác phẩm đầu tay của LÊ XUYỀN, nhà văn nổi tiếng vì diễn đạt bằng những ngôn từ đặc biệt của miền Nam Việt Nam.

Đọc CHỦ TỬ CẦU, bạn sẽ thấy lại phong cảnh nếp sinh hoạt từ thành thị đến thôn quê miền Nam yêu dấu của chúng ta.

Với cô PHẤN quá đẹp, tình tứ tuyệt vời, và nồng bỏng hơn núi lửa.

NHỮNG THÁNG NGÀY CÓ EM

Một chuyện tình tuyệt đẹp nhưng dang dở vì xã hội cổ chấp và vì chiến tranh phi lý.
TÁC PHẨM ĐÃ TÁI BẢN 15 LẦN, QUAY THÀNH PHIM, ĐÃ THU HÚT CẢ TRIỆU ĐỘC GIẢ.

Việt Nam Sử Lược

Trần Trọng Kim

Bộ Sử giả tri nhất từ trước đến nay.

*Cây có cội người có gốc, muốn cho con em mình
khỏi mất gốc Việt Nam hãy mua Bộ Sử này.*

Gia Chánh Quốc Việt

Bà Quốc Việt

*Chi' cách nấu những món ăn thuần túy Việt
Nam.*

Đoạt Giải Nhất Lễ Hai Bà Trưng 1973.

Nghệ Thuật Nấu Cơm Tàu

Bà Quốc Việt

*Môi gia đình người Việt tị nạn cần phải có 2
cuốn Sách Dạy Nấu Ăn này để nấu được những
món ăn ngon nhất, vừa ý nhất.*

THÚ HOANG

**nữ sinh tỉnh lẻ và những
cơn xao động của tình yêu ...**

HỒN BƯƠM MƠ TIỀN KHÁI-HƯNG

*Một truyện tình dưới bóng tử bi, Tình yêu của một sinh viên
nho nhã và một ni cô trẻ đẹp. Bên Tỉnh bên Đạo bên nào nặng
hơn ?*

TÌNH YÊU NHƯ BĂNG SƠN

*Tác phẩm sôi nổi nhất, táo bạo nhất, hấp dẫn nhất,
hay nhất của LÊ HẰNG.*